Bibliotek 1800

Mogens Klitgaard

de sindssyges klode

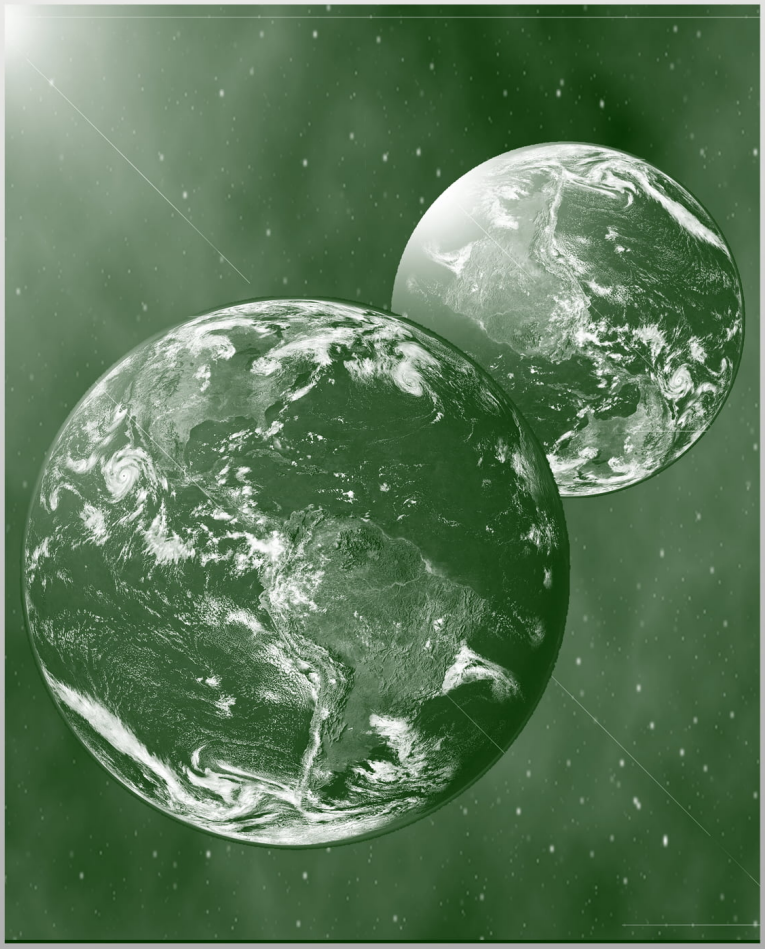

Mogens Klitgaard

de sindssyges klode

eBibliotek 1800

2026

Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebogsudgave af Mogens Klitgaard: *de sindssyges klode* er baseret på originaler, som er public domain i lande hvor ophavsret (på udgivelsestidspunktet) er baseret på ophavsmandens død+80 år eller mindre + posthum udgiver af ikke tidligere udgivet værk 50 år eller mindre.

Nærværende ortografisk opdaterede og redigerede udgave af teksten kan frit downloades og videreformidles under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

Opholder du dig i et land uden for EU, bør du dog tjekke de lokale ophavsretsbestemmelser, før du videredistribuerer værket.

Generelt forbehold: *Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.*

Copyright and conditions of use

This ebook edition of Mogens Klitgaard: *de sindssyges klode* is based upon sources in the public domain in countries where copyright is based upon Life+80 years or less + publication-date of hitherto unpublished work 50 years or less (at the time of publishing).

This orthographically updated and revised edition is free to download and reuse under Creative Commons BY-NC-SA Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International.

If you are outside the EU, you are advised to check the local copyright laws before copying and/or redistributing this ebook.

Disclaimer: *Please note that this book is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of art from previous times should be viewed in its cultural and temporal context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.*

en stjerne i himmelrummet

et sted ude i verdensrummet trimler en klode afsted på en tilsyneladende fornuftstridig og sindssvag måde.

dens navn er nedroj.

de vil kunne se den med det blotte øje, hvis de en stjerneklar nat lader blikket løbe op langs husfacaderne, søge ud i rummet, finde karlsvognen og følge den linie, dens vognstang anviser; der vil de finde en lille, tarvelig stjerne, der blinker lidt træt til dem, lidt afvisende, som ville den spørge, hvad dens existens egentlig talt vedkommer dem.

der er jo ude i det store intet, – eller det store alt, om man vil –, så uhyre mange stjerner, at det ville være galskab at prøve på at tælle dem, – især af den grund, at der jo altid ville vedblive at være een til –, så hvorfor netop beskæftige sig med denne ene lille, usle stjerne, oven i købet en med et sådant navn.

det ville også være tåbeligt at rette sin interesse mod dette ubetydelige himmellegeme, hvis ikke astronomerne havde konstateret, at der levede en slags væsner på det, ganske vist væsner, der øjensynligt stod langt under menneskene, ja sikkert end ikke havde den fjerneste lighed med disse, – men dog alligevel levende væsner.

astronomerne havde bemærket visse særheder ved den lille, blinkende stjerne, og som ventet – og måske netop derfor endnu mere forbløffende – var deres formodning blevet bekræftet. hele verden kom på den anden ende, man talte og skrev ikke om andet, man holdt kæmpemæssige fester med

fyrværkeri og festtaler, thi ensomheden i dette store, uendelige univers føles af og til lidt trykkende.

men alting får en ende, og begejstringen ville sikkert være begyndt at tage af, hvis ikke et nyt under havde optaget menneskenes sind, idet de stadigt fortsatte raketexperimenter, måske stimuleret af meddelelsen om nedrojs beboelse, gav til resultat, at det lykkedes at fremstille en raket, der efter alle beregninger skulle kunne nå nedroj. især da det var konstateret, at denne havde en atmosfære af samme beskaffenhed som jordens.

var menneskenes sind før bevæget, kom de nu i fuldstændigt oprør, og en hel del ældre mennesker døde af bare spænding.

– og den lille, sorte prik, der en sommeraften dukkede frem af aftenrøden over boserups skønne skove, var da raketten, der i 296 døgn og 6 timer havde opholdt sig udenfor jordklodens atmosfære og nu vendte tilbage fra den eventyrligste rejse, mennesker nogensinde har foretaget. fulgt af tordenlignende buldren fløjtede gigantprojektilet over lande og byer for tilsidst at ende sin vilde flugt i saharas natkolde sandrevler.

hærskarer af flyvemaskiner brummede i nattetimerne mod landingsstedet. her var alt fuldstændigt kaos. et regiment franske fremmedlegionærer, der tilfældigt lå i nærheden, var allerede ankommet og gav med deres farveprægtige uniformer pladsen et fantastisk præg. kæmpemæssige projektører var opstillet og belyste stedet som det klareste dagslys, i vild forvirring løb personer hid og did, fotografernes magniumsbomber afgav formelig salutter, – og midt i det hele stod den lange, glinsende stålcylinder lodret i sandet, med spidsen boret mange meter ned! – hundredevis af soldater var

beskæftiget med at få bugt med den kæmpemæssige faldskærm, der blafrende rev sig løs og slæbte snese af legionærer med sig, nyankomne aeroplaner landede usikkert i det vanskelige terrain, skrig, forbandelser og jubelråb fyldte luften. 3 maskiner forulykkede ved landingen, hvilket knap kunne bidrage til at forøge forvirringen, der var ubeskrivelig.

denne plads var i disse timer jordens midtpunkt, fra dette centrum udgik radiobølger i alle retninger, til alverdens storbyer, mod dette punkt var hele menneskehedens tanker rettet, al menneskelig fantasi var i nat koncentreret om denne ørkenscene. radioapparater holdt millioner af åndeløse lyttere a'jour med den hastige udvikling af begivenhederne, i byernes fuldt oplyste gader var der sort af sammentrængte og puffende menneskeskarer, foran redaktionerne brølede kæmpehøjttalere nyhederne ud over de jublende skarer, automobiler kørte langsomt gennem gaderne, spyende skyer af løbesedler ud over mængdens hoveder, og i sætterierne arbejdede man som rasende med extraudgaver, der ville blive revet bort i samme sekund, rotationspresserne afleverede dem. – aldrig havde en nyhed virket så voldsomt chokerende, aldrig havde en hændelse, der ikke angik det enkelte menneske personligt, gjort så dybt et indtryk.

ørkenscenen forandredes langsomt, og efterhånden lagde den kolossale forvirring sig, sindene afslappedes, og en stor og mærkelig følelse af at befinde sig ved et stort, historisk vendepunkt fyldte de bankende hjerter.

rakettens passagerer var uskadt og i strålende humør blevet hjulpet ud af projektilet og ned på sandfladen.

man bar dem i guldstole ud på den åbne plads, mens et brøl af ubehersket begejstring løftede sig mod himlen.

ophidselsen kulminerede, og spændingen nærmede sig bristepunktet, da bladene kunne meddele, at lederen af expeditionen, professor smith den 23' august ville påbegynde en række foredrag om selve expeditionens forløb og om, hvad man havde set og hørt på den fremmede klode. foredragene ville blive holdt i "universal hall" i london for et auditorium af 4000 tilhørere, der fortrinsvis ville komme til at bestå af videnskabsmænd, redaktører, politikere samt højtstående gejstlige og verdslige myndighedspersoner fra hele verden.

der blev taget omfattende forholdsregler for at sikre ro og orden. mægtige afspærringer, kolossalt opbud af politi og militær og forbud mod autotrafik i de centrale kvarterer i london var kun enkelte led i de meget omfattende sikkerhedsforanstaltninger.

i guds billede

det britiske riges fornemste conferencier stod elegant og spændstig på talerstolen. en klokkes skarpe ringen påbød ro, og den bevægede mumlen afløstes af spændt tavshed.

ærede forsamling!

dette er et historisk øjeblik. for første gang i vort solsystems historie har mennesker forladt jordkloden for at udforske en fremmed planet; og dertil en planet beboet af væsner, der på en besynderlig måde ligner mennesker. for første gang er jordklodens ypperste samlet for at høre den sælsomme beretning om menneskers flugt ud i verdensrummet, – om disse fremmede væsners mærkelige klode, og om den største tekniske triumf, menneskeheden endnu har kunnet konstatere.

– dette er ingen almindelig forsamling; det er den samlede menneskeheds øre, dens nerve; i dette øjeblik er alverdens interesse samlet om denne sal. – om få minutter vil dette øre lytte til beretningen om kloden nedroj og dens beboere, radiobølger vil bære disse sensationelle sætninger til verdens fjerneste afkroge, hvor alverdens folkeslag spændt lytter med telefonerne presset mod øret eller samlet i talløse skarer foran højttalerne, – og for at ikke eet eneste ord skal undslippe de lyttende millioner, henstiller jeg på det mest indtrængende til de tilstedeværende om at iagttage den mest absolutte ro under professor smiths tale.

og hermed giver jeg ordet til den mand, hvis navn hele verden idag nævner med stolthed og ærbødighed,

expeditionens leder, professor dr. smith.

smith gik rask frem til talerstolen, hvor han gav sig til at søge i sin manuskriptbunke. i salen herskede åndeløs spænding, hvert øje i lokalet var hæftet på professorens skikkelse, de fulgte hans hænders bevægelser, mærkede sig hver enkelthed ved hans påklædning og hang ved hans læber, fra hvilke de vidunderlige ord skulle komme, og skulle komme nu i løbet af et par minutter. disse minutter dannede et sjældent og mærkeligt tidsrum, – et tidsrum, hvor millioner af menneskehjerner kloden over var indstillet på dette ene: at lytte, at lytte med hver en nerve, at være parat til at opfange hvert ord, hver lyd, hver nuance af den sensationelle beretning.

manuskriptarkene raslede tørt mellem professorens fingre. omsider rettede han sig op:

"– så præcise var beregningerne udført, at projektilet nåede nedrojs atmosfære nøjagtig efter planen, hvilket vil sige c. 140 minutter efter dets affyring.

om disse 140 minutter kunne der skrives tykke bøger, medens der på den anden side ikke er stort at sige om dem. hvis jeg sagde, at jeg følte disse 140 minutter som et år, ville jeg ikke komme sandheden nærmere, end hvis jeg sagde, at jeg følte dem som et sekund. faktisk var vi jo udenfor tidsregningen, begrebet tid var i virkeligheden ophævet for vort vedkommende – vi fløj tilbage gennem tiden, eller vi fløj frem gennem tiden, eller vi stod stille midt i tiden, – ganske som man vil. men kronometeret, dette mekaniske instrument, der måler tiden på jordkloden, var gået c. 140 jordiske minutter frem.

ophævelsen af vor tyngde, – eller rettere sagt den omstændighed, at jordens magnetisme havde sluppet sit tag i os, medførte en frygtelig fornemmelse, så absolut ubeskrivelig, da den ikke kan sammenlignes med nogensomhelst følelse, man kan nære hernede på kloden. ligesom ophævelsen af begrebet tid var et faktum, det kneb for hjernen at finde sig til rette med, var ophævelsen af tyngdekraften et faktum, det var i høj grad vanskeligt, ja umuligt for legemet at finde sig til rette med.

verdenshjørnerne øst, vest, syd og nord existerede ikke mere, begreberne op og ned var borteliminerede. erkendelsen af dette sidste faktum medførte for mit vedkommende en heftig opkastning, eller rettere sagt udkastning, – en proces, der under disse omstændigheder blev til et besynderligt fænomen, hvis uappetitlige detailler jeg ikke skal komme nærmere ind på, idet jeg går ud fra, at tilhørerne har tilstrækkelig fantasi til at forestille sig, hvorledes det af legemet afleverede materiale ter sig, når tyngdeloven er ophævet. iøvrigt medførte denne tilstand andre, rent legemlige og meget ubehagelige forstyrrelser, hvilke jeg dog heller ikke skal komme nærmere ind på her, da de må siges at have udelukkende videnskabelig interesse.

vore registreringsapparater viste, at vi havde ramt nedrojs atmosfære nøjagtig efter planen. 12 motordrevne propeller bremsede projektilets fart, en kæmpeskærm blev udfoldet, og vi landede på kloden nedroj uden uheld, og så elegant og sikkert som en postflyver på le bourget.

vi havde ikke tid til at fundere nærmere over den kendsgerning, at vi var de første mennesker, der satte foden på

en fremmed klode og de med denne vidunderlige tanke forbundne perspektiver. inden vor afrejse fra jorden var en nøjagtig plan blevet lagt for vore første forholdsregler efter ankomsten til nedroj. i denne plan var alle detailler taget i betragtning, for exempel nedrojs tyndere atmosfære og ringere tyngdekraft. efter denne samme plan havde vi hver sin nøjagtig fastsatte funktion. vi beholdt iltmaskerne på, til atmosfærens nærmere kvalitet var fastslået. at den var af lidt tyndere beskaffenhed, generede os mærkværdigvis ikke, hvorimod den ringe tyngdekraft straks voldte os komiske, men ubehagelige fortrædeligheder. vi forsynede os derfor med de medbragte tunge dykkerstøvler, da det jo gjaldt om at kunne arbejde hurtigt og energisk, og vi jo forhåbentlig senere kunne få lejlighed til at gøre os fortrolige med det besynderlige misforhold mellem vore musklers energi og vort legemes ringe tyngde.

på ganske ringe tid havde vi etableret et fuldkomment fæstningsanlæg. store sten, hvis vægt ikke stod i forhold til deres størrelse, blev slæbt sammen i lange volde, bag hvilke vi stillede fire maskingeværer op for at sikre os mod alle tænkelige eventualiteter. i sidste instans kunne vi trække os tilbage til raketten, der ville frembyde et ypperligt værn.

det er umuligt at beskrive den voldsomme spænding, vi befandt os i. hvad ville der hænde os indenfor de nærmeste timer? vi kunne have sunget og danset i triumf over at have nået nedroj, tilmed nøjagtig efter planen og uden uheld, men ville det nogensinde lykkes os at vende tilbage til jorden med de videnskabelige resultater fra expeditionen?

– – da vi således havde garderet os mod eventuelle farer, blev meyer og andersen sat på vagt, medens vi andre rejste et stort telt og fem mindre. det store telt var vort samlingssted, og de fem mindre var beregnet til beboelse, idet vi ikke straks havde i sinde at begive os på opdagelsesrejse, men ville indrette dette sted som basis for mindre afstikkere, indtil vi havde orienteret os lidt mere.

imidlertid kom begivenhederne til at udvikle sig på en ganske anden måde, – men derom senere.

da vi havde rejst teltene, ordnet vore instrumenter, vor proviant og vore sengesteder, begyndte vi at føle os som hjemme.

dexter og alexandrowitz afløste som vagt, og vi andre samledes om den store observationskikkert, som skada og williams i mellemtiden havde stillet op. hele landskabet og horizonten blev på det omhyggeligste gennemsøgt, uden at vi så blot det allerringeste tegn på liv. det var et vildt og forrevet bjerglandskab, vi var landet i. høje forvitrede klipper og fantastisk dybe kløfter, på hvis bund stride elve fossede af sted, var det lidt beklemmende skue, kikkertens glas viste os. det ville blive meget vanskeligt at forcere dette terrain. at landingen var forløbet så glat, måtte betragtes som et stort held. vi var landet på et højdedrag, der vel strakte sig en halv snes kilometer på den ene led og dobbelt så langt på den anden. vi drøftede ivrigt den mulighed, at hele nedroj-planeten bestod af sådanne landskaber.

det var ejendommeligt at lægge mærke til de vanskeligheder, den ringe tyngdekraft beredte expeditionens medlemmer, men

det gik dog i det væsentligste lettere, end vi egentlig havde forestillet os.

straks efter ankomsten havde vi, efter aftale med vor financier-gruppe, taget et fotografi af raketten og expeditionens medlemmer, og professor huxton var straks gået i gang med at fremkalde det –, men til vor store skuffelse viste filmen sig at være fuldstændig blank. imidlertid slog vi det hen med at apparatet ikke havde fungeret, – kun meyer var alvorligt bekymret, og det skulle senere vise sig, at hans bange anelser slog til.

grunden til, at vi ikke kunne fotografere på nedroj, og at vi derfor ingen fotografier bringer med os derfra, er en videnskabelig gåde, der endnu ikke er løst. jeg vil gerne benytte lejligheden til at pointere, at denne omstændighed er det alvorligste uheld, der har ramt expeditionen under opholdet på nedroj, – at vi ustandselig experimenterede for at finde fejlen, og at det er en ganske følelig mangel for expeditionens iøvrigt strålende resultater.

– – solen stod højt på himlen, – det var altså omkring middag. da nedrojs døgn er på godt 35 timer, ville det sige, at der var adskillige timer til aften. vi var mere eller mindre udmattede, og besluttede os derfor til at hvile, hvilket naturligvis måtte ske holdvis.

professor skada og jeg holdt vagt sammen. hun var den af os, der havde udholdt strabadserne bedst og var endnu i fuld vigeur, – medens jeg var mere træt, end jeg egentlig ville være ved.

der var vel gået en times tid, og de øvrige seks expeditionsmedlemmer sov allerede trygt, da skada gjorde mig

opmærksom på et lysskær på himlen i horizonten. vi rettede kikkerten mod lyskredsen og konstaterede, at den bevægede sig – –.

skada mente, at det var bedst at vække vore kammerater. jeg betragtede undrende lyskredsen, der hastigt voksede. i dette øjeblik hørte jeg et halvkvalt råb fra skada, jeg vendte mig om og så hende vakle og falde. – medens jeg skyndte mig hen imod hende, følte jeg pludselig en dump smerte i baghovedet, og det sortnede for mine øjne.

jeg havde en følelse af, at jeg faldt – –.

– – det skulle vare nøjagtig 43 dage, før jeg så skada igen.

– – –

– jeg vågnede af min bevidstløse tilstand på et sted, jeg ikke kendte og på et tidspunkt, jeg ikke kunne placere. – jeg så, at jeg lå på en hynde, der var beklædt med et voksdugslignende betræk, – at jeg var fuldstændig nøgen, og at værelset var cirkelrundt, uden vinduer og døre, – og dog lyst som den klareste dag. jeg prøvede at rejse mig fra hynden, men mine lemmer var så stive og ømme, at jeg ikke evnede det. jeg fandt, at værelset havde en behagelig temperatur og brød mit hoved med at udfinde, hvorfra lyset kom. jeg kom til at tænke på, hvor lykkelig jeg burde være tilmode over at være ilive og spekulerede på, om mine kammerater befandt sig i samme situation som jeg.

i de første øjeblikke var jeg nok lidt fortumlet, men efterhånden blev jeg klarere og opdagede da, at min nøgenhed generede mig umådeligt. en stor del af menneskets selvbevidsthed og overlegenhedsfølelse overfor andre væsner må ligge i dets klæder og udrustning. ingen er jo helt for sin

kammertjener, og et nøgent menneske i en urskov er såvist ikke nogen frygtindgydende skabning. at berøve et menneske dets klæder er at berøve det den væsentlige del af dets indbildte overlegenhed, – jeg følte mig beskæmmet og nedslået. iført mine klæder ville jeg ikke have følt mig så totalt afvæbnet, som det nu var tilfældet, min hele indstilling til situationen ville have været en anden.

som jeg lå der nøgen på briksen, stormede tankerne gennem mit hoved. den æventyrlige kendsgerning begyndte at tage fast form i min bevidsthed: det var lykkedes os at nå nedroj, og vi befandt os, efter alt at dømme, alle i bedste velgående, – ganske vist under helt andre vilkår, end vi havde tænkt os.

hvad ville den nærmeste fremtid bringe?

var raketten mon ødelagt?

ville vi nogensinde atter nå jorden?

hvorledes med vore instrumenter og apparater?

hvorledes havde disse fremmede væsner kunnet overrumple os?

hvordan mon de så ud?

– – under alle disse spekulationer må jeg atter være faldet i søvn. hvorlænge jeg kan have sovet, ved jeg ikke nøje, men jeg følte mig fuldt udhvilet og veltilpas, da jeg atter vågnede.

en ny og ganske behagelig overraskelse ventede mig. – på gulvet ved min side lå på en træbrik noget, der ved nærmere eftersyn viste sig at være en slags brød. jeg var voldsom sulten, men vidste ikke, om jeg turde spise det. under normale omstændigheder havde jeg kunnet undersøge dets bestanddele, men da jeg jo var berøvet instrumenter til denne undersøgelse,

var jeg henvist til at lade mit instinkt og mine sanser træffe afgørelsen.

brødet var sort. jeg lugtede til det, – det havde en nybagt, behagelig duft. jeg brød en smule krumme af det og smagte eftertænksomt på den. det smagte udmærket, mindede en hel del om det så velsmagende, grove, danske rugbrød, jeg i mit sommerhus i danmark har lært at kende. jeg spiste nu uden skrupler brødet, og det bekom mig vel. hvorledes brødet var blevet bragt ind til mig, var en gåde, jeg ikke spekulerede videre over, – den ville vel til sin tid blive løst.

tilsyneladende var vægge, loft og gulv fuldstændig uden fuger, der kunne antyde tilstedeværelsen af lemme eller døre. efter måltidet travede jeg i min nøgne tilstand et par timer op og ned ad gulvet som en fange i sin celle, da jeg nødvendigvis måtte have motion. efter spadsereturen lagde jeg mig atter på hynden og faldt i søvn.

da jeg atter vågnede, fandt jeg påny brød og foruden dette et krus vand. jeg var atter mistænksom, men uden grund, vandet var udmærket.

et nedroj-døgn er som tidligere omtalt ca. 35 timer. såvidt jeg kan regne ud, levede jeg i dette fangenskab en halv snes døgn, uden at se andre levende væsner og i det samme uforanderlige og uforklarlige dagslys.

jeg mener at have opholdt mig i cellen i 11 døgn, da jeg første gang fik besøg. jeg havde efterhånden vænnet mig således til den regelmæssige og afsondrede tilværelse, at denne afbrydelse virkede endnu stærkere på mig.

jeg lå på hynden og var ved at vågne, da mine øjne for første gang mødte et af disse mærkelige væsner,– en nedrojaner. jeg

må tilstå, mit hjerte stod stille, ja jeg var i første sekund fuldstændig lammet af rædsel.

forestil dem et væsen på et menneskes højde, opretstående som vi, – på een gang lignende et menneske slående og dog så vidt forskellig fra os, at vi ville betragte det som en uhyre fornærmelse at blive sammenlignet med et sådant væsen. jeg kommer måske sandheden nærmest ved at sige, at denne nedrojaner var en fremragende, men yderst ondskabsfuld karrikatur af et menneske.

"ansigtet" med de fremstående kindben og lange kæber var stærkt behåret. især gjaldt dette mund- og hagepartiet, men også kinderne og panden umiddelbart over øjnene var prydet af strid hårvækst.

ansigtsudtrykket var ensformigt, men yderst selvglad. halsen var kort og tyk, holdningen ludende, armene lange som hos aber, vommen stærkt udspilet. set i sin helhed gjorde individet et usundt og svageligt indtryk.

hvis det ikke var for det skær af komisk menneskeagtighed, der hvilede over dette væsen, kunne man have antaget det for en påklædt abe, – men dette overmodige, oppustet selvglade ansigtsudtryk ville en påklædt abe ikke have.

men det grinagtigste ved fremtoningen var dog klæderne. såvidt jeg kunne skønne, bestod dragten af et utal af klædningsstykker af forskellige farver og stoffer, siddende lagvis uden på hinanden. en sådan idiotisk påklædning var det, at jeg ikke kunne lade være med at more mig trods situationen. hvor frygtelig uhensigtsmæssig og hemmende for bevægelsesfriheden måtte en sådan klædedragt ikke være.

fodbeklædningen dækkede benene til knæene og var, såvidt jeg kunne se, af dyrehud, der var malet sort. på kløerne, eller fingrene skulle jeg måske sige, var anbragt stene, der var boret huller i, og som derefter var presset ned over kløerne. jeg skønnede, at det måtte være en metalholdig stenart, idet tingesterne glitrede, når nedrojaneren bevægede kløerne. det var tydeligt, at disse stene måtte være meget generende, men det lod til, at væsnet var stolt af dem, idet det med vilje stillede sig sådan og bevægede sig således, at jeg ikke kunne undgå at lægge mærke til dem. – ved nærmere eftersyn så jeg, at det ikke alene var på kløerne, men også i ørene og rundt om på dragten, at disse stene var anbragt. jeg kom uvilkårlig til at tænke på, hvilken modtagelse, dette besynderlige væsen vel ville få, hvis det pludseligt og uanmeldt kom anstigende på londons gader.

på gulvet ved nedrojanerens side lå en bylt, med sær og egenartet glæde genkendte jeg denne bylt som mine klæder. ved at se min interesse for bylten gav nedrojaneren den et lempeligt spark, så at den trillede hen foran mine fødder, og gjorde nogle fagter med hænderne, hvilket jeg opfattede som en opfordring til at klæde mig på.

mens denne fornøjelige handling stod på, betragtede nedrojaneren mig med udelt interesse, og det begyndte at forurolige mig, at hans ansigt nu og da fortrak sig til sære grimasser, samtidig med at han lod høre nogle besynderlige, klukkende strubelyde, men efterhånden gik det op for mig, at fyren morede sig over mig.

da jeg omsider var kommet i tøjet, lagde jeg mærke til, at mine lommer var tømt for deres indhold. det var vidunderligt

at have tøj på kroppen igen, og jeg afventede nu spændt, hvad der videre ville ske.

på en uforklarlig måde viste sig pludselig i væggen bag det mærkelige væsen en åbning, noget bredere og højere end en almindelig dør hos os. nedrojaneren gjorde en bevægelse med hånden, jeg trådte først ud ad døren, han selv bagefter. mit hjerte bankede voldsomt.

da jeg så mig tilbage, gjorde jeg den overraskende opdagelse, at såvel døren, der allerede var lukket, som væggen var gennemsigtige udefra. omend jeg ikke kunne se meget i det hastige blik, kunne jeg dog gennem glasvæggen tydeligt se hynden, jeg plejede at ligge på. glas, der er gennemsigtigt fra den ene side og totalt uigennemsigtigt fra den anden, er et problem, man hernede har gjort sig store anstrængelser for at løse. på nedroj havde man altså løst det.

rummet, vi kom ud i, var en kæmpemæssig hal, der oplystes af et umådeligt antal lamper, – antagelig elektriske. heri lå altså forklaringen på min celles konstante dagslys. – – gulvet var fliser, og vore fodtrin gav genlyd i den store hal.

i den modsatte ende af salen var der ligeledes et stykke gennemsigtigt væg, og efterhånden vi nærmede os dette, måtte jeg spile øjnene op af overraskelse: i værelset bag den gennemsigtige væg sad på en hynde – – professor meyer.

min glæde var så stor, at jeg uden at lægge mærke til hvorledes var blevet lukket ind i cellen og dennes dør lukket bag mig. nedrojaneren var væk. – først nu lagde jeg mærke til, at det rektangulære rum var delt i tre dele, afspærret fra hinanden ved to fængselsgittere, således at jeg befandt mig i den ene tredjedel, derefter mellem de to gittere den anden tredjedel, og

i den sidste en hynde, hvorfra meyer havde rejst sig, da han så mig blive ført ind ad døren.

et par sekunder stirrede han overrasket på mig, – så råbte han glædesstrålende mit navn og gik helt frem til gitteret. der var c. tre meter mellem de to gittere, vi kunne altså ikke nå at trykke hinandens hænder, men hvad gjorde det. vi var begge ilive, ja vi var sikkert alle ilive.

han fortalte, at han var vågnet op i en celle mage til min, hvor han efter sin opvågnen havde tilbragt et tidsrum, han anslog til fire døgn. derefter var han blevet overført til denne tredelte celle, han havde ligesom jeg bemærket, at cellerne havde vægge af glas, der kun var gennemsigtigt fra den udvendige side. han mente, at vi ustandselig var blevet og blev iagttaget. efter at være blevet overført til denne celle havde han et par timer hver dag modtaget besøg af en nedrojaner, der såvidt han skønnede, var en art sprogvidenskabsmand. ivrig og glad fortalte meyer mig, hvorledes denne indfødte og han selv ved hjælp af tegninger og fagter havde påbegyndt et meddelelsessystem, om hvorledes den gensidige forståelse var vokset for hver dag og om den gensidige glæde over dette hos de to hinanden vidt fremmede væsner.

meyer havde ved hjælp af en sort sten tegnet en cirkel på gulvet og peget på sig selv, – derefter et kryds og peget på nedrojaneren. efter at have gentaget denne manøvre tre gange var han klar over, at nedrojaneren forstod ham. han havde derefter tegnet solsystemet på gulvet og sat et kryds på nedroj og en cirkel på jorden. han glædedes over den lethed og intelligens, hvormed nedrojaneren opfattede hans famlende forsøg på at gøre sig forståelig. næste dag kom den

sprogkyndige igen, og denne gang havde han medtaget nogle astronomiske kort. disse var vidt forskellige fra vore kort, men med lidt anstrængelse kunne man dog orientere sig på dem.

dag for dag havde meyer og nedrojaneren opbygget et meddelelses-system på dette grundlag. – naturligvis havde systemet ikke på disse få dage givet konkrete resultater med hensyn til vore kammeraters skæbne, hvad der selvfølgelig lå meyer mest på hjerte, – men det skred rask fremad og inden længe ville han være i stand til, ved hjælp af tegnsystemet, at få svar på disse spørgsmål. endnu idag havde de arbejdet et par timer.

det blev min tur til at fortælle, men det lidt, jeg havde oplevet, var jo hurtigt fortalt. vor samtale drejede da naturligt ind på spørgsmålet om, hvorledes vi var blevet overrumplet oppe i bjergene. meyer havde visse grunde til at tro, at vi var blevet bedøvet ved hjælp af højfrekvente lydbølger. jeg havde herimod at indvende, at vi ikke var blevet bedøvet samtidig, men grunden hertil kunne naturligvis ligge i den forskellige individuelle modstandsdygtighed. – vi var en del bekymrede for vore instrumenter og for raketten. turde man håbe, at nedrojanerne havde skånet disse.

da ingen af os havde ur, og belysningens konstante styrke intet kunne fortælle os, var vi stadig i tvivl om tiden. den eneste metode vi var henvist til, var ret tvivlsom, men det lod sig ikke gøre at finde en sikrere tids-måler: vi faldt som regel begge i søvn samtidig og vågnede ligeledes samtidig. med vore erfaringer fra jorden anslog vi sovetiden til c. 8 timer og perioderne mellem sovetiderne til 16 timer. et nedroj-døgn androg c. 35 timer. sammenholdt man dette, så det ud til, at

den sprogkyndige nedrojaner kom på samme klokkeslet hvert døgn, hvilket atter sandsynliggjorde vort tidsmåle-systems rigtighed.

såvidt vi ved hjælp af dette system kunne regne ud, tilbragte vi 26 døgn sammen i den tredelte celle. – når jeg i disse foredrag benytter benævnelsen *døgn*, mener jeg nedroj-døgn, altså c. 35 timer.

i disse 26 døgn kom nedrojaneren punktligt hver dag, og vi arbejdede alle tre energisk sammen på at skabe og uddybe det føromtalte meddelelsessystem. efter tegnsystemet forsøgte vi os med et lydsystem, der til vor store glæde viste sig at være langt lettere at lære og at betjene sig af, end vi havde turde håbe.

det 21. døgn lykkedes det os at formulere spørgsmålet om vore kammeraters skæbne. det blev forstået og svaret fulgte prompte:

"de var alle ilive og anbragt i celler som vi selv."

"vore instrumenter og raketten?"

"var i absolut sikkerhed."

den 26. dag blev vi ført ud af den tredelte celle. udenfor ventede en eskorte på 6 nedrojanere, der kun i klædedragten afveg fra den sprogkyndige. vi blev ført gennem haller og ad lange gange, enkelte steder var væggene af det før omtalte observationsglas, men cellerne bag disse vægge var tomme. af en slags stor elevator befordredes vi alle til en højereliggende etage. om elevatoren dreves ved håndkraft, elektricitet eller på anden måde, var jeg på dette tidspunkt ikke i stand til at afgøre.

heroppe i denne etage, hvor væggene overalt var af almindeligt materiale, – vistnok en art ler, – fik vi anvist to

smukt udstyrede værelser, der var forbundet med hinanden ved en dør. i hvert af disse værelser var et lavt bord, en bænk samt en hynde, ganske vist vidt forskellig fra en jordisk seng, men dog bekvem og hensigtsmæssig. vi forstod, at disse værelser i den nærmeste fremtid skulle være vort hjem og var taknemmelige over forandringen.

i 10 dage var vi betingede fanger i disse værelser. hver dag førtes vi til et slags laboratorium, hvor vi fik anskuelsesundervisning af vor gode bekendt, den sprogkyndige. i dette lokale var der langs væggene lange hylder med bøger, der lignede jordiske bøger, kun af større format.

nedrojaneren pegede på en bog og udstødte en lyd, som vi efter tur og med stort besvær gentog. han pegede på sit hoved, sit bryst, sine arme, sine hænder og på sin fodbeklædning. hver gang udstødte han en ny lyd, og hver gang vred vi tungen og læberne for at kunne gentage denne lyd.

da en halv snes dage var forløbet på denne måde, blev vi en dag ført ind i et stort, lyst værelse. i forgrunden stod fire magelige hynder, i baggrunden et stort, lavt skrivebord, bag hvilket sad en almindeligt udseende nedrojaner. til venstre befandt sig et aflangt bord, ved hvilket fire væsner stod og skrev. disse fire væsner var så lig de øvrige, vi havde set, at jeg blev i høj grad forbavset, da jeg senere fik at vide, at det var kvinder, to stenografer og to almindelige kontorister.

den sprogkyndige, der ledsagede os, betydede os at tage plads på hynderne, – selv blev han stående.

på dette tidspunkt var vi virkelig i stand til at føre en samtale med den sprogkyndige, omend uhyre langsomt og med de allerstørste vanskeligheder.

med megen besvær lykkedes det vor sproglærer at få os til at forstå, at manden bag skrivebordet ønskede at præsentere sig for os som *naf*, at han var en slags politichef, og at han ønskede at kende vore navne, hvis vi havde sådanne. vi præsenterede os. da han ville gentage vore navne, viste det sig, at han var som født til at sige meyer, hvorimod mit navn voldte ham de forfærdeligste kvaler, – det kunne kun blive til en slags hvislelyd. af den grund fik naf straks antipati mod mig. han yndede at tiltale os ved navn, og da meyer faldt ham lettest, blev det denne, der stadig måtte holde for. heri ligger vistnok grunden til, at jeg under hele vort ophold på nedroj var henvist til at spille anden violin, – forresten en placering, der passede mig godt.

efter tre timers tålmodigt arbejde var det lykkedes os at oplyse, hvor vi kom fra, vort formål, og hvorledes vi var kommet til nedroj, – og det var lykkedes os at få at vide, at vi befandt os som arrestanter i en by på c. 2 millioner væsner, – sjæle tør man vel næppe kalde disse individer, da det vistnok kun er mennesket, der er udstyret med en sjæl.

efter disse anstrængende tre timer var vi trætte og blev ført tilbage til vore værelser.

således gik seks-syv dage, to gange tre timers forhør daglig. vi blev afkrævet de besynderligste oplysninger om jorden og vor expedition, – for exempel om hvor mange konger, der var på jordkloden, og hvor mange døtre, de forskellige konger havde, hvad de hed, om de var smukke o.s.v.

imidlertid fik vi også en hel del at vide om nedroj. det viste sig, at den i forbløffende mange henseender lignede vor egen, kære klode, – men ligesom nedrojaneren forekom mig at være

en ondskabsfuld karikatur af et menneske, forekom nedroj mig at være en karrikatur af jorden. tilsyneladende havde nedrojanerne samme chancer som vi for at indrette sig klogt og fornuftigt, ja benyttede sig endog af systemer, der i høj grad lignede vore, – men ligesom alt her på jorden er på det bedste, og såvidt vi kan se, ledes af allerhøjestes kloge og gode vilje, – således bliver alt, hvad nedrojanerne rører ved til ulykker, nød og elendighed. årsagen er måske den, at gud styrer vore tanker og vore veje, hvorfor vi tilbeder ham, hvorimod nedrojanerne end ikke kender gud. ganske vist tilbeder de en slags gud, tilbeder ham i kirker, der ligner vore, men som der står skrevet: der er kun een gud! – – ligesom gud har skabt menneskene i sit billede, har nedrojanerne skabt sig deres gud i deres eget billede. på væggen i forhørskontoret hang et billede af deres gud: det forestillede en nedrojaner.

vi bad gentagne gange om at måtte tale med vore kammerater, men på vore forespørgsler fik vi ingen eller undvigende svar. vi begyndte derfor at frygte, at der alligevel var tilstødt dem et eller andet, – ja så allerede den mulighed i øjnene, at vi to alene var ilive.

så oprandt da den dag, vi skulle få dette spørgsmål besvaret.

fra tidlig formiddag mærkede vi, at noget var i gære. den sprogkyndige kom et par timer tidligere end sædvanlig, men opførte sig til gengæld højst usædvanligt. han undersøgte vore klæder med minutiøs opmærksomhed. jeg skal indrømme, at de så ikke godt ud, forrevne og plettede, som de naturligvis var, selv så vi heller ikke godt ud, vand og sæbe havde vi ikke set i al denne tid, – besynderligt nok, da begge dele findes på nedroj; man havde åbenbart slet ikke tænkt sig muligheden af, at vi

forstod brugen af den slags. desuden var vi i bogstavelig forstand langskæggede, og hår og negle trængte i høj grad til at klippes.

vi blev beordret til at tage klæderne af, og få minutter efter stod vi i paradisisk nøgenhed og ventede på, hvad der nu ville ske.

den sprogkyndige samlede tøjet sammen og forsvandt med det. vi så lidt betuttede på hinanden.

lang tid til at stå og se betuttet ud fik vi nu ikke. fire nedrojanere kom ind ad døren, gav os hver en kittel på og førte os til et veritabelt badeværelse. der gav de sig til at vaske os med vand og sæbe, på den måde at den ene holdt os, mens den anden skrubbede, sandsynligvis frygtede de, at vi ikke kunne lide den behandling, og at vi skulle give os til at skrige eller prøve på at løbe vor vej. ihvertfald så de meget overraskede ud over, at vi befandt os så vel ved denne rengøringsfest. da vi var blevet frotterede og atter havde fået vore kitler på, blev neglene på hænder og fødder klippet med en knibtang og studset på samme facon, nedrojanernes skæg var studset, – således at vi i hvert fald på skægget på en egen pudsig måde kom til at ligne nedrojanere.

vi blev derefter ført tilbage til vore værelser, hvor vi fandt vore klæder, rensede og istandgjorte, liggende på hynderne. for første gang efter ankomsten til nedroj følte vi os godt tilpas og i godt humør, da vi atter stod med vore nyrensede klæder på.

"det er sgu benzin, tøjet lugter af," udbrød meyer.

det var virkelig benzin, tøjet var renset i. – i og for sig var der ikke noget mærkeligt i, at der fandtes benzin på nedroj; det mærkelige lå i, at de kendte brugen af den. fandtes der mon

automobiler på nedroj? mon denne vidunderlige klode kendte begrebet oliekonger, fremragende mænd, der fra fattige kår som avisdrenge og bybude ved hjælp af energi og hæderlig købmandsmoral havde kæmpet sig frem til høje sociale stillinger, hvor de virkede til samfundets bedste. – ja, sådanne muligheder var i virkeligheden ikke udelukkede, og vi triumferede allerede i tankerne over den opsigt, vore meddelelser ville vække hos et jordisk publikum, hvis det lykkedes os at returnere.

vi fik tre måltider om dagen, morgen, middag og aften. desværre fik vi ikke mere det velsmagende brød, jeg havde fået i min enkeltcelle, men komplicerede, ja sammenrodede retter. det var kun med opbydelsen af al vor viljestyrke, at det lykkedes os at spise disse uappetitlige foderblandinger, og vi ville langt have foretrukket det sorte brød og vand, hvis vi ikke havde været ængstelige for at støde vore hyggelige værtsfolk, der sikkert kun mente os det så godt som muligt.

kort efter middagsmåltidet kom den sprogkyndige ledsaget af to andre nedrojanere, der så vidt vi skønnede, var i uniform, idet de havde små hatte på hovedet pyntet med fuglefjer og iøvrigt en farverig dragt, der mest udmærkede sig ved nogle røde tøjkvaster, der var hængt på den, nogle på skuldrene, nogle på maven, og pudsigt nok nogle på bagdelen.

eskorteret af disse farveprægtige kavalerer blev vi ført afsted gennem gange og haller, af elevatoren tre etager ned, og nåede tilsidst et lille mørkt rum, hvor vi måtte tage plads på nogle bænke, der var opstillet langs væggen.

en mærkelig, dæmpet larm nåede vore øren, – lyden syntes at komme fra en dør i baggrunden af værelset.

mens vi funderede over dette, blev døren langsomt åbnet, hvorved larmen forstærkedes uhyre, – det var, som når man åbner en sluse, og vandet brusende vælter sig ud. det samme billede kunne man passende anvende på den lysflod, der vældede gennem døren og i de første sekunder totalt blændede os.

imidlertid fik vi ikke lov til at sunde os ovenpå disse overraskelser, idet vi blidt men bestemt blev ført gennem døren ind i larm- og lysbadet.

efterhånden som vore øjne vænnede sig til belysningen så vi, at vi befandt os i en kæmpemæssig sal, hvori et par tusinde nedrojanere var samlet.

hvis jeg ikke derved risikerede at støde en og anden her i universal hall, ville jeg sammenligne det omtalte sceneri med dette auditorium. – nedrojanerne sad på lange bænke med ansigterne vendt mod os. i forgrunden stod en talerstol. vi blev ført langs væggen bagom talerstolen henimod hjørnet af salen, – i dette hjørne var opstillet en række båse.

der var to tomme båse, i hver af de øvrige sad en af vore kammerater, de var der alle seks. vi hilste lykkeligt genkendende på hverandre, men den sprogkyndige, der ledsagede os, betydede os straks ikke at tale sammen. jeg lod blikket glide fra den ene til den anden, de smilede alle og så ud til at være raske og i godt humør.

pludselig fangedes min opmærksomhed af et langt bord, der stod opstillet langs væggen, og mit hjerte gav sig til at hamre af glæde. på dette bord lå en del af vore vigtigste instrumenter, – jeg genkendte dem eet for eet.

hidtil havde salen været som en sydende heksekedel, men pludselig blev alt stille: vor gode ven naf havde gjort sin entre og besteg nu talerstolen. – – i den time han uafbrudt talte, kunne man have hørt en nål falde til gulvet. af og til vendte hele forsamlingen blikket mod os og betragtede os undrende. naturligvis forstod vi ikke et kuk af hans tale, men var dog klar over, at han talte om vor expedition, dens formål og vort hjemsted, vore jordiske konger, deres døtre og iøvrigt om de forskellige oplysninger, vi havde givet ham under forhørene.

derefter fulgte en præsentation, eet for eet blev vore navne nævnt, og een for een måtte vi rejse os op fra hynden, mens hele salen rejste sig og hilste hver af os ved at lægge den ene hånd oven på hovedet.

og nu skete det vidunderlige!

12 høje, kraftige nedrojanere banede sig fra baggrunden frem gennem salen. de var federe og trindere end nedrojanere i almindelighed, deres klædedragter var ens og så martialske i snittet, at vi blev klar over, at det måtte være politibetjente. – vi blev lukket ud af båsene, og omgivet af betjente på alle sider måtte vi marchere gennem salen og ud gennem en portal i salens baggrund, ud gennem en vestibule, og – – *her* mødte os den største overraskelse i den tid, vi opholdt os på denne klode.

vi stod på den øverste platform af en høj, bred stentrappe. over vort hoved hvælvede himlen sig, og under os, ved foden af stentrappen, udbredte et kolossalt torv sig, indkredset af imponerende bygninger og totalt opfyldt, ja stoppet med jublende og brølende nedrojanere, titusinder, nej hundredtusinder af nedrojanere. en øredøvende larm fra disse sammenhobede væsner fyldte luften, solen skinnede, det var

varmt, og dette overvældende syn virkede så voldsomt på os, at vi uvilkårlig stod stille. vel vidste vi inden vor afrejse fra jorden, at der var levende, tænkende væsner på nedroj, vel havde vi på en forbløffende måde fået dette bekræftet, vel var vi forberedt på alt, – – men dette!

"automobiler!" råbte meyer pludselig, idet han greb mig hårdt i armen, – jeg mærkede, at han rystede af sindsbevægelse.

jeg fulgte retningen af hans blik og så tre kæmpemæssige, cigarformede tingester, der langsomt rullende banede sig vel mellem masserne. deres vej kendetegnedes af en svag, fint blå røg, der langsomt absorberedes af den solmættede luft. samtidig hørtes tydeligt en række småknald, der dårligt kunne være andet end benzin-explosioner. ja minsandten var det automobiler, om end de var vidt forskellige fra vore. i hver af cigarens spidser sad et stort hjul og midt på hver side et lille, – de nærmere enkeltheder ved konstruktionen kunne vi ikke se på afstand.

ved foden af stentrappen holdt de tre cigarformede automobiler stille, og vi begyndte at stige ned ad trappen.

– – –

fod for fod arbejdede autoerne sig støt og sikkert gennem torve og gaders myldrende masser. i den forreste vogn sad naf, omgivet af uniformeret politi, i den næste sad vi otte mennesker, den sprogkyndige og fem betjente, i den sidste atter betjente.

det var et triumftog uden lige. folket hyldede os som besatte, – men sandt at sige følte vi os mere som udstillingsattraktioner, der blev forevist offentlig. – – gaderne var som vore, husene var

som vore, torvene som vore, men trods den umiskendelige lighed var alt så vidt forskelligt fra en jordisk by. det lyder paradoksalt, og det er svært at definere forskellen, – jeg kan måske bedst karakterisere den ved at sige, at vel havde nedrojanerne nået samme tekniske udviklingstrin som vi, men de havde nået det ad andre veje og med andre midler.

for at gøre det lettere for denne sals publikum at følge disse foredrag, vil jeg fremtidig benytte jordiske tekniske udtryk for de foreteelser, der på nedroj så nogenlunde svarer til vore, men de ærede tilhørere bør stadig holde sig for øje, at hvorvel man med nogenlunde ret kan benævne disse ting: huse, biler, gader og folk, er de dog i udseende vidt forskellige fra de foreteelser af samme navn, vi kender hernede. forestil dem bilerne som store cigarer, husene som kæmpemæssige bikuber og folkene som aber. ihvert fald vil de således komme virkelighedsbilledet nærmere og lettere kunne følge fremstillingen af begivenhederne på nedroj.

gade efter gade, torv efter torv, – uendelig lang var den strækning, vi fod for fod befordredes i kæmpecigaren. overalt tæt sammenstuvede masser, overalt afsindigt brølende tusinder.

efter denne æresrunde rullede vi ind på en lille, firkantet plads, der på de tre sider begrænsedes af parker og på den fjerde af en imponerende bygning. den sprogkyndige brugte tre minutter til at forklare mig, at det var rådhuset.

her deltog vi i en æresbanket af enorme dimensioner. vi blev præsenteret for et utal af personer, videnskabsmænd, politikere, ingeniører, handelsfyrster, redaktører, præsidenter, konger, præster, forfattere, – ja, hele den stab, der her på jorden

er vore ypperste, men på nedroj, såvidt jeg kunne skønne, var en tilfældigt sammenrodet skare, der ved skæbnens gunst, egen nederdrægtighed eller smartness havde tilkæmpet sig disse samfundets øverste poster. dette kunne man umuligt tage fejl af, når man nærmere betragtede deres lumske, sledske og altfor elskværdige fjæs og i stilhed sammenlignede dem med almindelige nedrojaneres åbne og ærlige, men naive ansigter. dog, på dette tidspunkt var det naturligvis kun en formodning, – først senere, efterhånden, fik jeg vished for formodningens rigtighed.

jeg lagde under festen mærke til, at meyer med den sprogkyndiges bistand havde ført en lang og interesseret samtale med en nedrojaner, der var blevet præsenteret for mig som ingeniør, og da vi om aftnen, efter at være blevet rullet hjem til vort logi under folkets endeløse jubel, sad på vore hynder og udvekslede de erfaringer, vi i løbet af denne mærkelige dag havde gjort, betroede han mig de sensationelle oplysninger, han i samtalens løb havde fået af ingeniøren. det var oplysninger, der nok var i stand til at tage vejret fra en, oplysninger om mærkelige statssystemer og om den nedrojanske videnskabs høje standard. imidlertid ville det være at foregribe begivenhedernes udvikling at omtale dette nærmere nu. i senere foredrag vil jeg vende tilbage til dem i den rækkefølge, vi under vort ophold på nedroj stiftede bekendtskab med dem.

– – –

1' foredrag var endt. professor dr. smith forlod talerstolen under øredøvende bifald. det er vistnok sjældent, at et publikum af denne sammensætning lader sig henrive til et så

orkanagtigt bifald som det, der i disse minutter rungede under universal halls hvælvede lofter.

– – da professoren forlod bygningen for at stige ind i et ventende automobil, trådte en mand frem og lagde sin hånd på hans skulder.

"hr. professor, det er blevet overdraget mig at meddele dem, at deres søn i aften er blevet arresteret."

smith vendte sig i et ryk og stirrede den talende ind i ansigtet.

"hvad siger de?"

"det forholder sig desværre, som jeg siger. jeg har fået lov at tilføje, at det er en sag af ringe betydning, og at deres søn vil blive løsladt endnu i aften, hvis de henvender dem til politiet."

manden tog høfligt sin hat af og forsvandt i menneskemængden. smith så sig nervøst omkring, tilsyneladende havde ingen kunnet høre, hvad denne samtale drejede sig om. – betjentene, der var udkommanderet for at holde mængden tilbage, stod flere meter borte, og chaufføren, der ærbødigt stod ved den åbne bildør, så så smilende tilfreds ud over sit betroede hverv, at det var tydeligt, han intet havde hørt.

vi protesterer – – –

den fremmede stats gesandtskab havde tilhuse i et smukt, gammelt palæ i byens hjerte.

det var tusmørke.

ved portalen lyste to lygter, man skimtede på muren den fremmede stats våben. et hundrede meter borte patruljerede to betjente, en flok studenter slentrede ned ad gaden, det fornemme kvarter var kun svagt oplyst, trafikken var ringe.

pludselig skød et luksusautomobils skarpe projektører frem i den skumrende gade. lydløst og hurtigt gled den elegante vogn over asfalten og standsede ved palæet. den fremmede stats gesandt åbnede bilens dør og satte foden på jorden.

i dette sekund var det, den rolige, den fornemme gade fik sit chok. studenterflokken stod samlet ved bygningens portal, fra deres struber lød et taktfast råb, et fanatisk, iltert, hidsigt råb, der flængede gadens stilhed:

"vi protesterer mod arbejdermordene!"

"vi protesterer mod arbejdermordene!"

"vi protesterer mod arbejdermordene!"

"vi protesterer – – –"

fra alle sider strømmede folk til, op af stenbroen skød den ene klynge mennesker ved siden af den anden.

betjentene kom løbende.

højere og vredere lød råbet:

"vi protesterer mod arbejdermordene!"

"vi protesterer – – –!"

opløbet voksede foruroligende, voksede fabelagtigt hastigt.

gesandten stod nogle øjeblikke tvivlrådig. nervøs og ængstelig vaklede han mellem at bane sig vej frem til portalen eller søge beskyttelse i bilen. han var i fuld galla, hans karnevalsagtige pragt stod i skarp kontrast til hans blege, bekymrede ansigt.

en skraldende latter fra menneskemængden hilste hans ubeslutsomhed. kun enkelte viste misfornøjelse: "det er dog for galt."

endnu gjaldede råbet:

"vi protesterer mod arbejdermordene!"

en politibils skingre fløjt skar igennem gaden, ud væltede en snes betjente.

barsk, men godmodigt opfordrede de til at passere gaden.

et nyt, kraftigt råb var svaret:

"vi protesterer – – –!"

gesandten havde fået sin værdighed tilbage. ledsaget af en politiofficer skred han gennem mængden, der villigt veg tilbage, og forsvandt bag portalen.

de protesterende studenter blev sammenstuvet i politivognens indre, deres ansigter viste ingen anger, men triumf. de havde opnået, hvad de ville. sagen ville blive omtalt i bladene, og den fremmede stats regering ville blive præsenteret for deres protest.

"hallo, taler jeg med chefredaktør carlyle. – det er smith. jeg har lige set i jeres aftenudgave, at i har lavet et stort nummer ud af min søns arrestation."

"jamen, smith –"

"ikke eet af de andre blade har omtalt affæren. hvad skylder jeg æren af din interesse for min søns meriter?"

"jeg forsikrer dig, jeg er uskyldig. jeg har overhovedet ikke været på redaktionen, før aftenudgaven var udkommet; jeg forsøgte at standse den, det var desværre for sent, jeg kunne intet gøre."

"det er usandhed, der blev ringet til dig, før aftenudgaven udkom, og din sekretær svarede, at du var på redaktionen, at du skrev og ikke måtte forstyrres."

"jeg forsikrer dig smith, det er en misforståelse."

"jeg tror dig ikke."

– – –

smith stod og betragtede telefonrøret, han havde slængt på i harme. han så på sit ur, og modløsheden prægede hans ansigt.

han ringede på sin sekretær.

"hør her, pens," sagde han med træt og spagfærdig stemme, som ville han bede om undskyldning for, hvad han nu ville sige. "jeg har lige talt med politiet i telefonen. bunny og hans kammerater er blevet idømt en bøde, som de alle nægter at betale. derfor har man tilbageholdt dem. hvad jeg nu vil bede dem om, er at ringe efter en taxi. de og jeg kører så til politigården, hvor de går op og betaler bunnys bøde med eller uden hans samtykke. de venter så på ham, og vi kører sammen hjem."

– – han sad alene i taxien og ventede. pens var gået. det var koldt, chaufføren holdt motoren igang. taxameteret tikkede.

han sad og tænkte på, at hans videnskabelige interesser havde opfyldt ham i den grad, at han havde forsømt sine pligter som far. bunny måtte være kommet blandt dårlige kammerater. hvor gammel var han nu. 25 år. det var på høje tid, han ofrede sig noget mere for sin søn. han var jo ellers sådan en god dreng.

det var ganske uforståeligt. ja han havde været hensynsløs, kun dyrket sine egne interesser og svigtet drengen i en periode, han trængte til ham. han havde intet at bebrejde bunny, han selv bar hele skylden, men det måtte kunne oprettes endnu, han måtte tale fornuftigt med ham, – frelse ham fra de dårlige kammeraters indflydelse. samvittighedsløse personer havde åndeligt voldtaget hans søn, men nu skulle det blive anderledes. han ville være kammerat med sin søn. hvad betød alle videnskabelige sejre mod dette, at hans søn var ved at glide fra ham. han havde forsømt sin søn. han var en gammel egoist, men nu skulle det blive anderledes.

pens og bunny kom ud ad porten og steg ind i vognen. bunny var ikke forlegen, men tavs. den gamle tænkte: han tror, der venter ham bebrejdelser, derfor gør han sig hård. – han mindedes visse scener fra sin egen ungdom og forstod, i hvor høj grad bunny var *hans* søn. han kom til at smile lidt for sig selv.

chaufføren startede vognen.

dette var ikke noget triumftog. nå, han havde også fået nok af triumftog. – iaften ville han intet sige til bunny. men imorgen. – stakkels, forvildede dreng. mærkeligt nok, at disse mennesker havde kunnet få ham i deres garn. han havde dog så skarp og klar en forstand. han havde ladet sig blænde, bluffe, det blev man så let, når man var ung. det var ingen forbrydelse. – han skottede fra siden til sin søn, og en hidtil ukendt grad af faderfølelse fyldte ham. bunny havde sin afdøde mors profil.

– – –

næste dag sad bunny i faderens arbejdsværelse, hans far stod ved vinduet.

"bunny, jeg havde tænkt mig at foreslå dig, at vi to tog sammen på en fodtur for exempel i sverige eller danmark. jeg har selv længe trængt til rigtigt at rekreere mig, og lade arbejdet passe sig selv, – og det er jo sådan set så lidt, vi to egentlig har haft lejlighed til at omgås hinanden. du forstår, mit arbejde har altid lagt sådan beslag på mig. altfor meget beslag."

"det er en glimrende idé, far. – du er en rigtig førsteklasses far."

"nej, bunny. det er jeg desværre ikke. ialtfald har jeg ikke været det til dato. men jeg burde være det, og jeg vil prøve på at blive det. tror du, at du kunne betragte mig som din kammerat."

"tak, far! du gør mig glad. jeg har altid siden jeg blev voksen tænkt, at du var for begravet i dit arbejde til at se, at vi begge vil få glæde og udbytte af det kammeratskab."

smith så lidt overrasket på sin søn, det var ikke helt sådan han havde forestillet sig det fremtidige kammeratskab. naturligvis havde han tiltænkt sig selv rollen som den ældre, erfarne kammerat, der vejledede den yngre, men vi får se, tænkte han.

"ja," sagde bunny, "jeg har jo altid været stolt af at have dig til far, men at blive kammerat med dig er jo alligevel noget helt andet. jeg er parat!"

"vel, min søn," sagde smith, "om et par dage starter vi. jeg har en måned til min rådighed. det skal blive en fornøjelig tur."

– og så skal jeg nok få pillet de nykker ud af hovedet på dig –, tænkte han.

der er skønt i sverige, lyse, lette birkelunde, dystre fyrreskove, dybe, blå søer, fossende elve, brølende vandfald og

forvitrede fjelde.

en hvid, smal vej snor sig gennem landskabet. snart går den stejlt op, snart brat ned, snart drejer den i en halvbue om en skovkant, snart bøjer den af for en sø, snart kryber den forsigtigt på kanten af et fjeld med en svimlende afgrund under sig.

kun ved elvene brydes det hvide bånd af spinkle broer, ja – er elven bred, bliver folk flådet over. ved et sådant flådested sad smith og hans søn. de sad på et par store sten og røg deres piber, de var i fornuftige sportsdragter, bunny bar en rygsæk, han i øjeblikket havde spændt af og sat på jorden. de var støvede og trætte, men deres solbrændte ansigter var fornøjede og viste, at de nød turen.

"ja, ser du bunny, dine socialistiske ideer forstår jeg jo nok. selvom jeg ikke fuldtud bifalder dem. i deres ungdom er menneskene altid radikalere og mere selvtillidsfulde. de mener, at de let og smertefrit kan bringe tingene i orden, omtrent som når man rydder op på et bord, men samfundet er ikke et laboratorium, hvor man kan experimentere med stofferne efter forgodtbefindende. samfundet er et levende væsen, der skal have lov til at udvikle sig efter de samme love, der regerer naturen. jeg indrømmer, at en organisme, der er syg, kan reddes ved et operativt indgreb, men jeg er bange for, at de operative indgreb, du taler om, vil få os til at mindes den gamle vittighed: operationen lykkedes, men patienten døde. og husk, at en opereret patient er et svagt væsen."

"ja, far. det lyder meget godt, men et samfund er ikke en menneskelig organisme, ligheden mellem de to ting kan være slående, men forskellen er det ikke mindre. det er en forkert

taktik at omtale samfundet billedligt, og det giver derfor forkerte resultater."

"det forhindrer ikke, at hvad jeg sagde om den menneskelige organisme, også passer på samfundet."

"nej, men det medfører, at dit argument ikke er noget bevis."

"ja bunny, jeg indser, at en sådan diskussion er ørkesløs, men jeg kunne have lyst til at spørge dig, om du mener, at mennesket blev lykkeligere, hvis man gennemførte de socialistiske ideer?"

"det er et spørgsmål, der altid vil stå åbent, om en gråspurv er lykkeligere end en myre. mon det gjorde menneskene lykkeligere, om de fik vished for, at de og aberne havde fælles stamfædre, end om de fik lov at beholde troen på, at gud havde skabt dem i sit billede og i deres nuværende skikkelse sluppet dem løs på jorden, eller tror du, at det gjorde menneskeheden lykkeligere, at expeditionen nåede nedroj. vi kæmper for fremskridtet, vi kæmper for en hensigtsmæssig samfundsorden."

"det er utopi. den stærke vil altid vide at besejre den svage."

"i et socialistisk samfund bekæmper man ikke hinanden indbyrdes, men kæmper skulder ved skulder for de fælles interesser."

"det lyder smukt, men det er en umulighed. enhver vil søge at opnå bedre kår end naboen."

"i den fuldendte socialistiske stat kan ingen opnå bedre kår end naboen, han har derfor ingen grund til at bekæmpe denne, alle er lige. se på en myretue, – bekæmper tuens myrer hinanden indbyrdes?"

"vi måtte ikke tale i billeder."

"nuvel, men tuen er dog et samfund og ingen organisme."

"mennesker er ikke myrer. når alle er lige, svækkes selvhævdelsesinstinktet, den store drivfjeder, og kulturen vil snart bryde sammen."

"rent overfladisk kunne det se sådan ud, men det er ikke rigtigt. husker du det sanatorium, vi for et par år siden besøgte. patienterne var der sikrede alle behov, ja kunne endog ikke forbedre deres personlige stilling ved at foretage sig noget. faldt de derfor hen i uvirksomhed? husker du den lille krøllede fyr, vi talte med? han fortalte, at patienterne for at skaffe sig afløb for deres energi havde kastet deres interesse på de mest forskellige felter, de dyrkede botanik, litteratur, studerede. de byggede et lille fyrtårn nede ved fjorden og en skydebane i parken. de pålagde frivilligt sig selv det møjsommelige arbejde at lære navnene udenad på alle de fugle, planter og træer, der fandtes i omegnen. forfaldt de til uvirksomhed? gik deres kultur til grunde?"

"det var tidsfordriv, det er kampen for tilværelsen, der skærper menneskets evne. uden den ville de i det lange løb sløves og gå til grunde."

"det behøver ikke at være en kamp for tilværelsen, trangen til kamp for fremskridtet ligger lige så dybt i mennesket. når vi først er frigjort for de evige indbyrdes kampe for tilværelsen, kan vi helt hellige os de opgaver, fremskridtet stiller os. vi lever i menneskehedens barndom, – vi må kæmpe for at nå frem."

– – –

solen var ved at gå ned. de kaldte på færgemanden og lod sig færge over. på den modsatte bred lå et lille samhelle.

på en hyggelig, lille gæstgivergård logerede de sig ind, gjorde sig istand og spiste til aften, hvorefter de drev rundt i gaderne, til det blev sengetid.

det bliver tidligt sengetid i et lille svensk samhelle.

– – –

fjorten dage senere befandt de sig på vandring i norrbotten.

det var efterår. luften var frisk og kølig. de kom igennem landskaber af storladen natur, skove, vidtstrakte tundraer, søer. fodture er en vidunderlig ting. fornyer legeme og ånd. at drysse ud ad en landevej med alle sanser på vid gab er den reneste og største oplevelse, et menneske kan møde på sin vandring fra fødsel til grav. under den enerverende, travle færden i dagliglivets monotone gentagelser mister man kontakten med sig selv, kontakten med naturen og med sine medmennesker. man bliver ensom, man bliver dum. man halser afsted gennem tilværelsen, til man med et sidste, krampagtigt hop ender i et hul, tre alen nede i jorden. ens venner synger en sang og haster tilbage til tilværelsen, de kom fra, for at fortsætte galoppen mod afgrunden, mod den evige, totale udslettelse. hvem forstår dette sindsyge hastværk. hvilken svøbe pisker menneskene tildøde i et forceret tempo.

at slentre på en solbeskinnet vej uden mål og med er hvile og lægedom. at ligge, så lang man er, på en grøftekant og stirre blindt op i den blå himmel med de drivende skyer er paradiset på jorden.

de passerer skellefteå, piteå, umeå. – –

fra gällivare tog de til kiruna, til porjus og tilslut til abisko. smith var glad ved at forny bekendtskabet med disse skønne egne. sidst han var her, havde han ønsket, at han engang kunne

komme tilbage hertil, – efter at have nået sit livs mål. nu stod han her. han var skuffet over ikke at have kunnet knægte sønnens ideer, men trøstede sig med, at han nu havde drengens fortrolighed, og at han sikkert ikke oftere ville foretage sig noget overilet.

bunny selv var tilfreds med situationen. han havde haft godt af turen, hans far vidste nu besked med hans standpunkt. der var kommet et godt, venskabeligt forhold imellem dem. fremtiden tegnede lyst.

efter otte dages ophold i abisko, spadserede de langs jernbanelinien til narvik. som passagerer på en malmbåd nåede de antwerpen, og den første oktober stod de atter i london.

slaver og syge

professor dr. smith stod på talerstolen for at holde det 2' foredrag. efter nogle indledende bemærkninger udtalte han:

"nedroj-byen, vi boede i, hed annavah.

efter den i sidste foredrag omtalte fest boede vi c. tre uger i denne by. i denne tid var vi alle otte indlogeret i et stort hotel, hvor en hel etage var stillet til vor rådighed. efterhånden vænnede vi os til de lange dage og nætter, og vort kendskab til det fremmede, mærkelige sprog udvikledes hurtigt. vi fik hver en sprogkyndig nedrojaner til sekretær, med hvem vi snart fik opbygget en gensidig forståelse.

vi begyndte nu, bistået af nedrojanerne, at lægge planer for vort arbejde. det var ikke så ligetil, visse ting interesserede os alle otte, visse ting kun enkelte af os. vi lagde planer for de enkelte dage, vi delte os i grupper, – een dag tilhørte jeg een gruppe, dagen efter en anden, somme dage var jeg alene, og somme dage var vi alle otte sammen.

netop i disse dage fik vi besked på, at raketten var i behold og under bevogtning. det blev besluttet at lade den transportere til annavah, og i den anledning skulle meyer og andersen afrejse til landingsstedet for at være behjælpelige ved transporten. som en selvfølgelighed kan jeg i denne forbindelse nævne, at man på nedroj har både skibe og jernbaner, omend disse i udseende langtfra ligner vore.

vi sagde farvel til vore kammerater og gik atter igang med at lægge planer for vort arbejde. vi besluttede at ordne os sådan, at vi foreløbig blev i annavah og benyttede dagene til enkeltvis

eller samlede at besøge skoler, fængsler, hospitaler, sindssygeanstalter, soldaterkaserner etc. thi, som jeg vist før har bemærket, var forholdene som sådan fuldstændig som her på jorden. hvori de nedrojanske institutioner adskilte sig fra de tilsvarende jordiske, vil de ærede tilhørere, efterhånden som foredragene skrider frem, selv få øje på.

da dagene var lange, kunne vi i løbet af en enkelt dag nå at udrette en hel del. altså gav vi os god tid, og jeg tror mig derfor istand til at give nøjagtige og udtømmende billeder af de nedrojanske anstalter, vi besøgte. mange af vore undersøgelser var af rent videnskabelig art og kan ikke siges at have offentlighedens interesse, men jeg skal i det følgende give en beskrivelse af sociale forhold og institutioner, som vi så dem i annavah.

en af de første dage efter andersens og meyers afrejse beså jeg byens omegn i selskab med den nedrojaner, der var anvist mig som sprogkyndig ledsager. hans navn var neslo. vi var eskorteret af en halv snes politibetjente. det kunne nok gøres nødig. om det så var her udenfor byen vakte vor tilsynekomst umådelig opsigt. vi var til stadighed omgivet af store skarer, og det var kun med yderste møje, det lykkedes betjentene at holde os fri af de masende, puffende og påtrængende masser.

medens vi gik, fortalte neslo mig, at en religiøs sekt i expeditionen mente at se deres guds udsendte repræsentanter, der var kommet til nedroj for at inspicere, – at den yderste dag var nær, og – – at de med vold ville tilrive sig vore personer for at tilbede os, med eller mod vort samtykke.

en anden religiøs sekt mente derimod, at vi var djævelens sendebud, og at vi for enhver pris burde slås ihjel. thi

selvfølgelig har nedrojanerne en djævel, – hvem skulle de ellers tilskrive deres stadige vanheld, de mange ulykker, den fejlslagne høst og den store arbejdsløshed. at årsagerne til alt dette for størstedelen beroede på uduelighed hos dem selv, kunne de naturligvis ikke indse, – det var den eneste løsning på problemerne, de absolut ikke kunne tænke sig.

som jeg vist adskillige gange tidligere har omtalt, mindede de nedrojanske forhold slående om de jordiske, men på den måde, at de var en fuldkommen parodi på disse, en karikatur. at vi også kender til fænomener som arbejdsløshed og krise her på kloden er jo en kendsgerning, men vi ved alle, at disse ulykkelige tilstande for vort vedkommende ikke må begrundes af vor egen ufuldkommenhed, men i forhold, vi ikke er herrer over, – og iøvrigt fungerer vore systemer her på jorden så glimrende, at vi med rette kan være stolte over den skarpsindighed og intelligens, hvormed vi har forstået at indrette os. bør menneskets hjerte ikke svulme af glæde over menneskehedens initiativ og åndelige overlegenhed, når det kaster et blik på vore sociale indretninger og vor imponerende teknik og sammenligner disse med de tilsvarende nedrojanske.

i kommunen annavah, der talte 12 millioner væsner, var c. 2 millioner uden boliger. da jeg under vor spadseretur i byens udkant undrede mig over at se store lagre af den slags sten, de brugte til at bygge deres kaserner af, spurgte jeg ved neslos hjælp en nedrojaner, hvordan det kunne være, at de manglede boliger, når de dog havde så mange sten og der var arbejdsledige i milliontal.

det var ganske tydeligt, at han anså det for at være et overordentligt tåbeligt spørgsmål, men han nedlod sig dog til at

svare, at det var fordi man ikke havde noget "dlug".

jeg spurgte ham, hvad dlug var for noget, hvortil han svarede, at dlug var en stenart, der var meget sjælden, og som det kostede uhyre anstrængelser at skaffe tilveje, da det skulle brydes dybt nede i bjergene.

i min naivitet troede jeg, at det var en slags cement og spurgte, om man da ikke kunne bruge noget andet, der var lettere at få fat i.

havde nedrojaneren før anset mig for at være dum, anså han mig nu for splittergal, hvorved han fik sig en rigtig hjertelig latter. – når en nedrojaner ler, sker det på den måde, at hans mave pludselig giver sig til at hoppe, medens ansigtet fortrækker sig i de frygteligste grimasser, – samtidig udstøder han nogle mærkelige strubelyde. første gang jeg så en nedrojaner le, blev jeg alvorligt forskrækket og kunne ikke gøre mig klart, om det var en sindssyg eller en epileptiker.

da nedrojaneren var færdig med at le, bad jeg ham fortælle mig lidt mere om dlug.

"når dlug er blevet brudt ud af bjerget, bliver det straks under skarpeste bevogtning ført til kysten og i armerede skibe sejlet til de store byer. der bliver det bragt ned i store stålkældre, og bevæbnede vagter posteret udenfor. – og der bliver det vistnok liggende," forklarede han.

jeg forestillede mig, at alle nedrojanere var behæftet med visse sindssygekomplekser, – en teori, jeg senere fik vished for –, og da jeg ved, at man skal behandle sindssyge forsigtigt og tilsyneladende gå ind på deres ideer, spurgte jeg ham, om de da ikke ganske roligt kunne lade, som om der ikke var noget, der

hed dlug, og bare tage stenene og bygge nogle huse af dem, eventuelt om natten, når det var mørkt og ingen så det.

"stakkels enfoldige jordbo," sagde han til mig. "når man ikke har dlug, kan man ikke engang få en grund at opføre kasernen på."

"jamen, findes der da ikke mere dlug i bjergene?"

"jo, der gør, og vi bliver ved at grave mere ud, nat og dag arbejdes der i minerne, og en skønne dag håber vi at have så meget dlug, at vi alle kan være rige og lykkelige."

det begyndte at dæmre for mig, jeg fik den tanke, at dlug muligvis var et fordelingssystem, endda et system, der måske i sin start måtte kaldes genialt, men som udviklingen forlængst var vokset fra eller som efterhånden ganske havde taget magten fra de stakkels væsner, der sandsynligvis havde degenereret i de senere slægtled. – et par spørgsmål til nedrojaneren bekræftede denne opfattelse. tilsidst spurgte jeg ham, om han ikke mente, at dlugsystemet var forældet.

tilsyneladende blev han forlegen ved dette spørgsmål, han fattede vist ikke helt, hvad jeg mente, men da jeg gik ham nærmere på klingen, fik jeg en forbløffende oplysning.

"ja," svarede han endelig tøvende, "enkelte af vor klodes beboere har netop sagt noget i den retning, og dem har vi derfor indespærret."

"har i indespærret dem?"

"ja, i sindssygehospitaler. – det er personer, der er farlige for den offentlige sikkerhed, idet deres snak bringer forvirring og uro, og deres meninger beviser jo også ganske, at der må være noget i vejen med deres hoveder."

"jeg kan nok se, at du har ret," sagde jeg, "har i mange sådanne sindssyge?"

"af 1000 nedrojanere vil jeg regne med, at der er 10 sindssyge, galehusene i denne kommune rummer c. 12000 patienter, der alle hævder, at de ikke fejler noget, og at det er de andre, der er gale."

jeg takkede nedrojaneren for oplysningerne og forlod ham i dybe tanker. var det virkeligt muligt, at denne klode beboedes af sindssyge og åndssvage, og at en lille procentdel intelligente var blevet indespærret som gale. denne formodning forklarede ganske vist mange af problemerne på denne mærkelige klode, men tanken var i sig selv så absurd, at jeg måtte slå den hen.

hvad nu den ædle stenart dlug angår, oplyste neslo mig om, at funktionen som penge ikke var dens eneste, idet den rundt om på kloden tjente forskellige besynderlige formål. blandt andet benyttedes den af en hel nation til smykker, der blev anbragt på – tænderne, dette var sikkert et udslag af deres skønhedssans, de syntes, det var pænt og flot, at det skinnede, og samtidig styrkede det den gensidige kredit, hvorved det også måtte betragtes som en samfundsnyttig handling at lade sine tænder indramme med dlug.

andre nationer benyttede den metalholdige stenart til samme formål på de mest forskellige måder, hængte den i klumper i ørene, i næsen, eller om halsen. uhyre udbredt var det at anbringe dlug på fingrene, hvilket af mange ansås som beviser på, at bærerne af disse smykker var tro imod deres samlever, – eller samleverske.

– – –

efter neslos råd aflagde skada og jeg nogle dage senere besøg på et af annavahs hospitaler.

dette hospital var beregnet for patienter, der led af en kronisk, smitsom sygdom i åndedrætsorganerne, en sygdom med forfærdende stor dødelighedsprocent og uhyre udbredt på nedroj. vi tilbragte en timestid på hospitalets kontor, hvor direktøren gav os visse orienterende oplysninger. det forekom mig, at han ved visse af mine spørgsmål kom i pinlig forlegenhed. i øjeblikket undrede det mig, men da vi derefter beså hospitalet, forstod jeg efterhånden bedre grunden.

hospitalet var bygget og beregnet til c. 200 patienter, – men var belagt med over det dobbelte antal. en del af bygningerne viste sig at være træbarakker, kaldet telte. neslo, der havde haft en slægtning liggende som patient i en af disse skumle træbarakker, var istand til at fortælle os visse detailler fra hospitalet, han tænkte sikkert, at de morede og underholdt os, medens de i virkeligheden forfærdede os.

disse oplysninger blev os selvfølgelig meddelt, når hospitalets direktør ikke var nærværende, og jeg skal indrømme, at de var af en sådan art, at jeg ikke søgte at få dem bekræftet hos denne.

det var patienternes opspyt, der indeholdt smittekimen. som smitsom sygdom valgte den naturligvis sine ofre i flæng, men det var dog fortrinsvis den fattige del af befolkningen, der var hjemsøgt af denne uhyggelige sygdom, idet underernæring, overanstrængelse og dårlig kost forringede modstandsevnen mod sygdommen, og usunde boligforhold og mangel på hygiejne befordrede smitten. neslo fortalte mig, at de velhavende, der ramtes af denne sygdom, rejste til egne, hvor

klimaet var af særlig gunstig beskaffenhed, eller, hvis de ikke mente at kunne forlade deres hjemstavn, lod sig behandle på særlige hospitaler. som følge af disse forhold tilhørte dette hospitals patienter de fattigste befolkningslag, og det mindede da også i mangt og meget om en fattiggård. når disse patienter blev udskrevet fra hospitalet, ydedes der dem en karrig understøttelse, ligesom de af det offentlige forsynedes med de nødtørftigste beklædningsgenstande. samfundet som helhed krævede disse foranstaltninger gennemført for så vidt muligt at holde sygdommen nede, thi fik den for stor udbredelse, vidste man jo aldrig, hvornår den kunne ramme en selv. men alt i alt var der altså visse mindre, økonomiske begunstigelser for de af denne sygdom ramte patienter. på baggrund af dette må følgende hårrejsende forhold ses.

det var som nævnt neslo, der satte mig ind i disse forhold, og han gjorde det på en måde, der forfærdede mig og gav mig et skarpt indblik i den nedrojanske mentalitet, idet han nærmest berettede om disse forhold, som man beretter en pudsig anekdote: det hændte naturligvis ofte, at subsistensløse blev indlagt på hospitalet, lidende af denne frygtelige sygdom eller mistænkt derfor, idet de opgav at have de symptomer, der var sygdommens kendetegn. af disse patienter var en stor del simulanter, – sagen var, at de til daglig levede under så forfærdelige, usle kår, at de betragtede det som noget i retning af en gevinst, hvis de kunne blive indlagt på hospitalet, hvor de dog fik forplejning og logi, medens de ellers var henvist til at leve et liv som omstrejfende hunde. de blev imidlertid ret hurtigt gennemskuet og i angst for at blive skrevet ud fra hospitalet og atter sendt ud i en tilværelse af sult, nød og

nedværdigelser bad de de af deres stuekammerater, der virkelig led af sygdommen, om at spytte sig i ansigtet gang på gang i håb om at blive smittet af den dødelige sygdom og således blive sikret mod direkte elendighed i den da stærkt forkortede rest af deres tilværelse. – hvor frygtelige må ikke de kår have været, hvorunder de levede til daglig, når de foretrak dette fremfor at vende tilbage, hvor de kom fra, da de jo dog vidste, at de efter at være blevet inficeret af sygdommen kun havde kort tid tilbage at leve i.

neslo fortalte os endvidere, at hospitalet havde tre overlæger, der lå i indbyrdes kiv og strid på grund af personligt fjendskab, og at dette blandt andet resulterede i, at dødssyge patienter, der blev flyttet fra een overlæges afdeling til en andens for at blive opereret, straks efter operationen blev ført tilbage til sin afdeling, tiltrods for at det var i allerhøjeste grad livsfarligt for en sådan patient at blive transporteret, – men den ene overlæge ville under ingen omstændigheder have den andens patienter liggende på sin afdeling.

disse tre læger benyttede forskellige behandlingsmetoder, og de underkendte med energi hinandens metoder endog i den grad, at de overfor patienter, der havde undergået behandling hos en af deres kolleger, ytrede, at efter en sådan behandling havde de vist ikke store chancer.

foruden disse interessante, men uhyggelige oplysninger, fortalte neslo, at de patienter, der lå på dette hospital, i virkeligheden var forsøgskaniner, idet man med eller mod deres vilje påtvang dem medikamenter, der for manges vedkommende virkede dræbende. ikke desto mindre fortsatte man forsøgene med disse medikamenter, idet man prøvede sig

frem med doser af forskellig størrelse og hyppighed. døde patienten efter at have indtaget en dosis, havde man dog det resultat, at man kunne konstatere, at samme dosis havde været for stor for vedkommende, dette resultat indførtes omhyggeligt i statistiske protokoller, – og man gik videre til næste patient.

når man nu ved, hvor fortræffeligt hospitalsvæsnet er på vor kultiverede klode, – jeg har for exempel netop i disse dage læst om det danske hospitalsvæsens høje standard –, forfærdes man over forhold som de, jeg her har beskrevet. her er en glimrende lejlighed for de ærede tilhørere til at konstatere, hvor forskellen ligger mellem den nedrojanske kultur og vor egen, idet hospitalerne jo ganske ligner vore, mens forhold som de nylig beskrevne ville være helt utænkelige her på jorden.

på hver stue lå en snes patienter. døde en af patienterne, blev der stillet en skærm op om sengen, og de øvrige patienter kunne da ligge og høre sygeplejersken pusle med liget og for exempel klippe dets knæhaser over, hvis staklen i dødskrampen havde trukket knæene op under sig. bag skærmen skulle liget ligge 6 timer, inden det blev fjernet. – hvorvidt dette har påvirket humøret hos de øvrige patienter, der lå på stuen, skal jeg ikke kunne udtale mig om, men at det har påvirket deres velbefindende er ganske afgjort, idet liget straks efter at døden er indtrådt, ja i enkelte tilfælde før den indtræder, begynder at stinke. hos nogle af disse endnu levende, stinkende lig var stillet fade med stærktlugtende vædsker under sengen for at overdøve liglugten. for retfærdighedens skyld må nævnes, at der fandtes værelser, der var beregnet til de døende, men da hospitalet var i den grad overfyldt, betød dette i realiteten intet.

da jeg spurgte hospitalsdirektøren om grunden til at hospitalet ikke blev udvidet og forbedret, fik jeg det svar, jeg havde ventet, – man havde ingen dlug! – – jeg blev lidt underlig til mode over disse ting og besluttede at tale indgående om alt dette med en lægeautoritet, da jeg muligvis havde dannet mig et forkert begreb om sagen. endnu samme dag, da vi var kommet hjem fra hospitalet, satte jeg mig i forbindelse med vedkommende læge.

hans navn var rebaf. han gav mig fuldstændigt udtømmende oplysninger om denne sygdom og om den kamp, man førte mod den. han var ydermere i besiddelse af et glimrende statistisk materiale.

jeg skulle senere erfare, at dette var noget typisk nedrojansk. når man på denne klode ville gennemføre et eller andet, satte man først og fremmest statistikerne i gang med at fremskaffe et udtømmende og omfattende statistisk materiale, derefter nedsatte man komiteer, der skulle undersøge sagen og finde ud af, hvorledes man bedst skulle gribe denne an. disse komiteer fik deres arbejde godt betalt, og det varede derfor altid længe, inden de nåede et resultat. når de endelig efter år og dag fik taget sig sammen til at afgive betænkning, skete der som regel intet videre i sagen. man syntes nu, man havde gjort, hvad man kunne, – resten måtte vente til bedre tider, og efterhånden groede der græs over den hele affære.

for rebafs vedkommende må jeg dog indrømme, at han var energisk og gjorde, hvad der stod i hans magt for at gennemføre aktivt arbejde i kampen mod sygdommen, – skylden lå mere hos myndighederne, der vedblev at forhale

tiden, trække sagen i langdrag og komme med alle mulige udflugter.

"i virkeligheden," sagde rebaf, "kunne denne sygdom i løbet af utrolig kort tid begrænses til et minimum, hvis man ville gøre noget for det og betjene sig af rationelle metoder. ansvaret for denne sygdoms bekæmpelse ligger hos regeringen og ikke hos lægerne. der skulle oprettes stationer overalt, hvor alle med nogle års mellemrum skulle tvangsundersøges, og hvis de var angrebet af sygdommen, skulle de sendes til hospitaler og sanatorier. disse sidste har man ikke i tilstrækkeligt antal til dette formål, – man må altså bygge flere. –"

jeg må indrømme, at jeg blev lidt utålmodig over al denne energi på den ene side og den ufattelige ligegyldighed og eftergivenhed på den anden side. jeg spurgte ham, hvorfor man da ikke gennemførte disse planer. han trak på skuldrene, "vi har ingen dlug," sagde han.

jeg sagde til ham, at man havde fortalt mig, at visse zoner på kloden havde et klima, der virkede helbredende på disse syge. hvorfor sendte man da ikke de syge til disse zoner? han henviste atter til, at manglen på dlug gjorde det umuligt.

evig og altid stødte man her på nedroj på denne mystiske og mægtige hindring. i min egenskab af menneske kunne jeg tydeligt se, hvor tåbeligt disse væsner bar sig ad. mon da ikke de mere intelligente af nedrojanerne kunne indse dette. neslo havde antydet sådant, og denne intelligente læge, rebaf, forstod måske, hvorfor alting gik så skævt på denne stakkels klode.

"hør engang," sagde jeg til ham, "hvad behøver i for at sende de syge til disse zoner? i behøver skibe og matroser! i har jo begge dele. i har så mange skibe, at i har måttet oplægge i

tusindvis af dem, da i ikke kunne finde anvendelse for dem, og i har så mange matroser, at i har dem gående ledige i titusindvis, i mangler sanatorier og hospitaler, men i har materiale nok til at bygge disse af, og i har arbejdskraft nok. i har så meget materiale, at i er ved at drukne i det, og så mange arbejdsløse, at de kunne befolke et stort land. – i har disse to faktorer, der i virkeligheden er de eneste nødvendige, – hvorfor sætter i da ikke igang?"

rebaf så medlidende smilende på mig. "der er endnu en faktor, der ikke kan undværes. denne stenart, dlug, er en værdimåler. matroserne skal have dlug for deres arbejde, bygningsarbejderne ligeså."

"javel, det forstår jeg godt," svarede jeg ham, "men når nu dette system er kørt fast og har taget magten fra jer, hvorfor afskaffer i det så ikke og indfører en ny ordning."

"det ville være at revolutionere hele vort samfund."

"nuvel, men revolutioner det så."

"der er virkelig folk iblandt os, som hævder, at vi bør gøre det."

"hvad gør i ved dem?"

"dem slår vi ihjel eller sætter dem i fængsler og dårekister. – og," tilføjede han smilende, "hvis de vil lyde et godt råd, så tal ikke for højt om at revolutionere vort samfund i den tid, de opholder dem her på kloden."

jeg forklarede ham derefter, hvor glimrende vi havde indrettes os på jorden, men forbavsende nok kunne han ikke indse, at der var nogen særlig forskel. – nå, jeg tog afsked med ham, og neslo og jeg blev kørt til vort hotel.

jeg tilbragte derefter nogle dage med undersøgelser af videnskabelig natur, der ikke kan interessere dette publikum, eller i hvert fald ligger udenfor disse foredrags rammer.

imidlertid var meyer og andersen kommet tilbage, de rapporterede, at alt vedrørende raketten var iorden, og at den nu var på vej hertil, forsvarligt emballeret.

vi holdt da en konference med repræsentanter for de nedrojanske kommuner, på hvilken vi ansøgte om tilladelse og hjælp til at foretage en expedition rundt til forskellige egne på nedroj, hvilket omgående blev os bevilget.

der er c. 150 kommuner eller stater på nedroj, der bliver regeret på forskellig måde. på enkelte undtagelser nær taler hver kommune, hver landsdel, sin dialekt, der for det meste er så vidt forskellig fra naboens, at de ikke kan forstå hinanden. der var folk på denne mærkelige klode, der havde foreslået, at man skulle slutte alle disse kommuner eller landsdele sammen til een stat og indføre et fællessprog, men disse folk blev af nedrojanerne nærmest betragtet som værende lidt til en side, selvom deres tåbelighed blev betragtet som mindre farlig end de føromtalte revolutionæres, og såvidt jeg ved blev ingen af dem hverken slået ihjel eller spærret inde. efter neslos udsagn havde en af disse kommuner et ejendommeligt statssystem, der bedst kan sammenlignes med en brugsforening, hvori alle borgerne var medlemmer og brugsforeningen både arbejdsgiver og leverandør for hele befolkningen, ligesom brugsforeningens bestyrelse var regering. det var en meget interessant samfundsform, som jeg håbede senere at stifte nærmere bekendtskab med. denne kommunes navn var aipotu.

inden vor afrejse skaffede neslo mig adgang til samtale med to mænd, – to samtaler, der alene var expeditionen til nedroj værd. den ene var med en berømt statsmand, selve premierministeren for annavah, den anden var med den intelligenteste nedrojaner, jeg overhovedet har truffet, en revolutionær, der levede i illegalitet, altid efterstræbt af politiet og med en pris udsat på sit hoved, denne sidste samtale var naturligvis ikke officiel og kom kun istand på neslos foranledning. han kendte den revolutionære personligt og forstod, at han ville gøre mig en tjeneste ved at få denne samtale istand.

jeg vil dog først berette om mit møde med den store statsmand, den formede sig som følger:

jeg blev ført til et pragtfuldt palæ, hvor i et luxuriøst udstyret kabinet den store mand kom mig hjerteligt i møde. efter at have udvekslet almindelige høflighedsfraser, der forsåvidt mindede meget om de jordiske, spurgte jeg ham rent ud, hvordan man skulle forklare, at denne klode, der dog var så rig fra naturens hånd, rummede så megen nød, elendighed og fattigdom.

han kom absolut ikke i forlegenhed men svarede prompte:

"den voldsomme tekniske udvikling bærer skylden. i ældre tider udførte nedrojanerne alt med deres hænder, og alt gik, som det skulle, men man kunne ikke slå sig til ro med det. opfindere arbejdede med at skabe maskiner, der til en vis grad overflødiggjorde håndarbejdet. selvfølgelig blev disse opfindere mødt med berettiget skepsis og mistro, – når de gjorde sådanne opfindelser, var det naturligvis kun for at berige sig selv, – men hvorfor skulle de ved deres skadelige virksomhed have lov til at

gøre tusinder og atter tusinder arbejdsløse – og dermed brødløse.

der rejste sig da også behjertede og begavede arbejdere og foreslog, at man skulle slå deres maskiner til pindebrænde. desværre var deres alarmråb forgæves, og forehavendet blev ikke gennemført, da der var folk, der tjente penge på maskinerne og disse folk var hensynsløse og tænkte mere på egen fortjeneste end på samfundets vel.

maskinerne greb mere og mere om sig, og arbejdsløsheden voksede foruroligende, en statsmands arbejde på nedroj er idag ikke noget let hverv, vi kæmper en energisk, men desværre resultatløs kamp mod denne krise. et særligt ondartet exemplar af disse arbejdsslugende maskiner er en gravemaskine, der kaldes okvarg. regeringen har derfor i sine nyeste kontrakter med entreprenørfirmaer forbudt disse at anvende sådanne maskiner."

denne statsmand var i det hele taget meget veltalende. selv det mest håbløse vrøvl fik i hans mund et skær af logik, han var virkelig en oratorisk begavelse og forstod at gøre virkning, når han med patos og alvor udslyngede et af sine selvmodsigende argumenter.

han talte meget og han talte længe, men det er unødvendigt at referere hele vor samtale, da den i det væsentlige gik på samme melodi som før nævnt.

to dage senere lykkedes det neslo at smugle den revolutionære ad bagvejen op på mit værelse.

jeg havde i tankerne gjort mig visse forestillinger om, hvorledes han så ud, – nu viste det sig, at han lignede de øvrige nedrojanere, som den ene vanddråbe den anden. som han ved

sit udseende havde skuffet mine forventninger, skuffede han dem i begyndelsen også ved sit væsen, men jeg blev dog hurtigt klar over, at jeg her stod overfor et særligt exemplar af den nedrojanske race.

efter at have talt om mere almindelige ting, fortalte han mig, at han vidste besked om min samtale med statsmanden, og han spurgte mig rent ud, hvad jeg mente om denne. jeg gav et undvigende svar, men jeg kunne se på ham, at han trods dette udmærket opfattede mit syn på statsmanden.

efter et øjebliks tavshed fortsatte han:

"vi havde her på kloden i ældre tider en tvangsordning for den arbejdende befolkning, der kaldtes livegenskab eller stavnsbånd.

jeg har netop i disse dage læst referatet af en stor tale, denne statsmand har holdt i rådet. heri omtalte han teknikken som den store forbandelse, og han imødeså med skræk den dag, maskinerne udfører hele det produktive arbejde automatisk, thi den dag vil alle nedrojs beboere være arbejdsløse og dermed ude af stand til at skaffe sig føden, nedrojanerne vil da dø af sult, og nedroj selv vende tilbage til sin urtidstilstand. – således talte denne vise statsmand. får han lov til at råde, vil vi i den nærmeste fremtid enten vende tilbage til stavnsbåndet eller alt ende i et frygteligt kaos. vi er allerede godt på vej. elendigheden breder sig, og den eneste udvej, statsmanden kan anvise, er tvangsarbejde uden løn til arbejderne. forholdene her på kloden præges mere og mere af fortvivlelse, desperation og tåbelighed. i nogle egne brænder og tilintetgør man fødemidler, i andre dør man af sult, tiltrods for at man disponerer over så mange transportbåde, at man må lægge halvdelen af dem op, og så

mange søfolk, at halvdelen af dem er uden arbejde. sådanne paradoksale tilstande er resultatet af de ledende nedrojaneres høje visdom.

man opdyrker møjsommeligt golde, ufrugtbare strækninger, medens man lader fede og frugtbare arealer gå til spilde i overflødigt svangerskab, man udnævner overbeviste idioter til regenter og råber endda hurra ved udnævnelsen. når man så omsider indser, hvor tåbeligt man har båret sig ad, adskediger man dem og forsøger med de mest præsentable og charmerende, nogle med solidt udseende og brede i sædet, – men de klogeste, dem med et fortræffeligt hoved og alsidig kløgt bag panden, de som har studeret kunsten og videnskaben at styre land og rige, de som kan drage slutninger af fortiden og se ind i fremtiden, har man endnu aldrig sat på taburetten, og det er tvivlsomt, om vi nogensinde når så vidt. vor klode kunne passende kaldes tåbelighedens klode. vi har igennem de sidste århundreder ladet os styre henholdsvis af et krigeraristokrati, et fødselsaristokrati, et pengearistokrati, et købmandsaristokrati, et vælgertække-aristokrati, et brutalitetsaristokrati, – men et åndsaristokrati har man aldrig forsøgt.

man lader de, der har matematiske evner, hugge brænde, og bønderne sætter man til at producere agurkesalat. vi har en kommune, der hedder ailati, – dens indbyggere er fødte sangere og musikere af guds nåde, de dygtigste af dem rejste rundt på vor klode og glædede alle med deres vidunderlige sang og musik. selvfølgelig kunne denne tingenes tilstand ikke vare. rundt om i kommunerne blev man enige om at sende disse sangere og musikere til deres hjemsted og selv forsøge at

opfostre nogle af sine egne indbyggere til at synge, gennemgående havde disse sidste ikke tone skabt i livet, og det var en gru at høre på dem.

een kommunes indbyggere var specialister i at lave fodtøj og havde hele sin produktionsevne indstillet på dette, – selvfølgelig fandt man denne ordning forkastelig og bekæmpede den ved toldmure, – og begyndte selv at flikke fodtøj sammen. lidt efter lidt ophørte det indbyrdes handelssamkvem, og efterhånden opgav alle kommunerne på denne ulyksalige klode deres specialiteter og begyndte selv at sammenfuske, hvad de skulle bruge. som en vittig nedrojaner udtrykte det: man anstrængte sig for at nå det mål, at koen pattede sig selv, og håbede at den kunne leve af det.

da sangerne af guds nåde kom hjem til deres kommune, kunne man ikke der anvise dem anden levevej end strømpestopning eller arbejdsløshed. mejeristerne blev sendt hjem til deres kommune, hvor der var overflod af dem i forvejen, og der blev de sat til at lære at synge opera.

en hvilkensomhelst anden klode i universet ville have tabt tålmodigheden med disse tåbelige væsner, ville have rynket sin gamle hud og strittet hele historien ud i verdensrummet, som var det utøj, – og håbet på, at en ny og klogere race ville opstå. men nedroj er tålmodigheden selv, nøjes med nu og da at trække sig lidt sammen hist og her, slå et par tusinde af dem ihjel som protest, og iøvrigt puste en ildstråle ud i luften for at minde de kære væsner om, at den indvendig er glødende og at man skal være varsom med at drive spøgen for vidt."

den revolutionære sad lidt og så frem for sig. så sagde han: "jeg ville ønske, at jeg kunne aflægge et besøg på jeres klode, –

jeg tror, vi kunne lære meget af jer."

jeg gav ham naturligvis ret i dette og lovede ved lejlighed at sætte ham lidt ind i de jordiske forhold. jeg var glad ved at have truffet ham og sagde ham det. neslo fulgte ham ud samme vej, han var kommet.

der var nu kun få dage til vor afrejse fra annavah. denne begivenhed ville blive fejret ved en kæmpefest, hvor vi blandt andet skulle overvære en opera. de mellemliggende dage kunne vi tilbringe efter personligt forgodtbefindende. jeg for min part benyttede et par af disse dage til at drive omkring i byens forskellige kvarterer for at studere befolkningens levevilkår. jeg var som sædvanlig ledsaget af neslo og en halv snes betjente. interessen for min person var ikke blevet ringere, trods det, at vi dog nu havde tilbragt et stykke tid i annavah, – vi vakte stadig stor opsigt, hvor vi kom.

der var en meget iøjnefaldende forskel mellem de bydele, der rummede de velhavende, og fattigkvartererne.

de førstnævnte karakteriseredes ved brede boulevarder og gader, smukke pladser, parker, blomsteranlæg og monumentale bygninger. disse kvarterer lå fornemt tilbagetrukket fra den egentlige by, hvori livet pulserede, der var ingen larm, ingen færdsel i disse gader, men så meget des mere lys og luft. man kunne måske indvende, at lejlighederne i disse bydele var altfor store i forhold til beboernes behov, og at de nødvendiggjorde en stab af slaver, der havde til opgave at holde alle disse luxuriøse appartementer iorden og stå til beboernes disposition, varte dem op o.s.v. hele sceneriet mindede påfaldende om det gamle roms patricier-kvarterer, kun var der den forskel, at slavebestanden her på nedroj ikke var genstand for køb og salg.

tilsyneladende betjente man sig altså her af en mere human form, men forskellen var af ren teoretisk art, i praxis var forholdene de samme.

slavebestanden rekrutteredes i dette tilfælde blandt underklassens kvindelige afkom. når de nåede skels år og alder, søgte underklassens familier selv dem optaget på disse slavehold, da man ikke selv evnede at forsørge dem, og der overhovedet ikke gaves anden udvej til at skaffe sig føden for disse fattige, kvindelige væsner. som man ser, var det ganske unødvendigt at opretholde et officielt slavesystem, – under disse forhold gik det ganske af sig selv.

mange af disse kvindelige slaver blev i samme husstand til deres død, andre skiftede ustandselig sted, enten på grund af, at deres ejere var utilfredse med dem, eller fordi de selv ønskede at skifte. som man ser, en vis betinget frihed, der dog i realiteten intet betød, da forholdene var så nogenlunde ens i alle slavehold og der ikke gaves nogen anden udvej for disse væsner til at existere end at søge optagelse i et sådant slavehold.

ligesom en bonde er god ved sine heste, og ligesom romerne gennemgående behandlede deres slaver godt, led heller ikke disse egentlig nød. de havde naturligvis logi og kost. – klæder og lignende nødvendighedsgenstande fik de ikke, men deres ejer udbetalte dem hver måned et ringe beløb, for hvilket de kunne anskaffe sig disse ting.

de boede som sagt i huset hos deres ejere og måtte stå til disses disposition, når det ønskedes, dag og nat, – men der tilstodes dem dog et par timer ugentlig, hvor de kunne foretage de føromtalte indkøb eller besøge deres slægtninge.

alt dette oplyste neslo mig om, medens vi gik i disse gader, og han forklarede mig, at i disse smukke, lidt prangende bygninger var som regel loftetagen indrettet til sovested for disse slaver. som regel boede de to og to sammen på små kamre.

neslo skildrede, hvorledes disse unge væsner ofte forførtes af deres herskabs mandlige medlemmer og deres ulykkelige stilling, hvis forholdet fik følger. i så fald var alle døre lukket for den stakkels slave, – hun blev smidt ud af huset og kunne i sine nuværende omstændigheder ikke komme ind andre steder. som regel slog endog hendes familie hånden af hende, og fosterfordrivelse, selvmord eller endog et liv som subsistensløs var dramaets afslutning.

og hermed slutter jeg dette, det 2' foredrag."

bunny og ruth

der er noget overjordisk skønt ved en gryende forelskelse. den er som en forårsdag. den er som duftende jasminer, som berusende vin. den opløfter tilværelsens plan fra dagliglivets grå niveau til romantikkens rosenrøde sfære, – den er som blomster og skøn musik, – den forædler.

lykkelige bunny! dette er dit livs skønneste dage. dette har givet dit liv indhold og berettigelse. var det schopenhauer, der sagde, at slægtens genius beregnende og kynisk udvalgte jer to for hinanden for at fremme sine egoistiske forplantningshensigter. – det kan ikke være sådan. en forelskelse kan ikke defineres. schopenhauer var en gammel idiot.

hvor er verden dog dejlig, livet er et æventyr. hvordan har bunny dog nogensinde kunnet tænke, at far var en snæversynet, gammeldags og uforstående spidsborger. far er simpelthen enestående, – verdens bedste far, en rigtig guttermand.

og dr. martin, som han altid før har syntes var så krakilsk, han er i virkeligheden et flinkt og rart menneske. at han, bunny, ikke altid var a'jour med sit pensum, kunne martin jo egentlig ikke drages til ansvar for, – det var i virkeligheden hans simple pligt at gøre vrøvl. og en dygtig lærer var han, det kunne man ikke komme udenom.

ja, havde nogen grund til at føle sig lykkelig, måtte det være bunny smith, søn af verdens berømteste professor og foretrukket blandt tusind andre af ruth henderson, den vidunderlige ruth!

og du, ruth! hvad er det, der gør dig så ufattelig attråværdig? din far er fuldmægtig i et forsikringsselskab, gage 300 £, enfoldig middelstandsslider, der hele sit liv har kæmpet for at give sig og sin familie et skær af bourgeoisi, – den beskedne og åndsfattige beboer af en fireværelses lejlighed i darkstreet 114, – som har givet sin datter akademisk uddannelse, for at det skulle kaste lidt glans over hans egen luvslidte, trætte person, – ja, min datter studerer ved universitetet – –, som har ødelagt sin kones, sin stakkels kones liv; ikke ved råhed, ved brutalitet, han er aldrig kommet fuld hjem, – ikke ved hensynsløshed, hvem var vel mere hensynsfuld, – ikke ved selvglad, dominerende optræden i hjemmet, – – men ved sin tåbelige stræben efter noget, der ikke var værd at stræbe efter, en stræben, der har kostet to mennesker deres lykke.

og din bror! din bror, som er forstødt, og som du træffer i smug, din bror som du elsker og beundrer, som familien har forskudt, fordi hans instinkt gjorde oprør mod de stivnede former, din bror, hvis nr. i samfundet er: ugift metalarbejder henry henderson, 28 år, – og hvis existensberettigelse hedder 3 £ 4 shilling om ugen i årets otte måneder og arbejdsløshed de øvrige. – din bror, der fik dig til at gå med til et socialistisk møde, hvor du traf bunny.

du er en ganske almindelig, lille middelstandspige, hvem det er blevet pålagt at studere medicin og som tager tunge pligter gravalvorligt. hvad har givet dig din magt over bunnys følelser og tanker. du er ingen besnærende eller blændende skønhed, heller ikke hører du til disse alvidende, overintelligente og selvsikre unge kvinder, heller ikke er du nogen barnlig uskyldighed, sødt naiv og med store troskyldige, blå øjne.

du er en ganske almindelig sund og køn ung pige. din naturlige charme og din godhed har gjort det af med bunny.

og nu sidder du ved den beskedne middagsmad i dit hjem med din kontorslidte, nervøse far ligeoverfor dig og din stakkels, trætte mor ved pladsen nærmest døren til køkkenet, – medens bunny hjemme hos sig fortæller gamle smith om den nye, forunderlige følelse, der har givet hans liv indhold, og som er så stærk og vidunderlig, at han er sikker på, at ingen anden dødelig, hverken før eller siden, har oplevet noget tilsvarende.

professoren sidder ved sit arbejdsbord, han har drejet sig halvt om mod sønnen, bunny står midt på gulvet, selvsikker og glad.

"– – ja far, det ville være mig umuligt at holde det hemmeligt for dig, – og hvorfor skulle jeg gøre det.

om otte dage inviterer jeg både ruth og dig på en sejltur på floden. du skal lære hende at kende. du vil komme til at elske hende, – man kan slet ikke lade være. du må ikke sige, at du ikke har tid eller sådant noget, – husk du er min kammerat.

vi lejer båden for to dage, starter fra x og overnatter i y, den næste dag gør vi ophold i z, der vil vi blive den halve dag, der skal være så smukt, – om aftnen ror vi tilbage til y, hvor vi lader båden ligge og tager med toget hjem. jeg har planlagt turen i alle enkeltheder. det vil blive en vidunderlig tur."

"jamen sig mig engang, min dreng, er i forlovede?"

"om vi er forlovede? hvad er nu det for noget? vi har lært hinanden at kende og er kommet til at holde af hinanden, og det har vi isinde at gøre til vore dages ende under de former, de ydre omstændigheder vil tillade os det."

den gamle så lidt betænkelig ud:

"i min ungdom havde det været en skandale, hvis man tog ud på sådan en tur uden at være officielt forlovede, men hvad, – tiderne forandrer sig jo. hvor har i lært hinanden at kende?"

"ved et socialistisk foredrag."

"ved et socialistisk foredrag? er – hm – miss henderson socialist?"

"hør far, må jeg nu være fri. du udtaler ordet socialist, som ville du sige rovmorder eller skruebrækker. jeg troede, vi var nået til at forstå hinanden bedre."

smith så urolig på sønnen. "jaja min dreng, jeg skal bestræbe mig for at blive forbedret, og hvad flodturen angår vil jeg gerne med, man har aldrig skade af frisk luft."

– – –

bunny fulgtes med henry henderson hjem fra et arbejdermøde.

"hvad menes der egentlig med at nationalisere kvinderne?" spurgte bunny lidt beklemt, han tænkte på ruth.

henderson lo: "at frigøre kvinderne fra det patriarkalske systems livegenskab, og naturligvis ikke at gøre kvinderne til fællesejendom. det er en af de mest latterlige og frække forvrængninger, man har vovet at lancere."

"ærlig talt, henderson. tror du, at sådanne anordninger vil gøre menneskene lykkeligere?"

"en fri mand har lettere ved at blive lykkelig end en slave, men forøvrigt er det indlysende, at menneskene står sig bedst ved at indrette sig så hensigtsmæssigt som muligt. lykke er kortvarige stemninger eller stilfærdig tryghedsfølelse."

"jeg tror, du har ret," sagde bunny, "men der er en anden indvending mod socialismen, der er vanskeligere at afvise. far

siger, at det netop er kampen for tilværelsen, der skærper menneskenes evner og forstand. hvis deres existens blev absolut sikret, og den ene ikke var istand til at skaffe sig bedre vilkår end den anden, ville evner og forstand gradvis svækkes og menneskeheden degenerere. det er netop kampen for tilværelsen, der udvælger de bedste individer og lader de svage gå til grunde og på den måde tvinger menneskenes udvikling frem."

"ja," sagde henry, "det ser meget bestikkende ud, men det er ikke helt rigtigt. forholdet er nemlig det, at kampen for tilværelsen er en kamp på to fronter, kampen for existensen og kampen for fremskridtet. i et primitivt samfund ville de to ting være på det nærmeste identiske, men i det komplicerede, kapitalistiske samfund modarbejder de hinanden. man ville måske nok kunne føre en slags beviser på, at det ikke forholder sig således, men virkeligheden godtgør, at det er rigtigt. kapitalismen er reaktionær, den er imod fremskridtet, hvis menneskets existens er betrygget, vil det kunne ofre så meget des mere af sin energi i kampen for fremskridtet, og netop da vil mennesket gøre det, – menneskene bærer i sig selv en fremdrift, der ikke kan kues, – men ørkesløst, dagligt slid for den blotte existens kan vel hæmme fremdriften, udviklingsteorien om de bedste individer, der bevares og de ringere, der går til grunde, har gyldighed i et primitivt samfund, men i samfundet af idag kan du nok se, at den ikke kan benyttes. det er ikke særlige åndelige eller legemlige fortrin, der giver enkelte mennesker magten over masserne, det er pengene. tror du ikke, at der i de undertrykte masser fødes individer med krop og hoved af prima sortering, men som

trods en hårdnakket kamp for tilværelsen, eller netop på grund af den, aldrig vil nå at gøre sig gældende. de evner, der i et kapitalistisk samfund kan skaffe sin ejer en magtstilling, er med et mildt udtryk ikke de evner, samfundet er tjent med at opfostre og udvikle."

"ja," mente bunny, "selvfølgelig kan der siges en hel del mere om den ting, men mit instinkt siger mig, at du har ret, men er det ikke en utopi, – kan det mon virkeliggøres."

"socialismen er ingen abstrakt teori. den er ordnede tilstande på produktionsområdet, på det seksuelle område, den er løsning af boligspørgsmålet, den er byplan, oplysning af masserne og krigens afskaffelse. den er menneskeværdige kulturtilstande, der vil afløse det kapitalistiske urskovskaos, hvor den enes død er den andens brød. socialismen er ikke en sværmers drømmesyn, den er praktiske forholdsregler, den er frugt af studier og ikke af drømme."

– – de var nu nået til bunnys gade.

"gå med op og drik en kop te," foreslog bunny, – men henry tog ikke mod tilbuddet. klokken var mange, og han skulle på arbejde næste dag. de aftalte at mødes nogle dage senere, hvorefter de gik hver til sit. bunny tænkte på ruth og henry på verdensrevolutionen.

expectorated news 16 december:

– – i sine foredrag unddrager professor smith stadig offentligheden konkrete oplysninger. experter udtaler, at meddelelsen om, at det var umuligt at fotografere på nedroj, må mødes med forbehold. med beklagelse må man endvidere konstatere, at professorens politiske synspunkter præger hans fremstillinger af de sociale forhold på nedroj.

menneskeheden skylder smith og hans syv kolleger tak for den uforligneligt værdifulde indsats, nedroj-expeditionen var, og begivenheden vil stå som den store mærkepæl, når engang jordklodens historie skal skrives, – men det er vor pligt som offentlighedens talsmand at kæmpe for, at verden får klare og koncise oplysninger om expeditionens resultater, og ikke politisk farvede skildringer.

indsendere her til bladet har påpeget, at smith benytter sin autoritet og talerstolen til personligt prægede angreb og politisk propaganda. – hvor højt vi end sætter professor smith som videnskabsmand, hvor stor agtelse vi end nærer for ham som forsker og banebryder, må vi dog give de ærede indsendere ret.

at professoren, der går så fuldstændigt op i sit videnskabelige arbejde, gør sig skyldig i mærkelige misforståelser, – men at han misbruger sine rettigheder som foredragsholder på ovennævnte måde, må på det skarpeste påtales – –.

expectorated news 18 december:

– – man har her i bladet rettet et angreb mod mig, og jeg føler mig i den anledning forpligtet til at fremkomme med en redegørelse for min kompetence og mine rettigheder som foredragsholder.

jeg er videnskabsmand, mit videnskabelige arbejde kræver al min tid, og jeg var ikke ubetinget glad, da jeg lod mig overtale til at svigte mit arbejde og holde denne serie foredrag. jeg betingede mig ret til at holde disse ganske i den form, jeg måtte finde for godt. jeg valgte at meddele tilhørerne mine indtryk, ganske som jeg selv havde oplevet dem. – at beskylde mig for at farve mit referat politisk er det pure nonsens. jeg har aldrig i

mit liv beskæftiget mig med politik og aldrig haft politiske standpunkter, – jeg er videnskabsmand, og jeg har meddelt foreteelserne nøjagtigt som jeg har set dem, umiddelbart og objektivt.

at pressen udnævner sig selv til "offentlighedens talsmand", virker komisk på den, der kender lidt mere til samme presse.

thompsons maskinfabrik a/s, 1200 arbejdere, 18 % til aktionærerne, kæmpetantiemer og usle sanitetsforhold, export til kontinentet og 42 ulykker og legemsbeskadigelser i det afsluttede år, – thompsons maskinfabrik a/s, støttet af presse, regering, fagforeningsledelse og politi, forhadt af arbejderne, elsket af aktionærerne, – havde gennem længere tid været på kant med sine arbejdere.

fabrikken havde antaget uorganiseret arbejdskraft, arbejderne protesterede, fagforeningen var officielt forarget, men vendte i realiteten det døve øre til arbejdernes beklagelser. protesterne blev kraftigere og bitrere, fagforeningen sendte en elskværdig, krybende henstilling til fabriksledelsen om at føje arbejdernes krav, – en skrivelse, denne lod hånt om. den venstreorienterede fløj af arbejderne blev mere energisk, fik størsteparten af arbejderne med sig og truede med strejke, fagforeningsledelsen forbød på det bestemteste en sådan strejke og undsagde arbejderne huldskab, troskab og understøttelse, hvis de alligevel af samvittighedsløse venstresocialister lod sig lokke ud på et sådant æventyr.

forbitrelsen blandt arbejderne voksede, og 7. januar erklærede de strejken.

fagforening, presse, fabriksledelse og politi udfoldede energiske anstrængelser for at strejken skulle mislykkes.

fabrikken antog skruebrækkere, arbejderne stillede strejkevagter.

da skruebrækkerne ved fyraften under politiets beskyttelse ad en bagdør ville forlade fabrikken, kom det til uroligheder. 5000 mennesker havde samlet sig foran fabrikkens porte og i de tilstødende gader. eskorten blev standset. politiets udrykningsvogne dukkede frem, – betjentene huggede ind på mængden med deres stave, et stenkast slog hjelmen af en betjent, nogle yngre betjente fik krigspsykose og fyrede deres revolvere af i blinde. en arbejder og et barn blev dræbt, menneskemassen kunne hverken komme frem eller tilbage, de rasende betjente slog ned for fode, angstskrig og forbandelser fyldte luften, nye kolonner af politi kom til, og efter en halv times forløb var politiet herre i gaden. 200 anholdelser og en halv snes fyldte ambulancer var byttet.

den næste dag bragte aviserne harmfulde referater af "kampen". man rettede de heftigste bebrejdelser mod – arbejderne!

bunny læste harmdirrende artiklerne højt for sin far. "ja, det er forfærdeligt," sagde smith. "det er godt vi har vort modige politi til at bekæmpe sådanne bølleoptøjer."

bunny så lidt forvirret på ham.

"forstår du da slet ikke, far?"

professoren så overrasket på sin søn, – havde han nu igen stødt an mod sønnens ideer. men med sådanne optøjer kunne da ingen fornuftige mennesker sympatisere. bunny måtte være blevet fuldstændigt vildledt af disse revolutionære ideer. sådan var jo ungdommen, den måtte have en eller anden interesse at klynge sig til, at gå op i for at skaffe sig afløb for sit overskud af

energi og fanatisk begejstring, – det kom vel i realiteten ikke så meget an på, hvad det var, det var mere dette at gå op i det, end selve sagen, – men det var jo meget uheldigt, at bunny netop havde kastet sin kærlighed på denne ubehagelige socialistbevægelse. der var jo nok af -ismer, man kunne lade sin fanatisme få udløb i, vegetarisme, antivivisektionisme, pacifisme, ateisme o.s.v. – nå, denne socialisme var måske alligevel det mindste af disse onder, – og før eller siden faldt han vel til ro igen.

men den gamle holdt af sin søn, han måtte bevare hans venskab for enhver pris.

"jaja, bunny. jeg forstår, hvad du mener, men jeg er jo ikke vant til at se sagen under den synsvinkel. vil du ikke sige mig, hvad arbejderne vinder ved sådanne optøjer."

"du stiller spørgsmålet, som om det var arbejderne, der havde foranstaltet optøjerne og tænkt sig, at de kunne drage fordel af dem, – men tiltrods herfor skal jeg alligevel fortælle dig, hvad de vinder ved sådanne kampe, – de vinder det, at deres samfølelse styrkes, og det er netop vejen –"

"jamen aviserne skriver jo – –"

"hør far! skal vi ikke være enige om at holde aviserne udenfor. du glemmer vist, hvad en vis mand skrev om aviserne for et par dage siden."

"nå, jaja, – men det er jo den eneste mulighed, jeg har for at danne mig et begreb om, hvad der egentlig er foregået. – men finder du da ikke, at det er en modbydelig affære, – flere af betjentene, der dog kun gjorde deres pligt, er blevet skamferede, et barn og en mand blev dræbt, og en mængde af urostifterne blev lemlæstede."

"for arbejderne er strejke- og demonstrationsretten selve livet, mister de den, mister de alt og vil komme ud i det sorteste slaveri. – deres kår er i forvejen usle, giver de deres våben fra sig, kan de med rette vente frygtelige tider."

"nuvel, men hvad er et samfund uden lov og orden. hvis ikke myndighederne greb ind med hård hånd overfor sådanne uroligheder, så det skam galt ud."

"samfundet er intet samfund. det er en karrikatur af et samfund. det er et statssystem, hvis midler er betalt vold og hvis formål er berigelse af en mindre gruppe på massernes bekostning."

smith vidste ikke rigtigt, hvad han skulle svare. "nu er vi der igen," tænkte han. "min søn har en fiks idé."

ruths alvorlige, intelligente ansigt. bunnys glade, åbne drengeansigt. smiths eftertænksomme professormaske med de nervøse trækninger ved øjnene. en hverdag eftermiddag i en båd på themsen. bunny roende, den gamle mediterende, ruth ladende hånden glide i vandfladen.

bunny: den gamle synes om hende.

ruth: bunnys far synes sikkert, jeg er for simpel en pige for hans søn.

smith: for 30 år siden præsenterede jeg bunnys mor for mine forældre. jeg havde studenterhue på og var så nervøs, at jeg næsten ikke kunne tale. det var en meget stiv og højtidelig scene. nu sidder bunny der ved årerne, fuldstændig uanfægtet af situationen, og han har på den mest selvfølgelige måde af verden beordret mig med på denne tur for at jeg nådigst kan få lov at stifte bekendtskab med hans ruth. jeg synes godt om hende, hun er frisk, naturlig og køn. hun opfører sig mere som

hans kammerat end som en tilbedt genstand. hun synes sikkert, jeg er kedelig. mon de har tænkt på at forlove sig rigtigt efter denne tur. – hun er ikke det fjerneste forlegen, men beskeden og naturlig. mon det er meningen, jeg skal præsenteres for hendes forældre.

bunny er en god dreng, jeg ville hellere miste mine videnskabelige resultater end ham. han ligner sin mor, når man ser ham fra siden. – pigen er sikkert god nok, – hun kan måske aflede hans interesse lidt fra hans socialistiske fanatisme. gud ved, hvorledes hun mon stiller sig til den slags. – hun ser egentlig rigtig fornuftig og klog ud.

– – –

hotel alhambra i y var den rene, skære idyl. det var ikke stort, men yderst komfortabelt. det lå nede ved floden. der var stokroser, og kaglende høns i gården.

her skulle de tre flodrejsende overnatte.

– – om morgenen vågnede professoren lidt før solopgang. det var ham umuligt at falde isøvn igen, og han klædte sig derfor på og gik ind på bunnys værelse.

det var tomt, og sengen var urørt!

den gamle stod som lamslået, – kun langsomt gik sagens sammenhæng op for ham.

var det hans søn? – havde han været for lemfældig i sin opdragelsesmetode?

han kom til at tænke på et ord, hans øjne havde strejfet engang i et tidsskrift: sexual-partner.

det var dog afskyeligt. var bunny virkelig så fordærvet. eller mon det var ruth. han havde taget fejl af hende. – og bunny, der altid havde været så sober. det var alligevel ikke rigtigt at give

ungdommen frie tøjler. drengen skulle få den faderlige myndighed at mærke. –

han var blevet vred, den gamle, det var et slag for ham. det var hans livsopfattelse, der igen fik et stød, – og dertil et stød fra den, han holdt mest af.

"skade at hans mor døde så tidligt –", mumlede han, idet han langsomt gik tilbage til sit værelse.

– – –

men giftens bæger var ikke tømt tilbunds. der ventede den stakkels far flere sorger.

først havde han besluttet at rejse straks og efterlade et brev til bunny, men hans faderkærlighed fik overtaget, og han besluttede at blive og tale alvorligt med sønnen. herefterdags ville han nøje våge over ham. det gik ikke an, at han i sin ungdoms naivitet fik sit liv ødelagt af forbryderiske, "frisindede" ideer.

– altså indfandt han sig ved morgenbordet med sin mest bistre mine på. de unge studsede over hans opførsel, men inden længe gættede de instinktmæssigt grunden til den. ved afslutningen af måltidet sagde bunny:

"far! inden vi ror videre, er der noget, jeg gerne ville tale med dig om."

den gamle så forbløffet op. "ja min dreng, der er sandelig også noget, jeg gerne vil tale med dig om."

da de havde spist, gik ruth med et lille, forstående smil til bunny op på sit værelse, og smith og hans søn spadserede ud på den lille havns mole, hvor de satte sig.

"ja far. jeg tror, jeg ved grunden til dit dårlige humør. jeg så, at døren til mit værelse stod åben."

"godt! og nu vil du måske være så venlig at forklare dig nærmere."

"ja, far. det vil jeg med glæde gøre. – jeg forstår, at du ifølge din generations indstilling er forarget, men jeg vil påtage mig at bevise for dig, at du har uret –"

"det var ellers ikke så lidt."

"far! hvorledes levede du dit sexualliv, da du var på min alder?"

"mit sexualliv?"

"ja, fra du var kønsmoden, til du blev gift."

"skammer du dig ikke, dreng. har du ikke længere nogen respekt for din far."

"jo, men jeg er bange for, at respekten er ved at komme i fare, hvis du ikke er i stand til at drøfte et så alvorligt spørgsmål med mig."

"bunny, du burde da vide, at man ikke taler om den slags ting. forståelsen af det spørgsmål kommer af sig selv, efterhånden som man bliver ældre."

"det er muligt, at man ikke i den daglige konversation berører dette spørgsmål, men det jeg ønsker, er kun, at vi to får talt ud på en ganske naturlig måde om det, som er mellem os."

"du forbløffer mig, bunny. hører skamløshed også med blandt dine "moderne" ideer?"

"netop! der er nemlig intet at skamme sig for. hemmelighedsfuldhed på dette område er skyld i millioner af helt eller delvis ødelagte og forkvaklede menneskeskæbner."

"nonsens!"

"for at vende tilbage til mit spørgsmål, far, – levede du dit kønsliv under naturlige former, da du var ung?"

smith så lidt forvirret på sin søn.

"du mener – –. hm. – hvad i alverden kommer det dette ved!"

"det skal jeg sige dig, far. hvis du nemlig har levet et naturligt liv, må du på et eller andet punkt have overtrådt de moralske grundprincipper, du nu holder så højt i ære."

professoren undgik at møde sønnens øjne, "du har endnu ikke fortalt mig, hvad det vedrører den sag, vi gik herud for at drøfte."

"det angår den på den måde, at ruth og jeg har isinde at leve vort liv efter vore grundprincipper."

det gav et chock i smith.

"og hvorpå bygger i disse grundprincipper?"

"dem bygger vi på lægevidenskabelige fakta og ikke ud fra religiøse og patriarkalske synspunkter."

"stop engang, min dreng, du taler pænt for dine varer, men jeg kan betro dig, at ærbarhed er en af menneskenes ædleste og reneste dyder. forkaster vi den, vil vor kultur få sit dødsstød og menneskene komme til at leve som dyrene."

"den virkelige, ægte ærbarhed ville trives bedre, hvis menneskene levede et frit, naturligt sexualliv."

"jaja, bunny. jeg ser vi ingen vegne kommer på den måde. har din ruth samme synspunkter?"

"nøjagtig, ja!"

"nuvel! jeg ser, jeg har bedømt jert forhold lidt forkert, men jeg vil bede dig om, som din far, at overveje dine handlinger nøje. jeg tror, at i vil komme til at bøde for jert frisind, og at det bedste og reneste i jer vil blive dræbt."

– – –

man roede videre, den gode stemning var ødelagt, – der herskede væbnet nevtralitet.

i den lille by y gjorde man efter planen holdt og tilbragte nogle timer. i en tilfældig anledning opstod en diskussion, der tilfulde åbenbarede stud. med. ruth hendersons socialistiske synspunkter. smith var rystet, det var umuligt for ham at forlige sig med sådanne talemåder, – han havde levet sit liv efter devisen: gud, konge og fædreland. han var autoritetstro og konservativ. han var en glimrende begavelse, men hans evner havde været forbeholdt hans videnskabelige arbejde, og han havde aldrig givet sig af med at spekulere kritisk over de bestående samfundsforhold.

på hjemturen spurgte bunny i forbigående sin far, hvad denne vel mente, grunden kunne være til de vanvittige forhold på nedroj. han så ikke på sin far, men på ruth, da han rettede dette spørgsmål til ham, og han forsøgte at gøre sin stemme så ligegyldig som mulig.

"det har du vist spurgt mig om een gang, bunny, men jeg skal gerne gentage det. der er flere grunde. en af dem er den menige nedrojaners meget lave åndelige niveau, hans uvidenhed og manglende evne til at tænke kollektivt, en anden af de vigtigere grunde er, at en bande samvittighedsløse, asociale, snævert egoistiske individer med forbryderiske metoder har tilrevet sig magten over kloden. med vold og ideologiske midler af forskellig art holder de de menige væsner nede, udbytter deres arbejde for selv at kunne leve i overflod. mærkeligt nok består denne herskende klike ikke, som man skulle tro, af særligt begavede eller kultiverede væsner, – deres evner synes kun at være af merkantil og strategisk art. – det er hovedsagelig disse

to forhold, der er nedrojs ulykke. forhåbentlig vil nedrojanerne nu kunne lære den jordiske kultur nærmere at kende, og vore kulturelle resultater vil sikkert kunne være dem til nytte."

de sindssyges klode

3' foredrag om nedroj-expeditionen fandt sted 30. januar. det lød som følger:

den dag, expeditionen afrejste fra annavah for at tiltræde den store rejse rundt om nedroj, var hele byen på benene.

tidspunktet svarede til 8. september, jordisk tid.

det var en kølig, men klar og smuk dag. vi blev kørt til en plads i byens udkant, hvor et par hundredtusinde nedrojanere var sammenstuvet for at ønske os lykke på rejsen. den i sidste foredrag omtalte statsmand holdt en tale, der varede c. 1 time.

vi forstod intet af denne tale, der blev holdt med stor patos. taleren var øjensynlig dybt bevæget, og det virkede rørende komisk at se denne bedsteborgertype med sit selvtilfredse, fede griseansigt med det store, velplejede skæg, brillerne og sin tykke mave i påtaget, sentimental extase.

vi fik senere tilstillet et sirligt håndskrevet exemplar af samme tale, – den mindede i høj grad om en af vore jordiske festtaler, den var svulstig og intetsigende som taleren selv, og jeg mindedes en spøgende, ondskabsfuld bemærkning af neslo, der gik ud på, at det just var denne evne til at holde en fed, floskelfyldt tale uden dog i virkeligheden at sige noget, den skæggede og fede premierminister kunne takke for sin karriere.

iøvrigt var festpladsen et imponerende skue, og der blev ovenikøbet leveret en slags musik, – hvis man da kan kalde den uhyggelige larm, der blev frembragt ved hjælp af forskellige blikapparater, for musik.

efter festen tog vi afsked med de nedrojanere, vi i denne by havde stiftet personligt bekendtskab med. neslo og de øvrige sprogkyndige, der var attacheret os, fulgte os på rejsen.

– – –

samme dags aften ankom vi til nabokommunen, hvis navn var ainamreg. vi blev modtaget med pomp og pragt og straks ført til et luxuriøst udstyret hotel, hvor vi blev betjent på den mest udsøgte måde. efter at have spist og gjort os istand, matte vi gentagne gange ud på balkonen for at lade os bese af de store skarer, der havde samlet sig foran hotellet.

næste dag blev vi modtaget officielt af denne kommunes øverste myndighedsperson, en lille sortsmusket, usympatisk herre. der blev givet en banket til ære for os, og hele den første dag gik med modtagelseshøjtideligheder.

vi fik god brug for vore sprogkyndige, idet det viste sig, at man i denne kommune talte et andet sprog end i nabokommunen annavah, – ikke en anden dialekt, men et helt andet sprog.

dette var igen et typisk udslag af den nedrojanske tåbelighed. her i england har vi jo forlængst erkendt det hensigtsmæssige i et fællessprog, – vi ville finde det idiotisk, at man i wales benyttede eet sprog og i london et andet, – men på nedroj gik man den stik modsatte vej: hvert tilløb i de forskellige sprog til at nærme sig hinanden og således gradvist opgå i et fællessprog, blev på det mest energiske bekæmpet, tilmed under idealistiske fraser. gang på gang blev sprogene "renset" for nabosprogenes påvirkninger, og der blev gjort alt for at gøre sprogene så vidt forskellige, som det overhovedet var muligt. dette øgede naturligvis samkvemsvanskelighederne, og

lokalpatriotismen blomstrede. neslo forklarede mig, at det selskab, der dominerede på nedroj og ledede politiken på denne mærkelige klode, var interesseret i at øge modsætningerne mellem de forskellige kommuner i så høj grad, det var muligt. denne påstand var ikke umiddelbart indlysende, og jeg vægrede mig ved at fæste lid til den, – men det kom efterhånden til at stå mig klart, at det virkelig forholdt sig således.

i kommunen ainamreg var disse tendenser på dette tidspunkt særlig fremme. der førtes af myndighederne og de kirkelige autoriteter en hidsig agitation for at fremme disse tendenser. der havde nylig fundet en omvæltning sted, hvorved de store industrifyrster ved vold og undertrykkelse havde gjort sig til absolutte herrer i kommunen, og man var netop nu ifærd med, ved hjælp af de mest drastiske ideologiske og voldelige midler, at kue de forbitrede masser.

der henrettedes daglig borgere, der havde opponeret mod de terroristiske magthavere, tusinder og atter tusinder blev fængslet og pint, magthaverne skyede i det hele taget intet middel for at holde sig fast på den blodige, vaklende trone.

for at give de ærede tilhørere en forestilling om, hvor dybt nedrojanerne står under os i kulturel henseende, kan jeg anføre, at man i denne kommune, når en person havde pådraget sig myndighedernes uvilje, men ikke var til at få fat på, – ganske simpelt fængslede vedkommendes pårørende, ja man gik endog så vidt, at når en borger havde forset sig og unddraget sig sin straf ved flugt, arresterede man blot en anden borger og idømte denne straf for den andens forseelse.

jeg tør vist nok sige, at hvis en sådan fremgangsmåde blev benyttet her på jordkloden, – hvad man jo vanskeligt kan

forestille sig, ville de omliggende kommuner omgående gribe ind og med harme og afsky opponere mod sådanne former for retspleje.

på nedroj gik det imidlertid ikke således til. ganske vist påstod de omliggende kommuners regering overfor deres indbyggere at være indignerede og forbavsede over terror-regeringens handlinger, men i praksis viste de noget andet.

skete det nemlig, at en borger fra den undertrykte kommune flygtede til en nabokommune, arresterede man ham her og sendte ham tilbage, hvor frygtelige straffe ventede ham.

industrifyrsterne, der havde tilrevet sig magten i denne kommune, havde lagt den udøvende, politiske myndighed i hænderne på en gruppe æventyrere, der skaltede og valtede med statsmagten efter forgodtbefindende og misbrugte regeringsapparatet på en hidtil uhørt, fuldkommen vanvittig måde. således havde den f. ex. udstedt den forordning, at mørkøjede og mørkhårede individer skulle betragtes som samfundsskadelige og fratages alle borgerlige rettigheder. ved hjælp af pressen, der var fuldstændig i regeringens vold, hidsedes den øvrige befolkning op mod disse medynksværdige skabninger, og en masseforfølgelse udbrød, iagttaget med velvillige øjne af de magthavende æventyrere og med støtte af politi og domstole. de stakkels mørkøjede flygtede i tusindvis til de omliggende kommuner, hvor man imidlertid viste dem en kold skulder og nægtede dem asylret.

hver kommune på nedroj havde et mærke, et symbol. ainamreg havde efter industrifyrsternes sejr fået et nyt mærke, der forestillede et henrettelsesredskab. dette mærke var ganske naturligt forhadt af arbejderne over den ganske klode, og rundt

om i havnene nægtede de at losse skibe, der bar dette mordermærke. nu skulle man jo tro, at de respektive regeringer ialfald tolererede arbejdernes holdning, – men nej, man truede arbejderne med al landsens ulykker, hvis de ikke lossede skibene, man idømte dem bøder og fratog dem enhver existensmulighed.

som man ser, var det artige tilstande, der rådede i kommunen ainamreg, da vi ankom dertil, og man kunne tydeligt spore den knugende stemning, der lå som en klam hånd over dens ulykkelige indvånere.

selvfølgelig var det neslo, der havde skaffet mig disse værdifulde oplysninger om forholdene i ainamreg, – oplysninger, som jeg omgående fik bekræftet rigtigheden af. neslo blev mig i det hele taget mere og mere værdifuld for hver dag, der gik, og der udviklede sig efterhånden et varmt venskab mellem os. han var absolut intelligent og havde en skarp opfattelse af de sociale foreteelser på nedroj. jeg havde ham mistænkt for, at han iøvrigt holdt disse opfattelser strengt for sig selv, – havde han vedkendt sig dem åbenlyst, havde det sikkert skadet hans sociale position og skaffet ham det magthavende selskabs uvilje på halsen, – men jeg havde opnået hans fortrolighed i ikke ringe grad, og han var mig til uvurderlig nytte under vort ophold på nedroj, og det er med sorg jeg tænker på, at jeg aldrig skal gense ham.

ved hans hjælp fik jeg en række oplysninger af fantastisk art om de komplet latterlige produktionsforhold på den forvildede, lille klode og om forholdene iøvrigt, der, deres latterlighed tiltrods, var dybt tragiske, idet jo millioner af individer led navnløst under den nød og elendighed, de havde tilfølge.

jeg kunne opremse exempler i tusindvis på disse fuldstændigt sindssvage forhold, men jeg vil indskrænke mig til de mest grelle exempler, hvis rigtighed jeg kan indestå for med min person.

tæt udenfor den by, hvor vi boede, lå en kæmpemæssig forbrændingsanstalt. en af de første dage, vi opholdt os i ainamreg, aflagde vi denne anstalt et besøg, ledsaget af en komite af lokale ingeniører, der under vort ophold der skulle forevise os ainamregs tekniske seværdigheder.

det viste sig at være en større fabrik, der arbejdede dag og nat. – på mit spørgsmål om, hvad det var, man her forbrændte og tilintetgjorde med så rationelle metoder, fik jeg et forbløffende svar.

"brødkorn!" svarede en af ingeniørerne og knipsede med fingrene. med synlig stolthed over den nedrojanske genialitet fortalte han, at anstalten var så glimrende indrettet, at man samtidig brugte kornet som brændsel til at drive fabrikken.

jeg tror, at jeg aldrig i mit liv har set så dum ud, som da jeg fik denne oplysning. i øjeblikket tænkte jeg, at enten måtte jeg have hørt forkert, eller også måtte nedrojaneren være gal, men de øvrige ingeniører nikkede bifaldende til hans forklaring og var øjensynligt smigret over min forbavselse.

"brænder i brødkornet?" spurgte jeg. "men hvorfor i alverdens riger og lande brænder i brødkornet?"

"fordi vi iår har haft overproduktion af korn," svarede ingeniøren smilende.

"overproduktion," udbrød jeg. "men det er jo ikke længere siden end igår, at jeg fik at vide, at der i store distrikter her på

kloden er hungersnød på grund af *mangel* på brødkorn. i kan da ikke have både overproduktion og mangel?"

"det kan vi udmærket," svarede han, "idet overproduktionen netop er en følge af manglen. de omtalte distrikter er nemlig så fattige, at de ikke kan betale de priser, vi forlanger for kornet. – derved opstår overfloden."

professor meyer, der var med på denne udflugt, spurgte spagfærdigt, om det forholdt sig således, at man ville afhjælpe manglen ved at begrænse produktionen.

"måske ikke direkte, men indirekte," svarede ingeniøren. "forholdet er nemlig det, at når vi har haft et godt kornår, synker kornpriserne, og landmændene ruineres. når vi tilintetgør halvdelen af høsten, stiger priserne, og landbruget kan atter svare sig. landbruget er vort vigtigste erhverv. går det landbruget godt, klarer vi os, – går det landbruget dårligt, går vi til grunde."

jeg må indrømme, at vi stod som lamslåede. der var ikke længere nogen tvivl om, at majoriteten af nedrojs beboere var sindssyge.

meyer, der har sans for humor, spurgte ingeniøren, om man da på nedroj glædede sig og holdt takkefester, hvis man et år havde misvækst. derved sparede man jo det store arbejde at skulle afbrænde halvdelen af årets høst.

ingeniøren vidste ikke rigtigt, hvad han skulle svare, og neslo kunne ikke undertrykke et smil, – det var ham, der havde arrangeret besøget på forbrændingsanstalten.

på hjemvejen var vi alle meget tankefulde, – vi havde set et grelt exempel på den nedrojanske galskab.

nu kunne det jo selvfølgelig tænkes, at dette var et enkelt isoleret tilfælde, jeg kunne dårlig tro på så himmelråbende, vanvittige misforhold, – men neslo bortjog min tvivl med beretninger, der fuldstændigt tog vejret fra os.

"der findes på nedroj," sagde han, "ikke een kommune og ikke een produktionsgren, hvor denne trafik ikke finder sted, endda i udstrakt grad. i en kommune, der ligger på den anden side kloden, producerer man en slags bønner, der benyttes ved tilberedningen af en stimulerende, velsmagende drik, der i uhyre udstrakt grad anvendes af beboerne overalt på denne klode, – disse bønner er naturligvis meget efterspurgte og prisen på dem derfor meget høj. for stadig at holde prisen oppe på den store profits niveau, afbrænder man hvert år millioner tons af disse bønner. man skulle synes, det måtte være et tab for plantageejerne, mens det tværtimod er øget gevinst. det er forbrugerne kloden over, der kommer til at betale gildet, – men selvfølgelig er disse tilintetgørelser af værdier kolossale tab for kloden som helhed, men det fåtallige, samvittighedsløse selskab, der behersker produktionen her på nedroj, tager naturligvis ikke hensyn hertil, men kun til deres egen enorme profit.

tæt herved ligger en lille klippeø. befolkningen lever af at fiske. det er her en dagligdags begivenhed, at fiskerne sejler halvdelen af deres fangst ud på havet igen efter ordre fra deres aftagere, for at holde prisen oppe, medens på samme lille ø beboerne ikke har den fisk, de kan spise.

hver dag, hver time og på hver plet af denne fordømte klode tilintetgør man de ved arbejdernes slid og møje erhvervede

produkter, medens samme arbejdere lider mangel, – ene og alene for at sikre de snyltende individers profit.

de kunstige prisers politik har iøvrigt foruden disse forbryderiske masseødelæggelser af varer affødt en uendelig række af komplet idiotiske forhold. således har man netop i disse dage opfundet en maskine, ved hvis hjælp man kan producere fløde af – smør!

man laver først smør af fløden, og derefter fløde af smørret. de kunstige priser, der ikke er udtryk for varernes reelle værdi, men skabes af en række andre faktorer: varemængde, efterspørgsel, beskyttelsestold, skatter, spekulationer, finanstrusters brandbeskatninger af den brede befolkning o.s.v., bærer skylden.

beboerne i distriktet aka producerer grøntsager, som exporteres til de omliggende distrikter, – men når beboerne i aka vil købe grøntsager, rejser de til de omliggende distrikter, da samme grøntsager her er betydeligt billigere. sagen er den, at aka består af en række store gartnerier, der drives af finansselskaber, der af prispolitiske grunde holder detailprisen høj, medens de omliggende distrikters grøntsagsudsalg, ligeledes af prispolitiske grunde, sælger varerne til underpris.

jeg kender et af denne regerings medlemmer, han er ejer af et stort landbrug her i nærheden, hvor han blandt andet opdrætter dyr til slagtning, sker det, at han har brug for et dyr til sin egen husholdning, bringer han vedkommende dyr til slagteriet, hvor han sælger det. såsnart dyret er slagtet, køber han det igen, – men vel at mærke til c. halvdelen af den pris, han fik for det. han kører så sit slagtede og rensede dyr hjem, hvor han og hans familie spiser det med god appetit, godt

humør og ren samvittighed, thi fremgangsmåden er fuldt lovlig, da staten yder dyreproducenterne et tilskud på salgsprisen for at støtte disse producenter. ydermere har et sådant regeringsmedlem en vis rabat ved indkøb, hvorimod han naturligvis får fuld pris, når han sælger.

således kunne jeg vedblive at nævne exempler, men de går alle ud på det samme og er alle i sine konsekvenser til ubodelig skade for samfundet som helhed."

– – –

det var et forunderligt samfundssystem, vi her var dumpet ned i. alting stod på hovedet, alt var lige stik modsat den sunde fornuft og beboerne de mest håbløse analfabeter på det sociologiske område.

nogle dage senere besøgte vi nogle agerbrugsdyrkende egne i ainamreg. – mage til naiv planløshed skal man lede længe efter. hver familie boede i en altfor lille, usund og uhensigtsmæssig hytte og dyrkede et jordareal på størrelse med et stort stuegulv, de dyrkede jorden med primitive og forældede redskaber og måtte slide fra morgen til aften for at holde nøden fra døren. allerede i meget ung alder var de krogryggede og udslidte. jo mere de sled, des fattigere blev de. skatteopkræveren svingede ubønhørligt sin pisk over de til døden trætte væsner. selvmord og desperate handlinger var daglige begivenheder.

jeg mindedes i annavah at have set en udstilling af hypermoderne landbrugsmaskiner. hvorfor dyrkede man da ikke jorden rationelt og industrimæssigt, hvorfor jævnede man ikke alle disse elendige hytter med jorden og byggede moderne, store og sollyse huse. kloden var jo rig nok, der var byggemateriale i overflod, arbejdskraft i overflod. det var

forfærdeligt at iagttage den sløvhed, der prægede disse væsner. – det var ganske indlysende, at hvis man dyrkede store arealer samlet og udnyttede de tekniske hjælpemidler rationelt, ville man kunne høste langt større udbytte, tilmed ved ringere anstrængelser. det var, som rugede en forbandelse over denne klode, – eller måske var det, som neslo sagde, at det profiterende selskab lettere kunne udnytte masserne under disse forhold og derfor bevidst holdt dem nede i elendigheden.

jeg vil ikke trætte tilhørerne med for lange og mange beretninger om de vanvittige forhold, der ganske vist var fælles for de fem sjettedele af nedroj, men dog var særligt grelle i denne kommune, hvor masserne holdtes i skælvende frygt ved den vildeste terror, man kan forestille sig. hver time i denne kommune var et helvede, og var vi ikke kommet dertil for at gøre vore undersøgelser, var ingen af os blevet et minut længere i ainamreg.

imidlertid måtte vi jo føre vore undersøgelser til ende. skada foretog jordundersøgelser, andersen undersøgte bygningskonstruktioner og iøvrigt alle tekniske foreteelser, meyer var beskæftiget med racer og arter, alexandrowitz var i fuld aktivitet med at gøre optegnelser til udarbejdelsen af nedrojs politiske historie, dexter undersøgte vegetationen, huxton foretog boringer og studerede stjernebilleder, williams gjorde de nedrojanske sprog til genstand for videnskabelig undersøgelse og studerede biblioteker og samlinger, hvor vi kom frem, – og jeg selv var beskæftiget med de mange opgaver, der stilledes mig i min egenskab af expeditionens leder, tilligemed de mangeartede undersøgelser, jeg iøvrigt foretog.

der er således ikke stort mere at fortælle om vort besøg i kommunen ainamreg, men jeg vil dog, inden jeg forlader dette emne, berette om en hændelse, vi var ude for en af de sidste dage af vort ophold i dette ulykkelige land, en hændelse, der skarpt afslørede endnu et uhyggeligt misforhold.

en nat vækkedes vi af en underlig larm. brøl og skrig fyldte luften, og det hørtes som trængtes store skarer i vild forvirring. hotellet, vi boede i, var som en myretue, man har rodet i med en stok. jeg sprang op, skyndte mig til vinduet og trak forhænget fra.

der mødte mig et frygteligt syn. bygningen på den modsatte side af gaden var omspændt af flammer, og de ulykkelige indebrændendes skrig skar gennem luften, varmen og lyset fra kæmpebålet var så stærkt, at jeg måtte holde hænderne for ansigtet. ind imellem hørtes knald som af explosioner, – det var vel glasruder, der sprang.

bygningen var et meget stort og hypermoderne hotel, dets opførelse var netop fuldført, da vi ankom til ainamreg. det var en prægtig bygning, der måtte have kostet uhyre summer af arbejde at få opført. hotellet var netop i disse dage taget i brug og var fyldt til sidste plads, antagelig på grund af vort ophold i byen.

gaden, der lå dybt nede, bølgede af oprørte masser, der belystes skarpt af ildskæret. redningsarbejdet var håbløst. en del af vore værelser blev taget i brug til døde og sårede.

først ud på morgenen ophørte de rædselsfulde skrig, og da solen stod op, var hotellet totalt nedbrændt. dagen igennem gravede man lig ud, – om eftermiddagen forelå det endelige tal: 184 døde – og dobbelt så mange sårede og lemlæstede!

to dage efter sprang bomben. hotellets ejer blev anholdt og tilstod, at han havde påsat branden.

det ser i første øjeblik ganske uforståeligt ud, men som jeg tidligere har bemærket, stod tingene på nedroj på hovedet, og nedrojanernes gøren og laden var, set med menneskeøjne, fuldkommen fornuftstridige, – men love og organisation var på denne klode af en sådan beskaffenhed, at det enkelte væsens tilsyneladende sindssyge handlinger set fra dets eget synspunkt var fuldt logiske.

nedroj var æventyrenes og miraklernes klode, man kunne her skabe værdier ved at ødelægge værdier – det var naturligvis en karrikatur af et forsikringssystem, der bar skylden.

havde den nedrojanske hotelejer båret sig lidt mere behændigt ad, havde han resten af sit liv kunnet leve som en fyrste, lade sig føde, klæde, betjene og underholde af sine medskabninger som tak for, at han ved sin forbrydelse havde tilintetgjort deres arbejde og myrdet 184 af dem.

sligt geniale system havde de nedrojanske lovgivere og organisationer altså begået. atter her viste det sig: skulle systemet reformeres, stødte det an mod den profiterende forbryderklikes interesser.

hotelbranden henledte min opmærksomhed på dette specielle misforhold, og det viste sig, at der kloden over som følge af dette dagligt blev begået en uendelig række af ildspåsættelser, tilintetgørelser af samfundsværdier, legemsbeskadigelser og mord.

for at nævne et mere komisk exempel først. en slagtermester, ejer af en af byens største forretninger, klæder sig om natten ud som indbrudstyv, han sniger sig frem til sin egen forretning i

sin egen ejendom, dirker døren op, tiltrods for at han har nøglen i lommen, slår sin egen vinduesrude i stykker, molesterer sine egne ting, ødelægger af hjertens lyst sit eget pengeskab, stopper sine egne penge i sin lomme og skynder sig hjem, – fordægtig og snigende som han kom. – – et sådant skuespil kunne vel kun forekomme på nedroj.

i kommunen egron hugger folk fingrene af sig selv for at få erstatning. – enkelte steder var det ligefrem blevet epidemi, i enkelte landsbyer manglede hveranden indbygger en finger eller to.

i akirema tog man en forsikring på sin forsørger, – og slog ham ihjel for at få pengene.

nedrojanerne kendte mange måder til at skaffe sig det daglige brød. håndværkerne spekulerede på, hvorledes de bedst kunne falde ned af stigen og komme til skade uden at slå sig helt ihjel, vognmænd hvorledes de mest naturligt kunne blive påkørt og måske endda være så heldige at få en hånd knust, husejere hvorledes de kunne få deres hus til at brænde uden selv at være tilstede, – og således i een uendelighed.

af og til antog disse forbrydelser karakter af omfattende katastrofer. et stort skib med 200 passagerer var netop gået tilbunds med mand og mus som følge af, at skibsrederen havde boret bunden ud af skibet, inden det afsejlede. hotelbranden, jeg lige har omtalt, må vel også kaldes en katastrofe, – men iøvrigt dreves trafikken i så udstrakt grad, at selv kommunerne som følge af deres traktater med andre kommuner kunne se deres fordel i at tilføje sig selv tab og skade.

det siger sig selv, at sådanne misforhold svækkede de nedrojanske samfund i uhyggelig grad. det er forstemmende at

tænke på, at denne klode, der er så rig fra naturens hånd, rummer så megen kummer og elendighed.

– – –

nå, omsider blev vi færdige med ainamreg og kunne med et lettelsens suk forlade denne kommune.

for at komme videre, måtte vi sejle. – om natten sent ankom vi til en havneby, vi gik til ro, og var næste dag tidlig på benene for at se havnen i funktion.

da vi i den friske, kølige høstmorgen kom ned til vandet, måtte vi pány undres over vore kære venner nedrojanernes metoder og foretagender, idet det viste sig, at der ikke var een, men to havne. den ene var af ældre årgang, den havde en naturlig beliggenhed og var i alle måder en ypperlig havn, – den anden var af så ny dato, at den netop i disse dage var fuldført, men var både ved sin beliggenhed og i sin art af langt ringere beskaffenhed end sin ældre kollega, men den måtte vel alligevel på en eller anden måde være hensigtsmæssig, thi næsten alle skibene lå i denne nye havn.

jeg spurgte derfor en af vore ledsagere, om den ny havn var bedre end den gamle.

"ak nej!" svarede han, "det er desværre omvendt. den gamle er en ypperlig havn, – den ny er smækket op i huj og hast af politiske grunde."

jeg tænkte ved mig selv, hvad det vel kunne være for en art politik, der så sin interesse i at bygge en havn, hvor der lå en i forvejen, ovenikøbet en bedre, – og besluttede at spørge neslo, hvorledes det egentlig forholdt sig med disse havne.

han var mere end villig.

"det er en længere historie," forklarede han. "for nogle år siden havde vi en stor krig. da der omsider blev sluttet fred på grund af, at det menige folk tabte tålmodigheden, lavede sejrherrerne fuldstændig om på landkortet. ved denne omlægning tog de kun hensyn til deres egne snævre politiske interesser, og følgen blev, at de nye grænser næsten overalt gav anledning til konflikter og kriser.

byen her med de to havne er et typisk exempel herpå. man afskar ved grænsedelingen byen fra dens naturlige opland og henviste den til at leve af at være havneby for en anden kommune. det var fra politikernes side særligt snedigt regnet ud, idet havnebyen var på kant med vedkommende kommune. det var som om fredsslutterne havde villet sikre sig, at der var konfliktstof nok til at skabe grundlaget for en kommende krig.

det gik da også, som man kunne forudse. kommunen, der ikke kunne existere uden en havn på dette sted, måtte finde sig i chikanerier fra havnebyens side, der vidste, at den var uundværlig for bemeldte kommune. havnebyen var i forvejen ilde stedt ved at være afskåret fra sit egentlige opland, – den blev fattigere og fattigere, og arbejdsløsheden og elendigheden voksede.

gnidningerne mellem kommunen og havnebyen blev alvorligere, og en skønne dag besluttede kommunen at bygge sig sin egen havn, og således gik det til, at der nu ligger to havne side om side. – efter dette er det gået rent tilbage for byen, – elendigheden og fortvivlelsen blandt masserne er umådelig og den politiske spænding så stærk, at en ny krig nårsomhelst kan bryde ud."

– – –

vi deltog i denne by i en række festligheder, blandt hvilke jeg bedst mindes vort besøg i en bygning, hvor nogle nedrojanere optrådte som en slags skuespillere. sagen var, at det de foretog sig, vistnok skulle bringe os en alvorlig kunstnerisk nydelse, medens det, ialtfald på os fremmede, tværtimod virkede ustyrligt komisk.

en af scenerne vil jeg kunne huske til min dødsdag.

kulisserne forestillede en strand. man så en bådebro, og baggrundens blå papstykker forestillede utvivlsomt havet. der kom en nedrojaner ind på scenen, han var så tyk og forædt, at han dårlig kunne gå. ikkedesmindre var han nærmest klædt på som en baby.

hans tilsynekomst hilstes af tilskuerne med langvarigt bifald.

han stillede sig op ved bådebroen, og med venstre hånd på brystet og højre dramatisk udslået begyndte han at deklamere med en patos, der ikke gav premierministerens i annavah noget efter. det ene øjeblik brølede han som en tyr og rullede vildt med øjnene, næste øjeblik forsøgte han at være yndefuld og teede sig som en ung pige, man har sagt en kompliment til. snart efter så han bedrøvet ud og gav sig til at bræge som et lam.

det kneb for mig at bevare alvoren, – men straks efter kulminerede løjerne, og jeg ville være exploderet af latter, hvis ikke et blik på mine omgivelser havde virket afsvalende på mig. tilskuerne sad nemlig gravalvorlige, en enkelt så ud til at være rørt.

tyksakken på scenen sprang pludselig op og gav sig til at hoppe som en skade, idet han brølede med sin bas:

af sted, – af sted
på lette fjed
af sted, – af sted.

baskende med armene som en fugl med vingerne hoppede han hen ad bådebroen. denne var kun to meter lang, og da hans kvad varede et par minutter, måtte han hoppe lige op og ned i luften for at få broen til at slå til.

for enden af bådebroen lå en båd, der var så lille og spinkel, at den uvægerlig ville være braset sammen, hvis han havde anbragt sine 100 kg i den.

lykkeligvis nåede han ikke helt ud til båden, før tæppet faldt, og bifaldet bragede løs.

neslo fortalte mig, at denne skuespiller var klodens berømteste. til ære for os fremmede ville han yde sin skønneste kunst i et klassisk stykke. han var hjemmehørende her, og af patriotiske hensyn ville han kun optræde for os i sin fødeby, hvor der i den anledning havde stået en heftig strid om, hvad han skulle spille, men tilsidst var man dog enedes om dette gamle, fine, – af alle nedrojanske kunstkendere så elskede stykke, vi i aften havde den oplevelse at overvære.

iøvrigt endte stykket med at alle aktørerne under gråd og tænders gnidsel slog hinanden ihjel i sidste akt. der var ikke et tørt øje i hele salen.

– – –

fra denne by sejlede vi til en kommune, hvis krigere netop var vendt hjem fra et erobringstogt, – ligesom i sin tid her på jorden de gamle vikinger.

over hele landet var tændt glædesblus, og overalt hvor vi kom, blev vi vidne til store fester. der holdtes svulstige, tanketomme

taler, i templerne takkede præsterne med grådkvalt stemme deres afgud for erobringen, – havde de tabt krigen, ville de have takket for nederlaget, – på torve og pladser sang og dansede man, hele befolkningen var som beruset.

nu var det, – som neslo sagde, – rart at se folk være glade, men medaillen havde en bagside. som før nævnt havde nedroj en arbejderklasse, eller et proletariat om man vil, der androg c. 90 % af befolkningen, de øvrige 10% var overklassen, der havde tilrevet sig magten over produktionsorganisationerne og forstod at beholde denne magt ved alskens midler. en erobringskrig som den, der netop her havde fundet sted, var ikke, som man bildte de store masser ind, en ædel handling, dikteret af religiøse, moralske eller patriotiske motiver, men blot og bart en forretningstransaktion, der krævede anvendelse af vold. i det erobrede distrikt befandt sig oliekilder og metallejer, overklassen dannede finansgrupper, der fik eneret af statsmagten (der dirigeredes af dem selv) til at udnytte disse rigdomme. udgifterne og besværet ved at holde det erobrede område blev udredt af kommunens skatteydende befolkning som helhed, medens indtægterne udelukkende tilfaldt overklassen, der levede et liv i lediggang og overflod.

når man nu vidste, at erobringen af det omtalte område havde kostet arbejderklassen titusinder af døde og lemlæstede, og at det også i fremtiden ville komme til at koste den store ofre, medens udbyttet af erobringen udelukkende tilfaldt overklassen, var det jo med lidt blandede følelser, man iagttog arbejdernes endeløse begejstring og jublende glæde. at det kunne lykkes denne snyltende overklasse så groft at bedrage den arbejdende befolkning står naturligvis for os jordboere som

en gåde, men man må her tage hensyn til den nedrojanske mentalitet og intelligens, thi som jeg tidligere har haft anledning til at bemærke, er gennemsnitsnedrojaneren, hvadenten det gælder arbejderklasse eller overklasse, kun dårligt – meget dårligt begavet.

det er i virkeligheden ganske uforståeligt, at det kunne lykkes denne samvittighedsløse overklasse at drive masserne ud i en blodig krig, hvor den besejrede kommunes arbejdere dræbte eller dræbtes af den sejrende kommunes arbejdere.

dertil kommer så det uhyggelige moment, at finansgrupperne forstod at tjene penge på selve krigen, idet de profiterede voldsomt af krigsmaterielproduktionen, således at de, når et særligt blodigt slag havde fundet sted med et særligt stort antal dræbte og sårede, kunne gnide sig i hænderne over den rundelige fortjeneste, hver dræbt arbejder betød i deres lommer. disse finansgrupper arbejdede da også i fredstid energisk på at fremkalde krig, nårsomhelst og hvorsomhelst der gaves en anledning, – ja gaves der ingen sådan, ofrede de med glæde store summer til bestikkelser af politikere og til provokationer for at fremkalde en krig.

i det noble selskab, disse finansgrupper bestod af, befandt sig betegnende nok bl. a. både præster og politikere.

ja, mine kære tilhørere, afsløringerne af de forfærdende korruptionsforhold på nedroj er så utrolige, at jeg tilgiver dem, hvis de tvivler på mine oplysninger. når man hele sit liv har levet i et velordnet og klogt organiseret samfund, har man svært ved at fæste lid til, at der nogetsteds skulle finde sådanne misforhold sted. – og endda er det kun et dårligt og mangelfuldt billede, jeg er i stand til at give af de sociale forhold

på nedroj. jeg er jo, som de ved, fysiker og matematiker og har aldrig tidligere beskæftiget mig med sociologi, – som følge deraf er jeg naturligvis ikke i stand til at drage absolutte sammenligninger mellem de nedrojanske og de jordiske forhold, hvorved jeg måske ville være i stand til at give et skarpere billede af de grelle modsætninger, men jeg kan måske klargøre deres opfattelse af de sociale forhold på nedroj ved at anføre, at hvor forfærdende de end måtte forestille dem forholdene på den stakkels klode, vil det dog kun blive en svag afglans af de virkelige forhold.

og hermed må det være mig tilladt at slutte dette afsnit af beretningen om nedroj-expeditionen.

tragedie

da ærkeenglen petreus den syvende dag fløj sig en tur gennem himmelrummet, hang der en pose ved hans bælte med livsfrø. vorherre havde oprindelig givet ham to poser, den ene indeholdt meget fine, førsteklasses frø, den anden ukrudtsfrø, og petreus havde fået strengt pålæg om at så de gode frø på jordkloden og de andre på nedroj, – det var sådan en slags himmelsk experiment.

men nu var sagen den, at det var forbandet ubekvemt med to poser, og da engle jo nu engang kun er engle, hældte petreus begge slags frø i een pose og fløj nok så fornøjet og ubekymret afsted med den.

da han om aftnen vendte hjem, havde han fordelt livsfrøene ligeligt mellem de to kloder.

– – på jordkloden viste følgerne af hans skammelige sløseri sig snart. ukrudtet voksede op side om side med de gode frø. gennem utallige generationer førte de gode frø en fortvivlet kamp mod ukrudtet, men tiltrods for at ukrudtet var i mindretal, var det alligevel det stærkeste og forbitrede fuldstændigt tilværelsen for de andre.

der er nogle, der mener, at det er disse ukrudtsfrø, der har fostret paver, zarer og kapitalister, men ialfald var fergus mac donald et direkte afkom af et af disse forbandede frø. hans far var biskop og storaktionær i de polske våbenfabrikker, så der er nok noget om, at æblet ikke falder langt fra stammen. fergus' far var almindelig frygtet og hadet, og fergus selv nød den privilegerede stilling, dette gav ham. fergus syntes godt om

kriminalfilm og kongerevuer og havde meget høje tanker om sine sociale rettigheder. han havde fået friedrich nietzsches "overmenneske" galt i halsen, og var ude af sig selv af begejstring, da det lykkedes en vis østrigsk æventyrer at gennemføre et storpolitisk, reaktionært kup. han omtalte kærlighedsepisoder med samme tonefald, som han talte om raffinerede retter med franske navne og gammel cognac, om den sidste boksekamp og et smart dress, londons dyreste skrædder for tiden komponerede til ham.

fergus mac donald er det individ, hvis afstamning og kvalifikationer berettiger ham til at være skurken i denne beretning, – han havde fået en elendig opdragelse, hvis hovedpunkter var at se from ud og opføre sig korrekt. hans udseende var udadleligt og hans begær ubegrænset, hans hænder var som drivhusliljer, hans ansigtshud som en ung piges og hans sjæl som en ulvs. han var en velkendt skikkelse i det londonske natteliv, hvor udbyttet af hans fars skoda-aktier gjorde ham feteret og ombejlet.

– – –

situationen antog efterhånden en skarpere karakter. smiths konflikt med den del af pressen, der beherskedes af carlyle, kom nu til hyppige og heftige udbrud, man angreb hans videnskabelige ære, man betvivlede hans meddelelser, man søgte at skabe en misstemning mod ham med alle de mere eller mindre smudsige midler, der står til en sensationspresses rådighed. naturligvis var det ikke carlyles personlige mellemværende med smith, der alene var årsagen. andre motiver havde efterhånden spillet ind. en vis klike, der havde stor indflydelse på pressen, så sin interesse i at

mistænkeliggøre professoren og forvanske og fordreje hans referater af expeditionen, – og expectorated new's spalter var den rette tumleplads for dens noble bestræbelser.

smith lod sig ikke synderligt anfægte af disse angreb på hans person, men han tålte vanskeligt, at man drog hans videnskabelige sanddruhed i tvivl, og når han derfor så sig foranlediget til at svare sine angribere, var hans tone så skarp, at den, behørigt kommenteret af pressen, skaffede ham mange uvenner.

dertil kom hans familiære sorger. bunny var så at sige aldrig hjemme. forholdet mellem far og søn var ikke just hjerteligt efter flodturen. smith var i sin "jordiske" tankegang konservativ, og det var ham ikke muligt at forlige sig med sønnens radikale ideer. det kunne synes mærkeligt, at han ikke selv var i stand til at se misforholdet mellem sin opfattelse af henholdsvis de nedrojanske og de jordiske forhold, men for det første kunne det ikke et øjeblik falde ham ind at drage virkelige sammenligninger, for det andet var han ikke i stand til det, for det tredje levede han afsondret, hans eneste omgang var i virkeligheden bunny, der trods alt havde for megen respekt for faderen til at gøre ham opmærksom på hans lidt besynderlige dobbelte indstilling. smiths samtaler med kolleger var af rent videnskabelig art.

bunny tilbragte tiden i ruths selskab. de hjalp hinanden med deres studier, gik fodture sammen og var forelskede.

ruth stod magtesløs overfor forholdene i sit hjem. forældrenes evige stræben efter at give deres tilværelse et ydre skær af bourgeoisi på bekostning af familiemedlemmernes lykke, gjorde at hun kun opholdt sig i hjemmet, når det var

strængt nødvendigt. hendes bror havde som strejkevagt været anholdt i thompson-sagen, og havde måtte tilbringe to uger i fængsel, – i hvilken anledning han havde fået faderens evige forbandelse over sig. den stakkels fuldmægtig, der hele sit liv havde kæmpet og stadig kæmpede en forbitret, men håbløs kamp for at bringe sig selv og sin familie op ad den sociale rangstige, kunne med sin misdannede mentalitet ikke forstå, at han kun høstede utak for sin stræben, og at hans børn nærmest hadede ham derfor, vel vidste han, at han efter al sandsynlighed aldrig blev mere end fuldmægtig, men hans drøm var et hjem som en grosserers, en kone, som var mere frue end kvinde, og børn, der kastede ære over deres ophav, – og for dette ideal havde han puklet og slidt et liv igennem. han havde påtaget sig overarbejde i en udstrækning, der ødelagde familielivet og svækkede hans helbred, han havde ladet sig overfuse og træde på for at "komme frem", han var rundrygget, nærsynet og pirrelig, – og for alle sine ofre for "den sociale position" modtog han kun hån og had.

han var, kort sagt, en borgerlig tragedie. hans kone var en stakkels forslidt, overnervøs kvinde, der efterhånden var blevet smittet af mandens stræben. de sad i en lejlighed, der var altfor stor til dem, i en gade, der var altfor dyr til dem. sønnen havde tidligt gjort oprør mod denne tilværelse, men ruth var et blidere og mere tålmodigt gemyt. med sit kvindelige instinkt forstod hun måske også bedre forældrene, og hun elskede sin mor.

– – –

en aften i slutningen af januar spurgte ved middagen smith forsigtigt sin søn om grunden til, at han aldrig var hjemme.

bunny svarede stilfærdigt, at han mente sig berettiget til at dyrke sine interesser, men når disse interesser så åbenlyst mishagede faderen, havde han valgt at dyrke dem udenfor hjemmet.

"ja bunny," sagde smith, "jeg vil ikke lægge bånd på dig, – ja selv om jeg måske ville, kunne jeg jo ikke. jeg kan naturligvis ikke tvinge mig selv til at lade dine interesser behage mig, og du kan jo da ikke forlange, at jeg altid skal have samme mening om tingene som du. det er jo dog alligevel, når alt kommer til alt, os uvedkommende ting, der ikke burde skille os ad. – – jeg er jo dog din far, og jeg – –, ja, jeg er rentudsagt ked af, at vi er så lidt sammen."

"holder du ruth for os uvedkommende ting," spurgte bunny skarpt.

"nej du misforstår mig, min dreng. jeg tænkte slet ikke på ruth, da jeg sagde det. jeg tænkte kun på, at vi ser så forskelligt på mange ting. og ruth – –" den gamles stemme skælvede, "– ruth kan du jo godt invitere herhjem."

bunny forstod sin fars bevægelse og fik en klump i halsen. verdens prægtigste far. ja, det måtte han ikke glemme.

– – –

en kunstig fredsslutning, der ikke indebærer en fjernelse af fjendskabets egentlige årsag, er ikke varig, – og da professoren stadig viste en lidt for ensidig opfattelse af begrebet fadermyndighed, besluttede bunny sig til at gøre alvor af at få en ændring i tingene. resultatet af hans overvejelser blev, at han en aften meddelte sin far, at han havde isinde at leje en lejlighed, hvor ruth og han ville indrette sig.

den gamle stirrede på ham med åben mund.

"vil i – – vil i gifte jer så pludselig," stønnede han.

"der bliver intet bryllup," erklærede bunny. "vi ønsker at leve vort liv, som det passer os. det eneste bånd, der binder os til hinanden, er vor gensidige hengivenhed, er den ikke tilstrækkelig, er samlivet intet værd, – er den tilstrækkelig, behøves ingen ydre bånd."

den gamle sprang op fra sin stol, hvid i ansigtet.

"er du blevet gal! vil i leve på polsk, vil du bringe den skam over mig. forbandede knægt. – og du er min søn, – men jeg skal vise dig noget andet. – – jeg har været for eftergivende overfor dig, – du skulle have været opdraget efter den gamle metode, prygl skulle du have haft. jeg ville ønske, du aldrig var blevet født."

bunny stod ved døren.

"er det dit sidste ord, far?"

"gå ad helvede til!"

– – –

døren lukkede sig hårdt efter bunny. den gamle stirrede på døren, han gik et skridt frem mod den. "bunny!" stødte han frem.

i det samme hørte han gadedøren smække. han havde mistet sin søn.

kontinental-expressen stønnede frem over alperne. på kanten af gabende svælg, gennem endeløse, sorte tunneller åd den lange lysende stålorm sig frem gennem natten. luften var fugtig og mørket køligt, – hvert et vindue var tillukket, hvert varmeapparat åbent, og den tunge, lumre luft bedøvede efterhånden passagererne, medens togets slingrende

bevægelser og hjulenes monotone hamren mod skinnerne dyssede dem i søvn.

på 3' klasse indrettede man sig så bekvemt, som det kan lade sig gøre i en fransk 3' klasses waggon. enkelte var krøbet op i bagagenettet, og i denne noget ubekvemme køje sov man som stene. ensformig snorken, resigneret, mumlende småbanden og barnegråd blandede sig i en kogende summen, der snarere virkede søvndyssende end forstyrrende.

på 2' klasse havde man større chance for på tålelig vis at kæmpe sig gennem natten. dog, her var stemningen utålmodig, – man kunne ikke sove. de mange store middage, mangel på motion, de altfor bløde og altfor brede hotelsenge havde ødelagt legemets evne til at indrette sig under forhold som disse. luften var tung og trykkende af fed tobaksrøg. åbnede man et vindue, fik man et styrt af iskold, våd luft ind i kupeen, og lydløs, men følelig indignation og forbitrelse tvang en til hurtigst muligt at lukke igen.

et gennemtrængende og irriterende pift fra lokomotivet fik de stakkels ødelagte væsner til at fare op og gnide øjnene, for straks derpå, arrige over forstyrrelsen, at synke tilbage i polsteret og lukke øjnene, idet de energisk prøvede at bilde sig ind, at de sov.

farten sagtnedes, bremserne stødtes hårdt i. toget holdt.

"sluk lyset," peb en gammel, hvidhåret dame med høgenæse, "vi vil ikke have flere herind."

dette var tilsyneladende alle enige om, – man slukkede og trak for.

så meget des større var derfor harmen, da et sekund efter døren stødtes op, lyset tændtes, og to meget våde og meget

forkomne unge mennesker trådte ind. det var ruth og bunny.

der var god plads. de anbragte stilfærdigt og beskedent deres bagage i nettet, nidstirret af det lille samfunds medlemmer, der var gule i ansigtet af galskab og forargelse. våde og kolde passagerer er ikke velkommen midt om natten i en kupé, hvis indvånere har rejst langt og prøver på at sove. og våde var de, det må indrømmes. frakkerne dryppede af vand, og da de tog dem af, fik alle en fin støvregn over sig.

ruth og bunny var på bryllupsrejse, – hvis man da kan være på bryllupsrejse uden borgmesters eller præsts medfølgende velsignelse. de havde gjort ophold i en lille by i alpeegnene og skulle nu fortsætte til middelhavet. de havde tilbagelagt vejen til jernbanestationen i øsende regnvejr, og var de første ti minutter alt andet end behagelige medpassagerer. naturligvis. – men efterhånden besejrede deres ungdom og friske ubekymrethed den sure stemning, og efter et stykke tid var de nået så vidt, at deres existensberettigelse blev anerkendt af de øvrige passagerer.

morgenen var kommet, solen var oppe og lagde sin glødende varme over landskabet. langs jernbanelegemet voksede store agaver, og de mange palmer, der svajede deres smukke kroner i den lune morgenvind, forkyndte, at man nærmede sig middelhavet.

– marseille var længst forbi, og man rullede langs kysten forbi rivieraens kendte steder: cannes, antibes, cagnes-sur-mer, – for ved nitiden at køre ind i nice.

en taxi førte ruth og bunny til et lille, men hyggeligt hotel i rue marceau. hotelejeren, en elskværdig og erfaren mand, der talte 17 sprog halvt, men intet perfekt, – end ikke sit eget,

anviste dem et stort smukt værelse med udsigt over en gammel have. efter et lettere morgenmåltid gik de til ro.

– – –

tre timers søvn og et bad er efter en lang og trættende jernbanerejse en oplevelse, og da ruth og bunny kl. 14 sad i hotellets restaurant for at spise frokost, var begge fornyede og forfriskede, i prægtigt humør og med en glubende appetit på livet og dets goder.

da de havde spist, kørte de med rutebil ad den smukke kystvej til monte carlo, og efter at have drevet omkring og set sig om, besluttede de at kigge indenfor i spillesalene.

i en spillesal går man ind for at spille, eller man går derind for at se andre spille. ligegyldigt hvad ærinde man har derinde, – tilsidst står man dog selv ved det grønne bord og prøver lykken. betragter man den slet dulgte ophidselse i de spillendes ansigter, bliver man selv ophidset. blege og skælvende mennesker skraber summer til sig, endnu blegere og endnu mere skælvende mennesker veksler deres tegnebogs sidste sedler til jettons og sætter desperat hver en hvid, – holder vejret, til croupierens stemme forkynder, at de har tabt, hvorefter de rejser sig, grå i ansigterne, – og overlader stolen til en anden, thi der er nok, der vil spille, der er ligefrem rift om at komme af med sine penge.

bunny var en sund natur, han følte ingen trang til at spille, hvorfor de gav sig til at slentre omkring for at se på de spillende. – de fleste spillede tilsyneladende fuldstændigt tilfældigt, tabte og vandt skiftevis, men tabte mest.

en stol blev ledig, et øjeblik fik han lyst til at sætte sig og spille lidt for tidsfordriv, mest for at kunne sige, at han havde prøvet det, men medens han stod og overvejede, tog en anden pladsen. det var en yngre, robust mand. med en egen hidsig håndbevægelse lagde han 200 fr. på ulige, og vendte sig med påtaget ligegyldighed om og tændte en cigaret. ulige kom ud. end ikke dette rykkede ham ud af hans ligevægt, – han strøg de 400 fr. til sig og forlod salen.

bunny grundede lidt over dette. havde han nu sat sig ned og holdt 200 fr. på ulige, havde han i dette øjeblik været 200 fr. rigere. det var dog et factum, man måtte bøje sig for. det var noget vrøvl at påstå, at man ikke kunne vinde i monte carlo. han stod netop og var ved at regne ud, hvormeget 200 fr. udgjorde i engelsk mønt, da ruth foreslog at gå videre. nu havde han imidlertid fået lyst til at prøve og besluttede at vove 50 fr. på forsøget. han købte jettons, anbragte dem på pair, og vandt, trak sig atter tilbage fra bordet og gav sig til at fundere. ruth frarådede ham atter at spille mere, men han sagde til sig selv: jeg vandt 50 i stedet for at tabe 50, det giver en difference på 100. jeg vil vove disse 100. taber jeg dem, har jeg ikke tabt mere, end hvis jeg havde tabt første gang.

han tabte.

dermed skulle jo hans forsøg være tilende, men nu var spilledjævelen faret i ham. han besluttede at ofre endnu 100 fr., men han ville spille med lave indsatser og ikke uafbrudt, men med visse mellemrum. han var heldig, og da han efter et stykke tid talte sine jettons, viste det sig, at han havde vundet c. 1000 fr. man skal imidlertid ikke tælle sine penge, når man spiller, påstår overtroiske mennesker, men hvad nu grunden end

kunne være, havde heldet vendt sig, og inden længe trak croupierens rive bunnys sidste jettons til sig.

da de forlod salen, løb de i døren lige mod den robuste yngling fra før. denne gik med energisk holdning lige hen til spillebordet, albuede sig frem mellem tilskuerne og smed 500 fr. på ulige.

"rien ne va plus. c'est fini plus rien."

rouletten snurrede.

"perdu!"

den robuste så sig om med et vildt blik. den før så iøjnefaldende flegma var som blæst bort. – som en skoledreng, der trasker hjemad med en dårlig karakterbog, gik han ud af salen med sin tomme tegnebog.

bunny ville smile, men formåede det ikke.

"rien va plus."

– – –

en god dinner har dulmet mangen sorg og ærgrelse. gamle vine besidder en forunderlig evne til at forhindre ubehagelige tanker, – ruth og bunny var så noget nær i animeret stemning, da de om aftnen spadserede på promenade des anglais.

skøn er nice om dagen. om aftnen er den et æventyr. den kilometerlange, belyste promenade, de festligt illuminerede casinoer, havet der fortaber sig i mørket, de evigt klukkende og klunkende bølger, rullestenene på bredden, der rasler ned, hver gang en bølge trækker sig tilbage, strømmen af mennesker, hvori alverdens nationer er repræsenteret, det hele kosmopolitiske milieu virker så besnærende, selv på en uromantisk englænder.

aftnen forløb på behagelig vis. de drak kaffe på regence royal, dansede i la potiniere, og dyrkede gud amor en times tid i måneskinnet under palmerne.

– – –

denne tid var for dem begge som en skøn drøm. de foretog en række fodture langs rivieraen, til søalperne, til menton, til antibes, til cagnes.

tre vidunderlige uger boede de tilleje i et lille hus i juan les pins. de badede og sportede, svømmede sig en tur i den smukke, lille bugt, lå og dasede i solskinnet og blev så solbrændte, at london ikke ville have kunnet kende dem igen.

først i marts var de i marseille. det er en by for folk, der holder af mennesker. de boede i et lille hotel i det berygtede havnekvarter, de prøvede at spise alverdens mærkelige fisk, de så den prægtige strandvej la grande corniche og den frygtelige elendighed i byens udkant til den anden side og overværede, at politiet splittede et demonstrationstog af arbejdere på la cannebiere.

– en tidlig morgen stod de i paris. hvor er byens charme en råkold martsmorgen kl. 7? den berømte parisiske atmosfære er ikke stået op endnu. – frysende fandt de sig et lille billigt hotel ved place republique, hvor de gjorde sig istand ovenpå rejsen og pakkede ud.

i restauranten på hjørnet tog de sig et glas kaffe og en croissant stående ved zinkbaren, – hvorpå metroen førte dem til boulogneskoven. her spiste de frokost i strålende humør, og bunny sendte 8 overmodige postkort til venner og bekendte i tågebyen.

om aftnen traf de fire studenterkammerater i dome. sammen med disse festede de til den lyse morgen på montparnasse, – montmartre er jo nu nærmest en antikvitet.

men paris har mange sider, den er ikke alene velbeslåede, fornøjede turisters by, – den er også de landflygtiges by. som zartidens rusland tidligere leverede det store kontingent af ulykkelige emigranter, var byen nu oversvømmet af tyske intellektuelle, læger, jurister, forfattere, videnskabsmænd, der var jaget fra hus og hjem af de terroristiske magthavere. også fra det underkuede italien kom flygtningene til det gæstfri paris, – fra galgernes land bulgarien kom de, fra det med blod og vold kuede ungarn, fra alle steder, hvor fascismen havde undertrykt arbejderklassen og forfulgt dens sags forkæmpere med mord og fængsel, kom de.

paris har mange ansigter.

den er byen på godt og ondt.

"internationale forbryderbander, hvis mål er mord og krig, og hvis midler er provokationer og bestikkelser, har sit hovedsæde i paris," siger henri barbusse.

i paris har karl marx mediteret over den franske revolution, i paris levede lenin en landflygtigs bitre kår, i paris bor ilja ehrenburg og romain rolland. – i paris konspirerer tardieu mod andorra. dets rigdomme har fristet hans aktieselskab længe. i paris holdes socialistiske verdenskongresser, der vedtager resolutioner på et stykke papir og rejser hjem igen. i paris skød kreuger sig.

bunny sad i palais royal's have og stavede sig gennem l'humanité.

verdenshistorien, den forgangne og den kommende, stod ham tæt ind på livet. ekkoet af napoleons grenaderer, af jacobinere og sansculotter, af revolutioner og barrikadekampe var endnu knapt døet bort blandt disse mure, men overdøvedes af nutiden, der manifesterede sig i larmen fra citroens fabrikker. verdenshistorien var historien om en organismes hastige udvikling. der var grøde i den verdenspolitiske atmosfære, man kunne høre det gro omkring sig, uro i indien, belejringstilstand i irland, revolution på cuba, japansk røvertogt i kina, belejringstilstand i estland, belejringstilstand i tyskland, hungerdemonstrationer i u.s.a., mytteri i den kgl. hollandske flåde, revolution i siam. moder jord er ved at føde en ny tid, fødselsveerne er svære og den ny tids komme bebudes af jammer og smerte. de reaktionære kræfter kæmper en hård kamp. de har et godt tag i gamle moder jord, et hårdt tag. de kæmper på alle fronter, med alle midler mod fremskridtet.

– i strasbourg strejkede industriarbejderne, her i paris strejkede pramførerne, – bunnys hjerne anstrængte sig for at danne et overskueligt hele af dette kaos. alle reflektioner endte i eet: den ny civilisations opståen.

– – –

foråret var ved at holde sit indtog i paris. man så det på træerne og på menneskene, – og det var med tunge hjerter ruth og bunny sagde farvel til byen for at begive sig hjem til london.

c.i.f.n., selskabet, der havde financieret nedroj-expeditionen, afsendte d. 3' marts følgende skrivelse til professor smith:

– i anledning af den pressekampagne, deres foredrag har forårsaget, indbyder vi dem herved høfligst til en konference i

selskabets ejendom d. 7' marts kl. 16.

– – –

– "foruden at tjene et kulturelt formål er nedroj-expeditionen et forretningsanliggende, og for ikke at skade den financierende gruppes interesser er det nødvendigt at undgå alt, hvad der kan skabe antipati mod expeditionen eller nogen af dens medlemmer."

den store jurist tørrede sin svedige pande og smilede indsmigrende til smith.

professoren var forbavset.

"jeg tror, de misforstår situationen," sagde han. "pressekritikken er udtryk for et personligt mellemværende, – efter min mening."

"det er jeg ikke så helt sikker på, hr. professor," svarede juristen, "der er visse folk, der har god grund til at føle sig generede over det radikale politiske synspunkt, de i deres foredrag anlægger på de sociale forhold på nedroj."

smith var fuldstændigt desorienteret. "jeg er bange for, at jeg slet ikke forstår, hvad de mener."

juristen blev ikke det mindste forlegen. "det er netop, hvad jeg personlig har forestillet mig," svarede han. "ser de, hr. professor, som de selv har udtrykt det, besidder forholdene på nedroj en vis ydre lighed med forholdene her på kloden. nuvel, en vis gruppe næringsdrivende på nedroj har de omtalt på en lidet smigrende måde, og en vis gruppe næringsdrivende her på kloden, hvis ydre vilkår har en vis lighed med den tilsvarende nedrojanske, har derfor følt sig generet over den karakteristik, de har givet dens, om jeg så må sige, kolleger."

"jamen, dette er jo vanvittigt," udbrød smith. "jeg har jo udtrykkeligt fremhævet, at den lighed, der var mellem de nedrojanske og de jordiske forhold, var af en sådan beskaffenhed, at man måtte betragte nedroj som en karikatur af jorden."

juristen smilede sit allermest forbindtlige smil. "det har jeg forstået, hr. professor, men tilbage står det nøgne faktum, at denne gruppe tiltrods herfor har følt sig generet, – og at vort selskab har ment at burde tage hensyn hertil af rent forretningsmæssige grunde."

"javel, det har de jo fortalt mig een gang," sagde smith irriteret. "men jeg indser ikke, hvad der kan gøres, hvad er det egentlig, de vil mig?"

den elskværdige jurist blev nu ligefrem kattevenlig. "ser de, hr. professor, man har pålagt mig et vanskeligt hverv. jeg personlig er, som de ved, umådelig interesseret i expeditionen og dens videnskabelige resultater, og jeg har i mit stille sind beundret og glædet mig over den umiddelbare og objektive skildring, de i deres foredrag giver af de sociale forhold på nedroj, – men nu er jeg, i kraft af min stilling her i selskabet, blevet overdraget at forhandle med dem om, hvorvidt det var muligt at, om jeg så må sige, affarve skildringen af nedroj, gøre den mere passiv, mere refererende, men naturligvis ikke derfor mindre objektiv. jeg selv er en absolut tilhænger af deres foredragsmetode, men det spiller jo ikke nogen rolle i denne forbindelse. – –"

"det er nok," afbrød smith ham harmfuld, "jeg forstår nu, hvor de vil hen, men de må hellere straks gøre dem klart, at jeg

ikke lader mig diktere, hvorledes jeg skal holde mine foredrag, – og da slet ikke for at behage en bestemt gruppe."

juristen sad og trommede med fingrene i bordpladen.

"det kan jeg altså ikke tjene dem med," gentog smith.

"ja," sagde juristen, "sagen er nu ikke så ligetil. selskabet betragter det som sin kontraktmæssige ret at kræve af dem, at de opfylder en sådan henstilling."

"well," sagde smith, "og hvis jeg nu nægter at efterkomme en sådan henstilling?"

"så vil selskabet anmode en af de øvrige expeditionsmedlemmer om at fuldføre foredragsrækken."

"det har jeg ikke det mindste imod. det passer mig tværtimod udmærket, så kan jeg da endelig få ro til at arbejde med det videnskabelige materiale fra expeditionen."

"de misforstår situationen, professor smith. materialet er selskabets ejendom, et kontraktbrud fra deres side vil medføre, at de vil blive afskåret fra enhver bearbejdelse af materialet."

"hvabehar, mine egne videnskabelige optegnelser?"

"ja, således siger kontrakten, professor smith."

"det er dog for gement –," udbrød smith.

"kontrakten er på det punkt meget vidtgående," bemærkede juristen lakonisk, "de har end ikke ret til at udtale dem om expeditionen og dens resultater uden selskabets vidende og samtykke."

professoren sad som bedøvet.

juristen fortsatte: "i virkeligheden berører en sådan hensyntagen heller ikke deres videnskabelige ære. man ønsker kun, at de skal udtrykke dem på en anden måde, ikke at de skal ændre selve realiteterne i foredraget. – sådan set skylder de jo

selskabet, at de i det hele taget har kunnet gennemføre expeditionen, – og alt taget i betragtning er det jo et såre beskedent ønske, selskabet fremsætter overfor dem.

for deres eget vedkommende ville det være en katastrofe, hvis de blev afskåret fra deres videnskabelige arbejde. jeg synes ikke, de burde stille dem så stejlt, professor smith, – ja jeg synes ligefrem ikke, de har lov til det. de har visse pligter overfor deres kald og deres kolleger."

– – professor smith rejste sig træt.

"jeg skal give dem besked i løbet af nogle dage."

– – –

i paraguay og bolivia flød arbejdernes blod.

to verdenssyndikater stredes om nogle oliekilder; – i wall-street tikkede telegrafen, trustens aktier stiger, trustens aktier falder.

verdenspressen bragte en lakonisk meddelelse. 500 dræbte, 2000 lemlæstede!

rustningsindustrien profiterede.

de ansvarlige talte om samfundets vel, og beroligede de profiterende med den logiske betragtning, at hvis *de* ikke leverede krigsmaterialet, var der nok nogen andre, der gjorde det og løb med fortjenesten.

arbejderne i de havne, der befordrede krigsmaterialet, talte om at boycotte transporten.

det kom til demonstrationer.

politiet rykkede ud. optøjer tåles ikke.

demonstrationsretten er arbejdernes hellige ret. politiet provokerer.

passér gaden! håndgemæng, stave, et skud. stenkast.

en arbejder ligger blødende på stenbroen, det er ruths bror. han ligger med ansigtet i stenbroen og armene strakt ud til siden.

– – –

på hospitalet stod ruth og bunny ved den dødes seng.

et menneske har kun eet liv.

det er første gang, bunny ser døden. han er ikke rystet, ikke bedrøvet, – han er sløv. han kan begribe produktionsprocesser, udviklingsteorier og matematiske abstraktioner. men døden er noget ubegribeligt noget.

her ligger denne mand, han igår talte og spøgte med, stum og kold. eller rettere sagt, han ligger her ikke, det er nemlig ikke ham. et dødt legeme er ikke ruths bror. det er blot et kadaver, en ligegyldig ting. ruths bror er totalt udslettet, han existerer overhovedet ikke mere. han er ophørt at være til. alle hans håb, hans drømme, hans længsler, hans interesser. hvis mennesker forstod dette kolde factum tilbunds, ville de vist ikke kæmpe, som de gør.

to af henrys kammerater stod ved døren, de var i arbejdstøj, smudsige og grove. deres skikkelser dannede en skarp kontrast mod sygeværelsets ro og skinnende renhed, de stod forlegne og tavse og krammede deres huer i hænderne.

– – –

professor smith er de store massers populære mand, århundredets mest omtalte menneske og århundredets mest ensomme menneske.

han er forladt af sin søn, han er i strid med pressen og på kant med sit selskab.

han har ydet een af de største indsatser i menneskehedens historie, han er en fremragende videnskabsmand, han er modig, uforfærdet, skarpsindig, han er et gennemhæderligt menneske.

han er ved at blive gammel; han føler det selv.

hvad er det med bunny. – verdens bedste far. – han smilede bittert, hvad skal man gøre for at føle sig en smule lykkelig.

bevares, man hædrer ham verden over, i tidsskrifter, i forsamlinger, man opkalder videnskabelige institutioner efter ham, en gade har fået hans navn, imponerende monumenter rejses i fem verdensdele til hans ære. sønnens hengivenhed er ham mere værd.

hvor er han mon nu. han fik et telegram fra nice. et kort fra marseille. mon det var bunny, som havde ret? lå fejlen hos ham selv? bunny var voksen, – han var selv herre over sin tilværelse. han havde jo ikke unddraget sig faderens venskab, han var blevet vist bort.

og selskabet. – det var dog et stift stykke. de havde svinebundet ham. det ville have været beroligende at kunne drøfte spørgsmålet med de øvrige expeditionsmedlemmer, men, professor meyer undtaget, gik de alle i så høj grad op i deres videnskabelige arbejde, at de hverken kunne eller ville beskæftige sig med problemer, der ikke direkte angik dette. og meyer var for tiden på rejse, han vidste ikke hvor.

een for een gik han dem igennem i tankerne. nej, han kunne nok hverken vente råd eller støtte hos nogen af dem.

med et suk skød han disse grublerier fra sig og gav sig i lag med sit arbejde.

kontorfuldmægtig hendersons kone ventede manden hjem kl. 17,20.

tabet af hendes børn havde taget hårdt på hende, hun var mager og bleg med mørke rande under øjnene, træt gik hun til og fra i de smagløse, men dyrt møblerede stuer og ordnede for mandens hjemkomst. maden var færdig, bordet dækket.

klokken var nu lige ved 18. hvad kunne der være sket. ventede flere ulykker den trætte kvinde. hvad kunne der vel ske, der kunne gøre livet tungere for hende. sønnen var dræbt, og ruth levede i illegitimt forhold til professor smiths døgenigt af en søn. de boede sammen i en lejlighed i lyonstreet. hvilken skam. – hvilken sorg kunne vel knuge denne kvinde mere til jorden.

da ringede det.

det var henderson, gustengrå i ansigtet.

"hvad er der sket," jamrede hun.

han tog langsomt overtøjet af. hun stirrede på ham.

"anna. jeg – –." hans stemme svigtede ham.

– hun bare stirrede på ham med udtryksløse øjne.

"anna, jeg har fået min opsigelse. tre måneder. de skal indskrænke."

han brød sammen i et hulk.

– – –

hun strøg sin hånd over hans grå hår. hun var blevet bleg og hendes knæ rystede, hendes nerver var som åbne sår, der måtte døje det ene piskeslag efter det andet.

han tænkte kun eet. arbejdsløshed. fattigdom. hvilken fremtid. hån istedetfor hæder, hele hans møjsommeligt opbyggede stilling sank i grus. et livs slid og slæb havde været forgæves. og nu var han gammel.

livet havde ikke haft skønhed og glæder til denne mand.

hans stadige stræben havde forbitret hans liv. i timevis sad de to elendige mennesker og rugede over deres ulykke.

– – –

londons high life var samlet i et exklusivt selskab til ære for professor smith. det var et strålende ensemble, der her havde sat hinanden stævne for at hylde tidens største videnskabsmand. her var blandt andre fremragende personligheder, en hertug, hvis fortjeneste bestod i, at hans slægt ikke havde arbejdet i 8 generationer, og hvis formue beløb sig til 10 millioner pund sterling, – en præst, der havde skrevet årets litterære succes, – en causør, der var blevet berømt ved altid at hævde det modsatte af sin egentlige mening, – en betydelig politiker – og hin biskop af guds uendelige nåde, der som tidligere omtalt var storaktionær i rustningsindustrien.

endvidere var den ungdom tilstede, der stod i slægtskabsforhold til disse stjerner på londons himmel.

– i rygesalonen løb smith på ruth og bunny. de hilste glade og utvungent på ham, men var naturligvis lidt tilbageholdende. forøvrigt blev deres samtale kun af kort varighed, – et par af bourgeoisiets damer bortførte professoren.

ud på natten var der bal for ungdommen.

en time efter midnat skete der følgende:

bunny havde forladt ruth for at hente en forfriskning, da fergus uventet gjorde hende sin opvartning. han var beruset og uforskammet dristig. da ruth ikke reagerede overfor hans tilnærmelser, blev han grov og hentydede højrøstet til hendes frie opfattelse af samlivet, hvilket var ham bekendt.

i det samme kom bunny tilbage, han havde hørt fornærmelsen.

i et sekund stod de to skikkelser overfor hinanden, så fo'r bunnys højre lynsnart ud mod fergus' kæbeben.

biskoppens søn segnede uden en lyd til gulvet. stødet havde været skæbnesvangert hårdt.

der opstod naturligvis vild panik.

fergus rørte sig ikke.

bunny blev af en tjener anmodet om at følge ham til et tilstødende værelse, – ruth og hans far, der i mellemtiden var kommet til, fulgte ham.

en tilstedeværende læge beordrede en ambulance rekvireret. uvist hvorledes var politiet blevet underrettet, og en højerestående politiembedsmand kom tilstede for at optage rapport.

bunny nægtede overhovedet at udtale sig, og fergus' far, biskoppen, dikterede rapporten.

smith var tavs og nedslået, – hvad sønnen her havde foretaget sig, måtte stå for hans egen regning.

man forsøgte at fortsætte festen, men stemningen var ødelagt, og kort efter tog deltagerne hjem.

politiet beder os meddele:

den 28' marts kl. 23 er kontorfuldmægtig theodor william henderson bortgået fra sit hjem i darkstreet 114 i nedtrykt sindstilstand. personer, der mener at kunne give oplysninger om hr. hendersons færden efter nævnte tidspunkt, bedes sætte sig i forbindelse med politiet.

den savnedes signalement er følgende: alder: 49 år, højde: c. 173 cm. vækst: lidt fø'r.

iøvrigt beskrives hr. henderson som lidt duknakket, gråhåret og nærsynet. han bærer guldindfattet pincenez og var ved bortgangen fra hjemmet iført gråt tøj, sorte støvler og mørkegrå filthat samt mørkegrå gabardinefrakke.

– – –

foråret var ved at komme til london og gav den store, grimme by et anstrøg af farve og skønhed, luften var blevet anderledes, og de trætte, forjagede menneskemillioner følte et tilløb til ny livsglæde i sig. i parkerne brød små forårsplanter gennem våd og sort muld, og de fede knopper på træerne så ud til at kunne sprænges nårsomhelst.

koldt og vådt var det endnu, og man måtte være forsigtig, hvis man ville undgå forkølelse, og professor smith havde sin varme, tykke vinterfrakke på, da han spadserede fra sit hjem til selskabets ejendom for at meddele dette, at han indvilligede i at holde foredragene på de betingelser, man stillede.

han følte ihvert fald ingen forårsglæde, han var dybt nedbøjet over den nye ulykke, bunnys ideer havde forårsaget, men samtidig kunne han ikke sige sig fri for en voksende sympati for sønnens optræden.

men uanset hvordan han stillede sig til bunnys ideer og handlinger, var det hans pligt som bunnys far at yde ruth beskyttelse i de uger, bunny afsonede sin straf for bataillen med fergus mac donald.

ja, han ville endnu idag sætte sig i forbindelse med hende og tilbyde hende at bo i hans hus under bunnys fraværelse. han gav sin pligtfølelse skylden for denne beslutning, – i virkeligheden

var den dikteret af ønsket om at få en forsoning med sønnen bragt i stand ved ruths hjælp.

professor smith blev helt oplivet ved at forestille sig en kvindelig indvåner i den triste, store lejlighed, – at hun skulle nægte at tage mod hans tilbud, faldt ikke et øjeblik den kære professor ind, – familie havde hun jo ikke længere, det stakkels barn, og bunny ville sikkert være glad ved at vide hende i gode hænder.

om tre dage skulle han afholde det fjerde foredrag, – når det var overstået, kunne de tilbringe tiden med udflugter og andre adspredelser, til bunny kom hjem.

idealer og galger

inden jeg indleder dette det 4' foredrag om expeditionen, vil jeg gerne have lov til at bemærke, at der er rettet visse henstillinger til mig angående min foredragsmetode. da jeg nødvendigvis har måttet rette mig efter disse henstillinger, er det muligt, at de ærede tilhørere vil finde, at mine fremstillinger i dette foredrag ikke harmonerer med de foregående. – jeg har hermed oplyst om grunden og vil nu gå over til selve foredraget.

jeg fortalte sidst om vort ophold i en kommune, der netop havde fuldført et erobringstogt. vi blev nu kun ganske kort tid i hver kommune, da det viste sig, at de materielle og sociale foreteelser overalt var af næsten samme beskaffenhed. hver kommune afveg kun lidt fra de øvrige, og jeg skal derfor ikke opholde tilhørerne med lange og trættende skildringer, men ganske kort omtale de ejendommeligheder, der var et særkende for hvert sted. at nedrojanernes udseende ikke var det samme, hvor vi kom frem, er således en kendsgerning, der måske kan interessere, men forskellen var dog intetsteds større end f. ex. forskellen mellem en chimpanse og en orangutang. højde og hårfarve kunne afvige en del. den højeste nedrojaner, jeg har målt, var 2 meter og 10 centimeter, det var en krabat på 128 kg. hans åndsevner var af meget ringe beskaffenhed, hans lemmer derimod besad en kolossal kraft.

da vi havde forladt den krigeriske kommune, kom vi til en lilleputkommune, hvor halvdelen af befolkningen var arbejdsløse.

indbyggerne i denne kommune var de naiveste og godmodigste exemplarer, jeg overhovedet traf på nedroj. intelligens blev her regnet for en last, og hvis et væsen havde en anden mening om tingene end aviserne, blev han simpelt hen regnet for gal og omgående sat fast.

medens vi opholdt os her, fandt der en række arbejdskonflikter sted. arbejderne forlangte højere løn, men arbejdsgiverne hævdede, at hvis arbejdernes krav blev gennemført, ville industrien ikke kunne bære sig og kommunens økonomi bryde sammen. – må det være mig tilladt på dette sted at fremføre en personlig bemærkning: da det engelske sundhedsvæsen i sidste århundrede krævede, at børns arbejdstid i fabrikkerne blev nedsat til 12 timer, erklærede fabrikanterne, at hvis et sådant forlangende blev gennemført, ville den engelske fabriksindustris dødstime være kommet. på trods af fabrikanternes protest blev kravet gennemført af autoriteterne, og det viste sig da, at fabriksherrernes pessimistiske spådomme ikke gik i opfyldelse, men det var her på kloden, her i england, – på nedroj så autoriteterne anderledes på tingene, de stod helt og fuldt på arbejdsgivernes side. som jeg så mange gange har haft anledning til at bemærke: nedroj og jorden ligner hinanden som to dråber vand og er dog så vidt forskellige.

forøvrigt gjorde vi i denne kommune også erfaringer af mere munter art. man havde her den skik at give hinanden gaver på bestemte data. jeg spurgte gennem neslo en af tjenerne på hotellet, hvor vi boede, om også han betjente sig af denne skik.

ja, det gjorde han da rigtignok.

om han da stod i sådant gaveforhold til nogen?

ja, – svarede han, – til sin søn. det havde således netop i disse dage været sønnens dato, og han havde da skænket ham et beløb, der svarede til c. 3 engelske pund.

jeg lod neslo spørge ham, hvad *han* da havde fået af sin søn på sin egen dag. svaret var forbløffende.

– nøjagtigt samme beløb! –

naturligvis kunne vi ikke lade være med at more os over dette udslag af hjertensgod naivitet, – men vi morede os dog endnu mere, da nedrojaneren troskyldigt erklærede, at de tidligere havde været mere generøse, idet de gensidigt havde skænket hinanden langt større beløb, men på grund af de dårlige tider havde de set sig nødsaget til at skære beløbets størrelse noget ned.

nå, det viste sig, at det her refererede tilfælde var et særligt grelt exempel på denne gaveskik, – dog kun i det ydre set, idet skikken som helhed arbejdede efter dette princip. det var således mere almindeligt at give hinanden genstande, hvis værdi så nogenlunde svarede til værdien af den genstand, man selv sidst havde fået forærende, men i virkeligheden var dette langt uheldigere end at bytte selve beløbene, idet gavernes modtagere oftest fik de ting, de ikke havde brug for, ligesom de omvendt købte ting til modparten, denne ikke havde brug for. – således gik det til, at så mange hjem i denne kommune var et sammensurium af smagløshed, idet giveren jo ikke kunne forudsættes at have modtagerens smag, – og da man jo altid havde travlt med at give hinanden gaver, opnåede man kun sjældent at købe noget til sig selv. næsten alt havde man "fået forærende", – så jeg kom efterhånden til at synes, at tjeneren og

hans søn udøvede skikken på den fornuftigste måde, og at de således, når alt kom til alt, var de mindst naive.

iøvrigt udmærkede denne kommune sig ved en række komiske forordninger. det var forbudt at drive handel efter solnedgang, og man havde derfor på gaderne udenfor forretningerne opstillet en slags automater. disse automater havde god omsætning, og forretningens expedienter holdt derfor vagt i butikken for at fylde automaterne, efterhånden som de tømtes.

jeg nærmede mig en aften en sådan automat. indehaveren stod ved siden af den. min uadskillelige ledsager neslo bemærkede, at automaten indeholdt smørrebrød og spurgte, om jeg måske kunne have lyst til et stykke, da jeg svarede ja, bestilte han hos forretningens indehaver nogle stykker af speciel art. manden forsvandt ind i lokalet og vendte efter et par minutters forløb tilbage med det bestilte smørrebrød, smukt indpakket.

neslo rakte ud efter pakken, samtidig med at han ville aflevere det pengestykke, smørrebrødet kostede, men til vor store forbløffelse veg manden et par skridt tilbage, idet han afværgende slog ud med hånden.

og nu begyndte et komediespil, hvis egenartede humor man her på jordkloden ikke gør sig forestilling om.

neslo både truede og tryglede manden om dog at aflevere pakken og modtage pengestykket. vi troede naturligvis først, at manden ikke ville have betaling, men han holdt krampagtigt fast om pakken, medens munden ustandselig løb på ham i en mærkelig syngende mundart, – selv neslo, der dog var sprogkyndig, kunne ikke forstå, hvad manden mente.

selvfølgelig var der sort af nedrojanere om os. alle skreg op i munden på hverandre, og det var overhovedet ikke til at høre ørenlyd.

midt i hele virvarret ankom pludselig et par politibetjente, manden forklarede dem med en masse ord og fagter sagen, og den ene betjent greb da pakken og banede sig vej gennem mængden til automaten, manden fulgte efter, og ved hjælp af nogle nøgler lukkede de bagklædningen af automaten op, puttede pakken ind i et tomt rum og låsede omhyggeligt igen. derefter henvendte betjenten sig til neslo, bad om pengestykket og stak det i automaten, trak den famøse smørrebrødspakke ud og rakte den med et høfligt buk til den bestyrtede neslo.

vi stod som fortabte og så til, medens butikkens ejer værdigt gik hen til automaten, åbnede en skuffe forneden, tog vort pengestykke op og stak det i lommen. – det skal dog indrømmes, at de omkringstående nedrojanere var i besiddelse af så meget humoristisk sans, at de gav os et hurra med på vejen, da vi spadserede afsted med vor smørrebrødspakke.

den lille kommune var rig på sådanne små morsomheder, men det ville sikkert blive for ensformigt, hvis jeg gav mig til at remse dem op her.

det, der var mest typisk for denne kommune, var det utal af love, den lovgivende forsamling uafladelig velsignede befolkningen med, man skulle tro, at de sad og lavede love for tidsfordriv, og lovene var dog også tilstede i et sådant antal, at det var umuligt at overholde dem, hvorfor man meget snedigt havde affattet lovene således, at det var muligt at omgå dem, – og omgået, det blev de, i så vid udstrækning, så åbenlyst og så

naivt udspekuleret, at det var en ren forargelse at se på, eller fornøjelse om man vil.

i anledning af dette lovsystem har jeg gjort en række optegnelser, hvilke man imidlertid har henstillet til mig ikke at offentliggøre i dette foredrag.

nu skulle vi efter rejseplanen have besøgt kommunen aipotu, der efter sigende var indrettet som en brugsforening, idet alle kommunens indbyggere var at opfatte som medlemmer i denne brugsforening, der i dette samfund var eneste arbejdsgiver og eneste vareleverandør. man fortalte mig, at indførelsen af dette statssystem i aipotu var et vældigt, socialt experiment, der gennemførtes af en gruppe utopister, der havde tilrevet sig magten i denne kommune. dette lød umådelig interessant, men desværre tillod vor tid os ikke at besøge denne kommune, idet vor afrejse allerede var bestemt. – også om denne kommune havde jeg samlet en del oplysninger, som jeg beklageligvis på nærværende tidspunkt er afskåret fra at referere.

imidlertid var tiden nu så vidt fremskredet, at vi måtte begive os på vej tilbage til vort udgangspunkt, annavah. – – man kunne også her på nedroj konstatere en gradvis ændring i vejrforholdene: vi nærmede os det nedrojanske efterår.

det var nu blevet betydelig køligere, og det syntes, som om vort helbred i det lange løb led under de fremmede forhold. skada havde således ligget syg et par uger, uden at det var muligt nøjagtigt at fastslå hendes lidelses art. hun var blevet tilset af professor huxton, der mente, at de ændrede tyngdeforhold og den noget tyndere luft måtte bære skylden.

da skada omsider atter var oven senge og havde rekreeret sig nogle dage, fortsatte vi vor rejse. efter få timers jernbanekørsel

ankom vi til kommunen erran.

– de 14 dage, vi tilbragte i erran, forekom det os, at vi var hovedaktører i en farverig og pragtfuld operette, der blev ualmindelig dårligt spillet.

operetten begyndte straks ved vor hjemkomst. da vi nåede grænsen til denne lille kommune, der var beliggende på et højt plateau mellem nogle bjergkæder, kaldet de blå bjerge, var der beredt os en kongelig modtagelse. grænsestationen, der lå oppe i bjergene, var overdådigt smykket med blomster og farvede klude, der var anbragt på lange stænger, og der var rejst en række æresporte, vort tog skulle igennem. midt på pladsen stod c. 200 bjergboere opstillet, de var smykket med kulørte strimler, der var bundet fast rundtomkring på kroppen, og på hovedet havde de hver en udstoppet kanin, – det var et festligt syn. i hænderne havde de nogle blikspande eller noget i den retning, og i samme sekund vi ankom, begyndte de at larme, som om helvede var løs. selv om jeg efterhånden var blevet vant til lidt af hvert, fik jeg naturligvis et chock og tabte min pincenez. lykkeligvis tog en nedrojaner den op og rakte mig den, ellers var jeg gået glip af et syn, der var så fantastisk, at jeg aldrig har set noget lignende.

frem på arenaen sprængte tre store gedebukke. på hver gedebuk sad en nedrojaner, udstafferet som en kransekage eller en kotillonspude, men den midterste rytter var dog den mest iøjnefaldende. på hovedet havde han en udstoppet påfugl, hvis lange fjer under gedebukkens voldsomme bevægelser daskede ham om næsen og ørene, så man måtte undres over, at han ikke faldt af. hans skuldre var tydeligvis gjort dobbelt så brede ved hjælp af puder, og over den spinkle, men udpolstrede krop, var

hængt et dækken, der var fuldstændigt besat med kulørte stene. jeg,var lidt i tvivl om, hvorvidt jeg burde betragte dette postyr som et karnevalsoptog, sat i scene for at underholde og more os, men et blik på neslos højtidelige ansigt overbeviste mig om, at narrestregerne var alvorlige nok, og at jeg måtte beherske min munterhed, hvis jeg ikke ville lægge mig ud med vore værtsfolk.

to meter fra os standsede gedebukkene med et ryk, og de tre gæve ryttere kom med besvær af dyrene og trådte henimod os med skabagtige og affekterede bevægelser.

den midterste rytter gjorde en dyb knæbøjning og tog med begge hænder varsomt påfuglen af sit hoved. havde jeg ikke været så bange for at støde an mod formerne, ville jeg have sagt til til ham, at han godt kunne beholde påfuglen på. – da nu stadsen var væk, så jeg, at hans træk var udlevede og degenererede, og jeg kunne ikke begribe, hvilken rolle, dette deciderede undermåler-individ spillede i den nøjsomme bjergkommune, – jeg blev derfor stum af overraskelse, da neslo senere oplyste mig om, at den farvestrålende svækling var ingen mindre end denne kommunes konge.

jeg tror, at det her vil være nødvendigt at gentage en bemærkning, jeg tidligere har gjort. – når jeg i disse foredrag taler om konger, gedebukke, kaniner, påfugle og jernbane, er det naturligvis ikke foreteelser, der i det ydre, blot tilnærmelsesvis, ligner de tilsvarende jordiske, – men mit gloseforråd er jo jordisk, og jeg er derfor henvist til at benytte de jordiske benævnelser, der på det nærmeste dækker begreberne. – jeg siger her konge, men kunne lige så godt have sagt fyrste, drot, høvding eller borgmester. som de ser, er mit

glosevalg tilfældigt og kun baseret på at give de ærede tilhørere et billede af de nedrojanske forhold i den udstrækning, det er muligt at male dem med jordiske ord.

nuvel, denne konge stod nu der en meter foran os og deklamerede en lang og svulstig tale, – han akkompagnerede sig selv ved skiftevis at slå ud i luften med armene, – eller forbenene om man vil, – og skiftevis at gøre knæbøjninger for os.

i det hele taget teede fyren sig så afskyeligt og var så dræbende kedelig, at da talen havde varet en time og mindst så ud til at skulle vare en time til, bad meyer ugenert sin sprogkyndige attaché om at skaffe os nogle stole eller hynder til at sidde på. det postyr, der i den anledning opstod, nødede taleren til hurtigst muligt at afslutte sin lange præken.

en talløs mængde nedrojanere havde i mellemtiden slået kreds om os, og i samme sekund kongen sluttede sin oplæsning, rakte de alle højre arm i vejret og gav et uartikuleret råb fra sig. det var nærmest uhyggeligt og mindede slående om en menneskeæder-ceremoni fra det sorteste afrika.

vi blev derefter anbragt på en blomstersmykket vogn, der var forspændt seks geder, og på dette komiske og umagelige transportmiddel måtte vi køre en halv snes mile. flere tusind nedrojanere fulgte os gående, kun kongen og nogle af hans ministre sad nok så stolte på ryggen af deres gedebukke, – hvilke sidste absolut ikke havde den rette forståelse af øjeblikkets højtidelighed, idet de trods deres rytteres rasende anstrængelser teede sig ganske, som det behagede dem. på de mest ubelejlige steder og tidspunkter trådte de af på naturens vegne, – var der noget inde på marken, der interesserede dem,

brød de resolut ud af rækken og spankulerede ugenert ind på marken med den forargede rytter på ryggen.

en enkelt gang var det nær gået galt, idet kongens gedebuk gjorde stormkur til et af de dyr, der var forspændt vor vogn. dette syntes ikke om den venskabelige henvendelse, men stillede sig en garde og gav sig til at stange den forsmåede bejler. – som følge af dette lille mellemværende brød toget sammen i fuldstændigt kaos, kongen var af bare forskrækkelse nær faldet af gedebukken, og der ville sikkert være hændt en ulykke, hvis ikke en af de gående nedrojanere havde grebet ind og fået dyrene skilt ad.

vi kom gennem en række landsbyer, hvis hytter var den rene elendighed at se på. men havde de ikke evnet at bygge sig selv nogle ordentlige hytter, havde de i hvert fald haft både tid og materiale nok til at bygge imponerende æresporte på den vej, vi skulle passere. jeg skal villigt indrømme, at æresportene irriterede mig, – hver gang vi måtte passere et sådant monstrum, måtte vi dukke hovedet og være umådelig agtpågivende, hvis vi ville undgå at få en snert over ansigtet af en nedhængende gren. et sted var en æresport så snæver, at vi påkørte dens ene side med det resultat, at vi fik en regn af snavs, grene og små kulørte klude på skift ned i hovedet. det var forøvrigt nådigt sluppet, vi kunne ligeså godt være blevet begravet under pragtværket, der efter stødet vaklede som en fuld mand og hvert sekund så ud til at skulle styrte sammen.

i det hele taget fik denne æreskortege efterhånden mere karakteren af et forhindringsløb, og vi trak vejret lettet, hver gang vi lykkeligt havde overstået en fare.

omsider nærmede vi os en by; bebyggelsen langs vejen blev tættere og gedebukkene mere utålmodige, – og pludselig mundede vejen ud i en stor plads, hvor vi, uvist af hvilken grund, kørte tre gange rundt og endelig gjorde holdt. til venstre for pladsen gik bjergskrænten brat ned, og man så ud over en dal, i hvis midte et par hundrede huse af forskellig størrelse og udseende var klumpet sammen.

pladsens modsatte side afgrænsedes af et gitter, og et par hundrede meter bag dette gitter lå et stort slot.

efter at vi, holdende midt på pladsen i bagende sol, havde måttet døje overværelsen af en række ceremonier, åbnedes en port i gitteret, og vi blev kørt op til slottet. her fik vi anvist en række værelser, og vi blev glade som små børn, da vi fik at vide, at vi nu ville blive overladt til os selv og kunne få lov til at være i fred, – i al fald til næste morgen. vi ville blive vartet op på vore værelser.

i den anledning blev jeg straks lidt blidere stemt overfor den degenererede konge, men jeg fik senere at vide, at der i virkeligheden skulle have været stor modtagelse med galla-diner og så videre, men at kongen efter det anstrængte ridt havde fået dårlig mave, og at festen derfor var blevet aflyst. jeg behøver næppe at tilføje, at vi alle velsignede hans majestæts skrøbelige mave.

næste morgen begyndte rædslerne påny, – vi måtte gennemgå en æresrunde gennem byen, en stor modtagelsesfest og en række taler på rådhuset.

bygningerne var gennemgående usle og fattige, kun slottet dannede en undtagelse. det havde taget 40 år at fuldende det, og byens ceremonimester oplyste som et kuriosum, at dets

opførelse havde kostet over hundrede arbejdere livet, idet det havde været forbundet med stor fare at transportere de store stenblokke op ad bjerget. – det rummede 86 værelser og beboedes af een person, nemlig kongen, samt den stab af arbejdere, der var beskæftiget med at lave hans mad, holde hans tøj i orden, gøre huset i stand o.s.v., vistnok c. 50 personer. størstedelen af denne stab boede i kælderetagen, og deres levevilkår adskilte sig, såvidt jeg kunne forstå, ikke stort fra de romerske slavers kår.

nede i byen syntes udviklingen at stå stille. størstedelen af husene var af anselig alder, yngre end hundrede år var kun ganske få. i de små, faldefærdige lejligheder boede ofte flere familier, og tiltrods for at dalen var stor og jævn, var hele byen klumpet sammen på nogle få kvadratkilometer.

på den 4' dag af vort ophold i erran skulle vi deltage i en jagtudflugt op i bjergene. – jeg personlig er en modstander af at dræbe dyr for sin fornøjelses skyld, men ventede at få en række smukke naturbilleder at se og blev i den retning ikke skuffet. det var ikke tilfældigt, at bjergkæden her havde fået benævnelsen: de blå bjerge.

udmærkede jagtselskabet sig ikke på anden måde, udmærkede det sig i hvert fald ved farvepragt. kongen selv var iført røde bukser og grøn hue, og det øvrige selskab var i mere end een forstand et broget selskab. gedebukkenes horn var malet i alle regnbuens farver, og i deres haler var bundet kulørte duske. det er vist nødvendigt her at indskyde, at man overalt på nedroj anvendte geder og dermed beslægtede dyr til ridebrug, – vel på det nærmeste i samme udstrækning, som vi her på kloden anvender heste. gederne lignede heller ikke ganske

geder her, idet de var større og kraftigere ligesom de på andre områder adskilte sig fra vore, men alt taget i betragtning er benævnelsen geder sikkert den, der bedst dækker disse dyrs udseende.

forøvrigt egnede de sig glimrende til ridt i bjergene, selv det vanskeligste terrain passerede de med lethed, og de syntes ikke at blive trætte, selv efter de største anstrængelser.

som jeg sagde før, ynder jeg ikke lystmord. at man dræber dyr af selvopholdelsesdrift, for at spise deres kød eller klæde sig i deres skind, eller man slår dem ihjel i selvforsvar, er en ting, man må affinde sig med. men at dræbe for sportens skyld, af lyst, er en vederstyggelig adspredelse med sadistisk anstrøg. det var mig derfor ikke til glæde, da man omsider kom på sporet af vildt.

man delte sig i grupper, og jagten begyndte, efter at man havde holdt et lille gilde og i smigrende vendinger udnævnt kongen til mesterskytte. i den nærmeste times tid blev jeg vidne til et latterligt komediespil.

– kongen og nogle få udvalgte havde taget opstilling på et plateau, hvor de bag ryggen havde en bjergvæg, der hævede sig lodret op mod himlen, medens pladsen iøvrigt omkransedes af småkrat.

kongen råbte nu på sit våben. det var en hul stok, gennem hvilken der kunne udstødes et projektil, hvis et højexplosivt stof i stokkens ene ende blev bragt til explosion. en tjener ladede våbnet og rakte det til den farvestrålende mesterskytte.

jeg kunne gennem min kikkert følge, hvorledes en jagtgruppe et par hundred meter til højre for plateauet jagede et stort dyr, så vidt jeg kunne se en slags gemse. den sprang i

lange, fortvivlede hop for at undgå sine forfølgere, der imidlertid bestandig dukkede op til venstre og højre for den og tvang den i lige linie i retning af os. det stakkels dyr var fuldstændig forvildet af rædsel, dødsangst og fortvivlelse blindede det, og dets flugt var planløs og rådvild; – for hvert sekund kom det os nærmere. over alt omkring det lød hidsige råb og støj, og som en sidste udvej satte det i strakt karriere gennem krattet – –, og ind på den åbne plads, hvor det brat standsede ved synet af jægergruppen. i samme sekund knaldede kongens bøsse, dyret sank i knæ, men rejste sig atter; det var kun anskudt. hurtigt fik kongen udleveret en ny bøsse, han skød, men ramte ikke.

dyret ville nu vende om og flygte, men så sig til alle sider omringet. dets store, blanke øjne flakkede forvildet om, og den skønne krop sitrede af angst, fra bringen flød blodet i en stribe ned ad forbenet.

i dette øjeblik knaldede kongens bøsse for tredje gang, dyret drejede sig en halv omgang og faldt til jorden.

det forsamlede jagtselskab udstødte et begejstret brøl, og kongen gik langsomt og værdigt hen til dyret, satte højre fod på dets krop og foldede armene over brystet, medens han triumferende så sig om.

jubelen og hurraråbene over hans heltedåd gav genlyd mellem bjergene. en af jagtselskabets medlemmer holdt på stående fod en tale, hvori han priste kongens fremragende egenskaber som skytte og som regent.

dette blev indledningen til et større æde- og drikkegilde, og det varede adskillige timer, inden man tænkte på at bryde op og

vende hjemad, en del af selskabet var så medtaget af festens anstrængelser, at de måtte bæres hjem.

hjemme på slottet fortsattes festen, der efterhånden antog karakter af et orgie, hvori erotik og beruselse var de mest fremtrædende momenter.

– – c. 90 % af kvinderne i erran var prostituerede, deres sociale rang markeredes kun ved prisens forskelligartethed, prisen for deres dyd. for de lavere klassers vedkommende var en kontant ydelse almindelig, men en invitation til et forlystelsessted, en restaurant, eller lignende regnedes i vide kredse for fyldestgørende betaling. – nåede man højere op ad den sociale rangstige, antog betalingen andre former.

stemningen i slottets festsale var efterhånden blevet så vild, at man følte sig hensat til et sydamerikansk glædeshus, og atmosfæren blev omsider så uudholdelig, at jeg trak mig tilbage til mit værelse.

næste dag fandt nye festligheder sted. det var utroligt, at dette folk, der levede i så fattige og usle kår, var i stand til at bekoste disse utallige og kostbare fester.

festlighederne i dag bestod af et meget omfattende væddeløb og arrangerede kampe mellem dyr og ryttere. dyrene var de før omtalte gedebukke, og rytterne var arbejdere, der var opfostrede til denne funktion, en slags gladiatorer.

som roms pøbel i colosseum jublede, når en kristen blev flænget af et vildt dyr, jublede errans befolkning, når kampene mellem ryttere og gedebukke afstedkom blodige ulykker.

lig efter lig blev slæbt ud af arenaen, nedrojanere og dyr mellem hverandre, mens stemningen voksede.

lugten af bloddampene kildrede tilskuernes næsebor og pirrede deres sadistiske tilbøjeligheder. synet af de sårede og blodige væsner, der kæmpede en fortvivlet kamp, hvoraf kun døden var udgangen, spændte den sindssyge hobs nerver og lod dem føle en pervers tilfredsstillelse.

denne afsløring af folke-mentaliteten lod mig bedre forstå det regeringsdekret, der netop var blevet udstedt. dekretet, der var underskrevet af kongen, indeholdt bestemmelse om, at stridigheder mellem to borgere for fremtiden ikke burde indankes for domstolene, men afgøres ved duel mellem de to parter. hvilket altså i praxis ville sige, at en dygtig duellant kunne tillade sig at krænke sine medborgere efter forgodtbefindende og endda få den fornøjelse at stikke dem ned bagefter. – de mandlige skoleelever opfordredes til at kæmpe på kårder med hinanden og så vidt muligt tilføje hinanden synlige beskadigelser, da ar efter sådanne ville være at regne for mandige.

– – to dage senere forlod vi kommunen erran uden at føle os synderlig kede deraf. i de nærmeste par dage passerede vi et par byer, der ikke frembød noget af særlig interesse, idet de til punkt og prikke lignede de øvrige nedrojanske byer. de var nøjagtig lige så fortvivlet uhensigtsmæssigt indrettet, halvdelen af husene stod tomme og aflåsede, og halvdelen af indbyggerne var hjemløse og strejfede om nat og dag, betlede og rapsede eller døde af sult, medens den såkaldte overproduktion blev destrueret. forbrændingsanstalter, fattiggårde, fængsler, sindssygeanstalter og kirker kendetegnede disse byer.

snart stod vi atter i annavah. det første jeg fik at vide var, at den revolutionære, jeg omtalte i forrige foredrag, var blevet

arresteret, da han vovede sig offentligt frem for at protestere mod regeringens politik. neslo kunne ikke skjule sin bevægelse, da han meddelte mig det; – han havde sikkert kendt ham mere intimt, end jeg hidtil havde troet.

byen annavah havde stillet en villa til min rådighed. den lå i byens udkant i meget smukke omgivelser og var komfortabelt udstyret. jeg kunne her indrette mig, som jeg ville, arbejde med det materiale jeg havde erhvervet på rejsen og konferere med expeditionens øvrige deltagere og med nedrojanske videnskabsmænd.

foruden neslo, der ikke veg fra min side, var der stillet en stab af sekretærer til min rådighed samt en livvagt til min beskyttelse, hvis det skulle gøres nødvendigt. ønskede jeg under mit arbejde oplysninger af forskellig art, behøvede jeg blot gennem neslo at sætte mig i forbindelse med en af disse sekretærer, der øjeblikkelig satte sig i bevægelse for at skaffe mig dem.

livvagten bestod af 12 bevæbnede politisoldater under kommando af en kaptajn. hr. kaptajnen havde indrettet sig i et af villaens værelser og satte snart hele husets personale i skræk ved sin martialske og brovtende optræden. derfor både morede og ærgrede det mig, at han i anledning af sin post offentlig og gennem et af regeringen udstedt dekret havde fået tildelt tilnavnet eller titlen: den sorte gedebuks rytter; – desuden havde man overrakt ham en knap med en inskription, der oplyste, at han bar dette tilnavn.

forøvrigt var det slet ikke ualmindeligt med sådanne knapper på nedroj. man kunne købe dem for en nærmere fastsat pris, og ingen regnede det for noget at være i besiddelse af sådan en

knap, men alle stræbte alligevel efter det og blev henrykte, når de omsider blev lykkelige knap-indehavere. jeg havde ofte set knapper med inskriptioner, men nåede aldrig at blive fuldt klar over deres specielle betydninger. det var heller ikke altid, det betød noget, fordi en mand på sin dragt havde knapper med inskriptioner, således havde en del nedrojanere knapper, hvorpå der stod: "for gentlemen" og andre lignende indskrifter, men sådanne knapper kunne enhver gå med, oplyste neslo, det var kun knapperne med de mere blomstrende inskriptioner, der betød noget.

medens jeg boede i dette hus, gik det meste af dagen med konferencer med fremragende, nedrojanske lærde, ved hvis hjælp jeg blev i stand til at udarbejde en oversigt over de geografiske, sociale, politiske og historiske forhold på kloden nedroj. da det meste af dette materiale er af tør skematisk og statistisk art, skal jeg her indskrænke mig til at referere det i grove træk.

jeg kan så meget lettere slippe gennem denne opgave, som jeg er i stand til at bringe den noget forbløffende oplysning, at de nedrojanske tal på folkemængder, arealer, byer o.s.v. omtrent svarer til de samme tal på jorden, klodernes forskellige størrelse dog taget i betragtning, således at hvis vi siger, at nedrojs størrelse forholder sig til jordens som 3 til 4, gør det samme forhold sig gældende indenfor de øvrige tal. selvfølgelig er der enkelte afvigelser af ringe betydning, men det turde være overflødigt i en populær beskrivelse at komme nærmere ind på disse.

nedroj var delt i c. 150 kommuner af højst forskellig størrelse, allerede dette forhold gav anledning til store politiske

vanskeligheder, idet de største kommuner i kraft af deres styrke fuldstændig dominerede og ubarmhjertigt gennemtrumfede deres interesser.

hvad der yderligere øgede vanskelighederne var, at hver af disse kommuner talte sit eget sprog, havde sine egne mål-, vægt- og pengeenheder, sin egen religion og sin egen kultur, og at der fra de herskendes side blev gjort alt for at uddybe modsætningerne mellem de forskellige kommuners befolkninger, blandt andet ved at opelske nationalistiske følelser og ved bestandig at modarbejde eventuelle tilnærmelser mellem de forskellige sprog og folk. at der foruden disse uheldige forhold fandt underjordiske bestræbelser sted for med alle til rådighed stående midler at skabe had og krig mellem kommunerne har jeg tidligere nævnt, men gentager det her for at fuldkommengøre billedet af det nedrojanske anarki.

det lykkedes mig at stifte bekendtskab med annavahs forfatning, den fyldte 28 tykke bøger, men kunne udmærket have stået i een, og dertil en tynd; – og endda have været ikke så lidt tydeligere og klarere formuleret. punkterne angående valg så i al korthed således ud:

§ 1. lige, almindelig valgret for personer, der var fyldt 30 år.

§ 2. ubemidlede personer ingen valgret.

§ 3. personer, der måtte ønske forfatningen ændret, ingen valgret.

§ 4. der vælges c. 150 tingmænd. denne samlings flertal danner et ministerium.

regeringen havde ret til at ændre valgloven, således at den stadig kunne være i regeringens favør.

som man ser, var det kun et fåtal af befolkningen, der kunne gøre deres indflydelse, en meget stærkt begrænset indflydelse, gældende. dertil kommer, at dette fåtal var den del af befolkningen, der sad forholdsvis godt i det og derfor ikke så sin interesse i at søge forholdene ændret. ydermere stod de åndelige magtfaktorer f. ex. kirke og presse i den besiddende klasses tjeneste, således at denne klasse i virkeligheden var fuldstændig herre over valgresultatet.

hvad der i denne henseende gjorde sig gældende for annavah, var i det store og hele fælles for de fem sjettedele af kommunerne på nedroj.

– jeg skulle imidlertid ikke få lov til i længere tid at foretage mine undersøgelser i fred, – en morgen tidlig blev jeg vækket af neslo, der ude af sig selv meddelte, at den revolutionære var dømt til døden, og at exekutionen ville finde sted næste nat. han anmodede mig om at forsøge at gøre min indflydelse hos regeringen gældende og prøve på at udvirke en benådning for den dømte.

havde jeg vidst, hvilke følger en sådan handling fra min side ville få for expeditionens medlemmer og hvilke voldsomme, politiske begivenheder, der i de nærmeste dage ville finde sted, havde jeg sikkert ikke givet efter for neslos anmodning, – men min manglende praktiske erfaring, der så ofte har voldt mig vanskeligheder, min venskabsfølelse for neslo samt den sympati, jeg uvilkårligt følte for den revolutionære gjorde, at jeg besluttede mig til at forsøge at intervenere til fordel for den dømte.

min henvendelse til regeringen bar imidlertid ikke frugt, – man frabad sig høfligt, men bestemt, enhver indblanding i

annavahs politiske anliggender og lod skinne igennem, at det var af yderste vigtighed for kommunens velfærd, at dødsdommen exekveredes.

neslo var fortvivlet, men der var intet at stille op. vi fik tilladelse til at overvære exekutionen, og tiltrods for at jeg personlig følte afsky ved at overvære et sådant skuespil, besluttede jeg mig dog, af videnskabelige grunde, til at benytte tilladelsen.

dagen igennem alarmeredes vi af foruroligende meddelelser om store demonstrationer, der fandt sted i byen, da dommen blev forkyndt masserne. militær og politi blev udkommanderet, men demonstrationerne voksede faretruende og antog hen mod aften karakter af oprør. myndighederne slog urolighederne ned med hård hånd, og antallet af dræbte og sårede ansloges til adskillige hundrede.

meget tidlig næste morgen stod vi op, klædte os på og blev, eskorteret af militær, kørt uden for byen til det sted, dødsdommen skulle fuldbyrdes. overalt var gaderne fulde af folk, der ophidsede trængtes i tætte skarer, og det var med yderste møje og fulgt af hadefulde råb fra mængden, at det lykkedes militæreskorten at bane os vej.

exekutionspladsen og dens nærmeste omegn var skarpt bevogtet af politi og militær. gang på gang måtte vi passere en vagt, der forhørte os, inden vi fik lov til at komme videre. omsider nåede vi frem. pladsen var stærkt oplyst, og et større selskab af øvrighed og overklasse var til stede. jeg havde ventet at finde dystre, alvorlige ansigter, men blev i den henseende skuffet; de tilstedeværende betragtede øjensynligt exekutionen som en forlystelse, stemningen var nærmest fornøjet. man stod

i klynger og småkonverserede, hist og her så man et smil, og af og til hørtes et dæmpet latterudbrud.

politipræsidenten kom mig straks i møde, – men jeg affærdigede ham kort. jeg følte mig trykket af situationen og ønskede at holde mig for mig selv.

midt på pladsen var rejst en høj støtte med en tværbjælke, således at støtten dannede et T.

morgenen var ved at bryde frem, det var råkoldt og det begyndte at blæse.

vi kom ikke til at vente længe.

lænket på hænder og fødder førtes den dømte frem. kommunens øverste tempeltjener ilede hen til ham, men den revolutionære vendte med tydeligt ubehag hovedet bort. han lod blikket glide hånligt over det forsamlede selskab, – da han fik øje på neslo, smilede han.

da jeg mødte hans rolige øjne, løb det mig koldt ned ad ryggen ved tanken om, at om få minutter ville disse øjnes klare lys være udslukt.

og mange minutter varede det ikke; i det grå morgenlys blev dødsdommen forkyndt delinkventen, der påhørte den uden at fortrække en mine. straks efter førtes han af fire bøddelknægte til T-støtten. under denne stod en skammel, han fik ordre til at stige op på. man lagde en løkke om hans hals. i dette øjeblik vendte han hovedet mod neslo og råbte: "leve –", resten kvaltes, idet hans bødler trak en sæk over hovedet på ham, skammelen sparkedes bort under hans fødder og hans legeme gennemrystedes af et ryk.

en af bødlerne slog sine arme om hans knæ og trak legemet ned, så at hvirvelsøjlen knækkedes.

exekutionen var forbi. liget dinglede i rebet, den sidste, voldsomme smerte havde fået den afdøde til at trække knæene halvt op under sig.

jeg følte mig syg og elendig og lod mig straks køre hjem. vi kørte en lang omvej, da folkemasserne ved meddelelsen om dommens fuldbyrdelse var gået amok.

straks efter min hjemkomst forlod neslo mig, idet han lovede at drage omsorg for, at der ikke tilstødte expeditionens medlemmer noget under de urolige forhold.

– hele dagen igennem indløb uafbrudt meldinger om urolighedernes tiltagen, og ud på aftnen stod det klart, at oprøret var brudt ud i lys lue. henrettelsen havde været den gnist, der antændte krudttønden.

villaens militæreskorte låsede deres kaptajn inde på sit værelse og forlod huset, idet de dog gjorde mig opmærksom på, at jeg intet behøvede at frygte. c. en halv time var huset uden beskyttelse. sekretærerne låsede alle dørene og barrikaderede. jeg tør nok sige, at ingen af dem viste synderlig tegn på mod, de trippede nervøst rundt i villaens inderste værelser og fo'r sammen, hver gang vi hørte en lyd. – omsider dundrede det på døren, og da den efter mange dikkedarer og parlamenteren blev åbnet, viste det sig at være c. 20 bevæbnede arbejdere, der opgav at være sendt af neslo for at beskytte huset. i det hele taget så det ud til, at neslo spillede en vis rolle inden for den revolutionære bevægelse.

en komisk figur gjorde kaptajnen, da man hentede ham frem; han påberåbte sig sine titler og sin rang og lovede død og ulykke over enhver, der ikke lystrede ham. arbejderne fratog ham hans uniform, men lod ham iøvrigt ikke lide nogen

overlast. det blev besluttet at beholde ham som fange indtilvidere.

arbejderne fortalte, at oprøret var lykkedes, og at kommunen faktisk befandt sig i oprørernes hænder.

for os, der lå uden for begivenhedernes centrum, forløb natten roligt, når undtages stadige inspektioner fra landets nye herrer. – selvfølgelig rådede en vis forvirring, landet havde i denne nat to eller måske tre regeringer. ordrer gaves, – og modordrer gaves, ingen vidste rigtig, hvem der var ven og hvem fjende, og der gjorde sig de mærkeligste misforståelser angående revolutionens art og omfang gældende.

da morgenen omsider brød frem, var sagen imidlertid klar nok. oppositionen havde sejret og var fuldstændig situationens herrer.

jeg fik besked fra neslo om, at vi skulle forholde os rolige og absolut intet foretage os. i to dage levede vi aldeles afsondret fra omverdnen og hverken hørte eller så, hvad der foregik omkring os.

på den tredje dag rullede en vogn op foran huset, og neslo sprang ud. han så træt og forvåget ud, men var i strålende humør.

revolutionen var gennemført, erklærede han, og i dag skulle den ny republik udråbes, – han var derfor kommet for at hente mig, for at jeg kunne få lejlighed til at overvære denne højtidelige handling.

– en halv times tid senere befandt vi os i byens midte, i en soldaterkaserne, der midlertidig var indrettet til regeringsbygning. i de prægtige rum var vel et par tusind

nedrojanere samlet for at overvære proklamationen af den frie republik.

der herskede en exalteret stemning, og oplæsningen af proklamationen afbrødes gang på gang af jubelråb, hvert ansigt var præget af begejstring og glæde, alles øjne lyste med feberglans: befrielsen var endelig kommet; den gruppe æventyrere, der med list og vold havde sat sig i besiddelse af produktionsapparatet og ved dettes hjælp udsuget befolkningen til det yderste, var fordrevet, og kommunens naturlige rigdomme ville nu komme befolkningen til gode.

under endeløs begejstring sluttedes højtideligheden, og i neslos selskab forlod jeg bygningen. – gaderne var fulde af folk, der i glædesrus teede sig som børn, over alt mødtes man af optimisme, ingen tvivlede på, at nu ville gyldne tider oprinde, landet var rigt på råstoffer, arbejdskraft havde man i overflod, og maskinerne var frigjorte for den tyngende skat til en uproduktiv og snyltende gruppe og ventede kun på at træde i produktionens tjeneste og ved arbejdets hjælp omdanne overflødigheden af råmateriale til hårdt tiltrængte varer. forbrugere af produktionen skortede det ikke på, den brede befolkning manglede faktisk alt, og ydermere var der jo ingen grænser for, hvor meget man kunne forbruge.

i villaen ventede alle de øvrige expeditionsmedlemmer; neslo havde arrangeret det således, da han under disse omstændigheder mente det klogest at være samlet.

kort efter tog han afsked og forlod huset, – for sidste gang.

midt om natten vækkedes vi. et sendebud fra den nydannede regering var kommet til stede.

fuldstændig sønderknuste erfarede vi, at en fremmed kommunes militær var i færd med at besætte annavah for at genindsætte den tidligere regering, – det var i sidste øjeblik; – der havde fundet et slag sted i byens sydlige udkant, neslo var dræbt, kvinder og børn kæmpede side om side med studenter og arbejdere. sendebudet tilrådede os at flygte, da man umuligt kunne forudse, hvad der ville ske. et skib lå parat, han havde fået ordre til at følge os.

i hast samlede vi vore ejendele, og dækket af natten og den almindelige forvirring flygtede vi til skibet, der straks afsejlede. i løbet af få timer ankom vi til en fredelig kommune, hvor man tog vel imod os, og hvor vi erfarede de nærmere omstændigheder ved besættelsen af annavah. den intervenerende kommunes regeringsmedlemmer var økonomisk interesseret i annavahs undertrykkelse og lod hånt om befolkningens ret til selv at styre og forvalte deres kommune. – da annavahs indbyggere havde erfaret om den forestående invasion, havde de udsendt en flammende protest og erklæret, at hvis den fremmede kommunes militær betrådte annavahs jord, ville de gøre modstand til det yderste. de satte deres liv ind på, at de ikke ville tillade en fremmed kommune at forvalte deres land. de unge kvinder dannede dødsbataljoner, og hele befolkningen sluttede op om forsvaret.

– således kommer jeg endnu engang til den betragtning, at forholdene på nedroj og forholdene på jorden i det ydre ligner hinanden, men at deres inderste væsen er vidtforskellige, idet en fremmed stats intervention her på jorden sker af ideelle grunde, for at bekæmpe voldshandlinger, komme undertrykte folkeslag til hjælp, og genoprette ro og orden, dersom asociale

elementer har forstyrret disse, – – medens på nedroj den fremmede kommune intervenerede for at kunne undertrykke og udbytte et den uvedkommende, svagere samfund.

med denne betragtning slutter jeg dette foredrag, der er det næstsidste i foredragsrækken om nedroj-expeditionen. det næste og altså sidste foredrag omhandler afskeden med nedroj, hjemrejsen og ankomsten til jorden.

det trækker op – – –

london er en pæn by. københavn er en pæn by. berlin, stockholm og oslo er pæne byer. godt kram. flotte forretningslokaler, imponerende monumenter, færdselsregulering, museer og ridende politi, lysreklamer og sminke, promenadebourgeoisi, storslåede regeringspalæer, arbejdsløse og natteliv, hjemløse og prostitution. gamle faldefærdige huse med mindeplader, interessante bindingsværkshuse i gamle bydele med mange baggårde og rotter. broget folkeliv, chinatown, wedding, gamla sta'n, prinsensgade. oh, hvor interessant! – bor her mennennesker? – – ja, det er jo dem, der skaber det interessante milieu, dem der fylder marskandiserbutikkerne, hvis vinduer granskes af kultiverede turister, dem der er lånekontorernes kunder og slås med rotterne på de mørke trappegange.

dem der kender kongens foged på fodtrinene, – der leverer menneskemateriale til prostitution, fængsler, fattiggårde og arbejdsherberger.

pæne byer. sollyse arbejderboliger med centralvarme til en husleje, der udgør halvdelen af en gennemsnitsarbejders løn, statsunderstøttede operaer, og digtere der priser fattigdommen.

pæne byer; – ubetydelige mikrokosmer.

europa; en bagatel, en stump jord og nogle håndfulde levende organismer, kloden; et støvfnug, et atom i altet, et sekund af evigheden, – en ært, der drejer sig kælent om solen

og varmer sin døde skal; europa –, en plet på skallen; london –, en prik i pletten.

en prik med millioner af myldrende liv, en myretue, en brølende, larmende klump af liv, af kød og blod.

wellingtonstreet; en verden for sig, menneskeskæbner, tragedier, latter og smil, kærlighed, sorg, græmmelse.

nr. 126; et hundredårigt hus, hvis vægge kunne fortælle alt om livet, der er værd at vide. en stendynge, der rummer to mennesker, en gammel, træt mand og en ung kvinde, der længes.

manden, i slidt slåbrok, varmende sin ryg ved den åbne kamin, kvinden spillende på violin.

hun står ved vinduet, hendes alvorlige, intelligente ansigt er vendt mod professorens ludende skikkelse, hun spiller händels largo.

smith sidder ubevægelig og lytter, hensunken i tanker, han er så træt. skæret fra kaminen oplyser kun svagt det store rum med de tunge, grove møbler, det rødlige skin flakker over de mørke portierer, over malerierne, de høje paneler, og over ruths ansigt.

omsider lægger hun instrumentet fra sig, tager en bog og sætter sig lige over for ham. hun beholder bogen i skødet, mens hun betragter den gamle.

"nå," spørger hun, "hvad tænker du på?"

smith smiler stille, "ja, hvad tænker en gammel mand på, når han er utilfreds med sig selv og sit liv."

"har du mon grund til at være det?"

"jeg er bange for det. livet er jo – –, jeg mener, livet kan man ikke experimentere med. man har jo kun eet eneste. mislykkes

experimentet, kan man ikke gentage det. jeg frygter for, at jeg har experimenteret med mit liv. jeg har stillet mig uden for menneskets oprindelige og ægte glæder. livet forekommer mig at være en scene, hvor skæbnerne udspilles, medens jeg selv føler mig som tilskuer. min hustru var mig som en fremmed, jeg lærte hende aldrig at kende, mit arbejde tog min tid og mine tanker, min søn har jeg stødt fra mig, – jeg har arbejdet ærligt hele mit liv, og de resultater, jeg har nået ved at ofre alt, stiller mig i opposition til mine omgivelser, de principper, jeg har bygget min tilværelse på, synes mig nu falske, det grundlag, jeg har stået på, forekommer mig at vakle."

"mon ikke du tager det hele en smule for højtideligt. dit arbejde har skaffet dig en smuk position, du er berømt og beundret, du er økonomisk uafhængig, du har et smukt hjem, et godt helbred, og en søn, du ikke behøver at skamme dig over. din konflikt med selskabet er ikke udtryk for manglende respekt for dit arbejdes resultater, men skyldes intriger og frygt."

"det lyder godt nok ruth, men det er slet ikke sådan, jeg mener. ser du, mit liv er ikke harmonisk, min existensfølelse er spaltet, – jeg kan ikke føle mig glad, jeg mangler noget, jeg ikke kan definere."

"du tager det vist for videnskabeligt, det hele er nok mere ligetil. min tilværelse er også kun halv, jeg føler også et savn, der piner mig. jeg tror, det er det samme, vi mangler."

den gamle falder i tanker.

der forløber et par minutter, så siger han: "du mener bunny!"

"netop!" svarer hun roligt.

han ser til den anden side. "jeg har mistet noget, hvordan jeg så forholder mig, jeg skal tvinges til at træffe et valg."

han siger det bittert.

"det samme krav stiller du jo til bunny," svarer hun.

smith bliver lidt ærgerlig. han har ønsket en smule medfølelse for sin isolerede stilling og lidt trøst for sit savn.

hans konservative opfattelse af kvinden ligger dybt i ham. hendes opgave er hjem og børn, manden nærmer sig hende kun, når hans følelser skynder ham til det, i perioderne mellem disse følelsesudbrud glider hun stille og upåagtet omkring og hendes pligt er at stå til disposition, når manden trænger til hende, med sin trøst, sin forståelse, sin kærlighed. at opfatte en kvindes liv som en selvstændig menneskeskæbne falder ham ikke et øjeblik ind. og da slet ikke, hvor det drejer sig om en gift kvinde. hele hans sjæl gør oprør mod den moderne opfattelse af samlivet.

bunny, ja! det er hans ømme punkt. han forstår ikke, at bunny kunne ofre sin far for nogle utopiske ideers skyld, – men de skyldes vel hans ungdom. opholdet i cellen har måske bragt ham til eftertanke.

– – –

de sidste par dage havde det regnet. londons gader lå våde og kolde, og den smule himmel, man kunne se over tagene, var grå og sort. alt var fugtigt og trist. de hjemløse gik med jakkekraverne slået op, og vandrede trøstesløst gennem gaderne i deres gennemblødte sko og drivvåde, tyndslidte tøj. – bilerne gled på den våde asfalt, og omnibusserne sprøjtede kaskader af skiddent vand ind over fortovet.

uden for fængslet sad ruth og smith i en taxi og ventede. regnen strømmede ned, og det var umuligt at se ud gennem vognens ruder.

sceneriet var i det hele taget ret trist, men begge var i strålende humør og smilede fornøjet, da de hørte fængselsporten blive åbnet.

de åbnede rask bilens dør, og ruth løb bunny i møde. smith gennemstrømmedes af en varm følelse, – ja, det var drengen, han havde savnet.

hjemturen formede sig som et triumftog, smith følte sig endog i lykkeligere stemning end ved triumtoget fra aerodromen ved modtagelseshøjtideligheden.

i wellingtonstreet var dækket op til fest.

"du fejrer nok den forlorne søns hjemkomst." lo bunny.

"jeg? – *vi* mener du," svarede professoren.

"vi!" studsede bunny. så forstod han. "du kære, gamle far. har jeg ikke sagt, at du var verdens bedste far."

smith blev lidt forlegen. "jeg håber, at i begge bliver boende her. jeg har jo plads nok, – altfor megen plads," sukkede han.

bunny vidste ikke rigtigt, hvad han skulle svare, men nu greb ruth ind. "selvfølgelig bliver vi," erklærede hun.

smith sendte hende et taknemmeligt blik.

– og således blev det.

– – –

man skulle tro, at meddelelsen om, at forbindelse var nået med en anden klode, en beboet klode, ville virke som en brændende fakkel i en myretue, men sådan er jordklodens samfund af intelligente væsner ikke indstillet.

hvor er den sensation, der ville kunne ruske de sløve masser, ville kunne ændre en menneskelig boplads' udseende for mere end nogle få timer.

og hvorledes skulle det kunne være anderledes. menneskene skal have mad. om så alle universets kloder gik til grunde i et ocean af ild, skulle de have mad. om så hele afrika sank i havet, opslugtes af bølgerne, måtte den engelske minearbejder næste morgen vandre til sin arbejdsplads, trælle i minegangene, svede, kæmpe med den begyndende tuberkulose, tvinge de sorte sten frem til dagens lys, og om aftnen slæbe sig hjem til sin fattige hule, hvor hans blege, forslidte kone og hans små børn venter ham.

den største katastrofe, den største sensation, den største ulykke er ikke ret stor.

ruths mor forstod det ikke. hendes forstand klyngede sig til lyset ved en tynd tråd, der kunne briste nårsomhelst. hun havde mistet sin mand, hendes søn var dræbt, hendes lille, fattige tilværelse var smadret.

og dog kørte bilerne ganske som de plejede, menneskene myldrede hen ad fortovet, ganske som de plejede, gjorde indkøb, snakkede, lo, skændtes, råbte, ganske som de plejede. overhovedet intet var forandret. hvordan kunne alt glide videre efter den store ulykke. hvordan kunne livet fortsætte så upåvirket. den tynde tråd truede med at briste. den stakkels kvinde, der hele sit liv havde kæmpet for at bygge op, så nu kun ruiner. og så ufattelig uventet var ulykken kommet. alt var gået i stykker, – og dog fortsatte livet sin rolige gang.

– lejligheden i darkstreet var ikke længere noget hjem; luften var som i et museum, stemningen som i et ligkapel. støvet faldt

over møblerne, potteplanterne visnede af mangel på vand, stuerne lå døde hen. breve fra begravelsesfirmaer, reklamesedler, blade og aviser lå i en dynge i brevkassen, det før så travle og propre køkken lå dødt hen. på bordet nogle snavsede kopper, og på en tallerken lå et stykke muggent brød. luften var indelukket og tung.

inderst lå soveværelset. dets vinduer vendte til gården; – der var rullet ned, det store, firkantede rum var koldt og halvmørkt. på sengekanten sad fru henderson og stirrede sløvt frem for sig. som hun sad der, sammensunken og ubevægelig, så det ud, som havde hun siddet således mange timer, måske døgn.

udefra trængte kun få lyde ind i dette dødens værelse; når en af ejendommens beboere tømte en skarnspand, trængte den skramlende lyd gennem de nedrullede gardiner, – uendelig fjernt, som en summen, hørtes gadens larm.

– – –

det ringede på entredøren. skikkelsen på sengen ænsede det ikke. – det ringede igen. straks efter endnu engang, heftigt! gang på gang.

så blev det stille.

et par minutter senere blev der uro på trappen. stemmer, støj. der blev dundret hårdt på døren, ingen svarede. så sprængte man døren – –.

ruth løb gennem værelserne.

"mor! mor!"

der lå en klang af frygtelig anelse i dette skrig.

på soveværelsets tærskel blev hun stående med et ryk. i halvmørket så hun kun utydeligt skikkelsen på sengen.

fru henderson drejede langsomt hovedet og så på hende med døde glasøjne, der intet så.

i næste nu var ruth hos hende og omfavnede hende ømt.

"lille mor, hvad er der sket med dig," græd hun. i døren stod portneren og et par fremmede mænd. da situationen langsomt gik op for dem, forlod de stille lejligheden.

– – –

et par timer senere kørte ruth og hendes mor til smiths hjem. den gamle professor var dybt grebet af de to kvinders dobbelte ulykke, men han vidste, at for så megen sorg gives ingen trøst. ruths mor skulle blive boende i hans hus; han håbede, at hun langsomt ville overvinde de frygtelige slag, skæbnen havde rettet mod hende.

efter sin brors død havde ruth opsøgt sine forældre, men var blevet vist døren. meddelelsen om faderens død var nået hende i dag gennem en henvendelse fra politiet.

ruth holdtes oppe af sin ungdom og sin kærlighed, men for hendes mor havde slaget været for voldsomt. hun var blevet fuldstændig sløv overfor alt og alle, talte ikke, viste ingen bevægelse, og kun datterens kærlighed og bunnys varme hengivenhed syntes at redde hende fra åndeligt mørke.

huset i wellingtonstreet rummede nu fire mennesker, og professoren følte nu igen lidt af den hygge, der havde omgivet ham før hans kones død; han trængte til at have mennesker omkring sig.

to dage efter foredraget modtog smith om morgenen et brev fra selskabet, hvori han indbødes til en konference med direktionen.

de sidste dage var der sket en mærkbar forandring med smith, de sidste begivenheder havde givet hans begreber om pligt og ære et stød. han ankom til konferencen i en ligegyldig, lidt kølig stemning.

ved bordet sad fire mennesker: mangemillionæren, der havde stillet de uhyre summer til rådighed, uden hvilke man ikke havde kunnet gennemføre expeditionen, ved hans side en videnskabsmand, der bar et kendt navn, men som i virkeligheden aldrig havde gjort nogen særlig indsats og nærmest måtte takke sine diplomatiske evner og sin smukke, ærgerrige hustru for sin berømmelse.

lige overfor disse to middelmådigt begavede exemplarer af den menneskelige race sad to af londons kendteste højesteretssagførere. sagførere, der tjener mange penge, er en ganske særlig type, en type, der vækker ubehag alene ved deres udseende og deres væremåde og som ved deres handlinger ikke modarbejder dette indtryk, men forstærker det. disse to advokater adskilte sig kun fra denne kategori derved, at de var to ganske særligt usympatiske exemplarer; deres elskværdighed og deres høflighed kendte ingen grænser, de forsøgte at overgå hinanden i elskelighed. de modtog begge smith med stor hjertelighed og et fint antydet familiært smil, der skulle sige så meget som, at "vi to er de eneste i dette selskab, der forstår hinanden og har agtelse for hinanden, – gør regning på mig. jeg er deres ven."

millionæren så gnavent på smith, han havde på bunden af sit hjerte aldrig kunnet fordrage den højtbegavede lærde, – hans plumpe købmandshjerne, der elskede at tumle med dividender og rente, men hadede enhver anden form for åndeligt arbejde,

forstod instinktmæssigt sin uhyre underlegenhed og greb derfor til den naive udvej at se ned på den lærde og, – hvor plumpt og gennemskueligt –, at vise ham det.

smith følte sig til mode som en soldat for en standret og besluttede at få komedien overstået hurtigst muligt, frem for alt ønskede han fred.

den ene af advokaterne gjorde rede for konferencens formål: man måtte se at få slået fast, at selskabet havde pekuniære interesser, der ikke kunne fejes til side med en håndbevægelse. til finansieringen af expeditionen var medgået umådelige summer, og det var kun rimeligt og billigt, at man ved hjælp af de forhåndenværende muligheder for indtægter søgte at reducere den sum, expeditionen havde kostet, hvorfor det gjaldt om at værne og udnytte den popularitet, der var til stede. det måtte derfor anses for forkasteligt at afholde foredragene i en tone, der gav anledning til angreb og misbilligelse i pressen. man havde før fjerde foredrag henstillet til professoren at tage hensyn til dette berettigede ønske, og det havde derfor vakt misstemning hos selskabets ledelse, at professoren, trods sit løfte, ikke havde efterkommet denne henstilling, så meget desto mere, som kontrakten klart fastslog, at professoren var forpligtet til at bøje sig for sådanne direktiver, selskabets ledelse måtte anse det beføjet at udstede.

imidlertid ønskede man ikke at gøre sine krav for kontraktbrud gældende, da det måtte anses at have videnskabelig betydning, at professoren uforstyrret kunne gøre sine studier ved hjælp af det materiale, expeditionen havde medbragt, – og som jo i parentes bemærket var selskabets ejendom – og man ville derfor foreslå følgende:

det måtte efter det foreliggende anses for givet, at professoren ikke ønskede eller evnede at bøje sig for selskabets direktiver angående foredragene, og man anså det derfor mest formålstjenlig, at en anden af expeditionens medlemmer afholdt det sidste foredrag. da man naturligvis ikke ønskede at indvi offentligheden i et sådant anliggende, ville man bede professoren forfatte foredraget, – selskabet forbeholdt sig dog ret til at censurere manuskriptet –, og man ville derefter meddele offentligheden, at professor smith var blevet syg, at en anden af expeditionens medlemmer ville afholde foredraget, og at dette var forfattet af professor smith, inden denne blev syg. – –

smith indså det håbløse i at gøre modstand og gav modstræbende sit samtykke til arrangementet.

– – –

elskværdige udlændinge har kaldt københavn for nordens paris, det lyder godt, men passer dårligt.

københavn er københavn. den er en by som alle andre byer, og den er en by, der er noget ganske for sig selv. så absolut egenartet. en menneskelig boplads på en ubetydelig ø i et ubetydeligt land, smukt placeret ved et blåt, saltfrisk sund og nogle stumper gammel æventyrskov med hjorte, vildnis og frie sletter.

den er stenbro og lejekaserner, asfalt og taxachauffører, parker med fugleliv og legende børn, nogle triste, rektangulære søer med kunstige fugleøer, banale, grimme broer og skrigende måger. den er tivoli og langelinie, den er flådebesøg fra fremmede stormagter, engelske arbejdere i matrostøj, tyske arbejdere i matrostøj, amerikanske arbejdere i matrostøj; den

er byen, der figurerer under posten: alimentationsbidrag i den engelske stats husholdningsbog, den er grosserer hansens datters bryllup, den er amatørsociety, hvis gallapåklædning refereres i pressen, – flødefarvet milanaise og lysegrønt taft – den er pærekøbing, og den er storstad.

den er lossepladser og kolonihaver, den er badestrande og fæstningsanlæg, der er sløjfede og nogen, der ikke er det, den er et strategisk punkt på det handelspolitiske europakort og på det militære, den er byen, der lovsynges for sin sociale forsorg og byen, der er berygtet for sin behandling af forældreløse børn, den er byen, der bygger lagkagehuse og stærekasser, men benytter en samling barakker ved et gasværk til tuberkulosehospital.

en forårsaften som denne, medens tusmørket lægger sig blødt og forsonende over de grå stenhuse og får konturerne til at blåne, når lysene netop tændes hist og her, når vesthimlens røde aftenskær farver og forskønner og byen synes at falde til ro inden den sene aftens jagt efter forlystelser, – – men tusmørke og aftenhimmel har jo for resten alle byer. kvinder er hverken særlig kønne eller særlig grimme, gadens evigt glidende strøm af mennesker er hverken særlig luvslidte eller særlig velklædte. restaurationerne er ikke særlig interessante, og gamle bygninger har vel de fleste byer.

københavn er verdens bedste by, fordi det er københavn. udlændinge beundrer den, – men synes bedre om deres egen by.

københavn er en pæn by. den er 800.000 kæmpende og stræbende mennesker, den er en karrusel, et lykkehjul, et lotteri med tusinder af nittere og enkelte gevinster.

– – –

meyer fik på selskabets kontor den besked, at smith var blevet syg, og at han var rejst til en schweizisk kuranstalt. da han ønskede absolut ro, havde han ingen adresse opgivet. han havde forinden indleveret manuskriptet til det afsluttende foredrag og anmodet om, at meyer opfordredes til at afholde foredraget på det i manuskriptet givne grundlag. juristen tilføjede, at manuskriptet var så detailleret, at professor meyer ikke behøvede at gøre nogen tilføjelser.

meyer lovede at holde foredraget og fik en kopi af det til gennemlæsning.

– – –

universal hall var gjort klar til afholdelsen af det femte og sidste foredrag, og interessen var på denne dag ikke mindre end ved det første foredrags afholdelse.

som dengang trængtes menneskemasserne på pladsen foran den mægtige bygning og i de tilstødende gader, og som dengang afventede tilhørerne spændte og forventningsfulde foredragsholderens ankomst.

i disse minutter fandt en skæbnesvanger samtale sted mellem bunny smith og hans far, professoren.

bunny stod med en avis i hånden: "hvad i alverden er meningen?" han pegede på en artikel, hvis overskrift lød således:

professor smith alvorligt syg!

professor meyer er i går ankommet til london og vil i aften træde i smiths sted som foredragsholder! –

smith nikkede træt: "ja, jeg har måttet indvillige i at arrangere det således!"

"har du talt med meyer?"

"nej!"

"ved meyer, hvad det er, han er gået ind på?"

"jeg tror det ikke."

bunny rystede desperat avisen, "og du vil uden videre finde dig i dette bedrag!"

"ja, min dreng, tag det dog ikke så voldsomt. jeg var simpelt hen nødt til at bøje mig. – og hvad betyder vel det, – om meyer eller jeg holder foredraget kan vel komme ud på eet!"

"du tager fejl, far. oplysningerne om forholdene på nedroj har haft en revolutionerende indflydelse på offentligheden, og det er af hensyn hertil, at man vil forhindre dig i at holde foredragene til ende."

"du er lidt fantastisk bunny, og forresten vil meyer fortsætte, hvor jeg har sluppet."

"meyer vil holde foredraget nøjagtigt som selskabet ønsker det, – hvis han da ikke bliver forhindret i det."

"bunny! hvad mener du?"

"hvad jeg mener? – det skal du få at se – –."

den gamle sprang op og greb ham i armen: "bunny!"

"slip mig," rasede sønnen.

"hør på mig," råbte smith, men bunny var allerede ude af døren.

terminologi

på talerstolen stod meyer.

"ærede forsamling!

det er med blandede følelser jeg står på dette sted for at holde det 5' og afsluttende foredrag om nedroj-expeditionen.

meddelelsen om professor smiths sygdom har gjort mig bedrøvet, han var under vor farefulde færd en god kammerat og en fremragende forsker, og det er mit håb, som jeg tror deles af alle her i salen, at hans sygdom snart vil være overstået, så han atter kan fortsætte sit arbejde i menneskehedens tjeneste.

det er en vanskelig opgave, man her har pålagt mig. jeg besidder ikke professor smiths evne til i skarpe og karakteristiske træk at belyse forholdene på nedroj, og jeg har derfor ikke turdet påtage mig på egen hånd at opbygge dette foredrag, men er henvist til at referere den sidste fase af expeditionen på grundlag af et af professor smith udarbejdet manuskript. jeg skal efter denne korte bemærkning gå over til selve foredraget.

– efter flugten fra kommunen annavah, der som meddelt i sidste foredrag var faldet i oprørernes hænder og på denne tid var skuepladsen for en ødelæggende borgerkrig, modtoges vi gæstfrit af en nærliggende kommune, hvor man fra myndighedernes side gjorde alt for at hjælpe os og stillede en større bygning i hovedstaden til vor disposition.

et stykke tid havde vi det nu fredeligt og kunne helt hellige vort videnskabelige arbejde vor opmærksomhed; men det viste

sig snart, at også denne kommune hærgedes af samfundsødelæggende lønkampe, der var resultatet af asociale elementers ophidselseskampagne blandt den arbejdende del af kommunens befolkning. til trods for at arbejderne havde det godt i dette samfund, lod de sig rive med af disse selvbestaltede folkeførere og stillede så store krav til arbejdsgiverne, at kommunens erhvervsliv uvægerlig ville være brudt sammen, om disse krav søgtes gennemført. man forsøgte at gøre arbejderne begribeligt, at samfundets sunde trivsel stod på spil, men de utilfredse arbejdere ville ikke lytte til fornuftens røst og saboterede landets industri ved store strejker.

store dele af befolkningen havde dog forstand og fædrelandsfølelse tilstrækkeligt til at se det halsløse i sådanne arbejdsstandsninger og trådte beredvilligt i de vildledte arbejderes sted for at holde hjulene i gang og forhindre samfundslivets fuldstændige sammenbrud.

man kan måske sige, at det stod til arbejderne selv, hvorvidt de ville arbejde eller ikke, – men de tålte end ikke, at andre arbejdede og forsøgte ved vold at hindre disse samfundsbevarere i at træde hjælpende til i nødens stund.

dette kunne myndighederne naturligvis ikke roligt se på, og man satte politiet til at beskytte de arbejdsvillige.

frygtelige gadekampe var følgen. tiltrods for at politiets betjente selv var udgået af arbejderklassen, blev de overfaldet af de hadefulde strejkende, der angreb dem med stenkast og øvede vold og terror i en sådan udstrækning, at den iøvrigt tålmodige regering omsider så sig nødsaget til at udkommandere militæret mod de rasende bander.

det lykkedes soldaterne at genoprette ro og orden i kommunen. tiltrods for at man gik lempeligt til værks, dræbtes under disse kampe c. 300 arbejdere, og adskillige måtte vandre i fængsel.

statsministeren, en elskelig, gammel mand, holdt i senatet en stor tale, hvori han bebrejdede arbejderne deres mangel på samfundsfølelse og foreholdt dem, at de ved deres ulovlige og tåbelige adfærd bar skylden for deres 300 kammeraters død. med bevæget stemme talte han enkernes og de faderløses sag, og i kærlighedens navn opfordrede han senatet til at træffe sådanne foranstaltninger, at fremtiden ikke skulle være vidne til så frygtelige og sørgelige begivenheder, og at ro og orden stedse kunne bevares i kommunen.

senatet, 70 hæderlige og alvorlige nedrojanere besluttede da, under folkets jublende begejstring og dybe taknemmelighed, at forbyde fremtidige strejker.

for at foreholde arbejderne, hvor ringe glæde deres voldshandlinger og terroristiske optøjer kunne bringe dem, fratog man dem deres stemmeret, samt forsamlings- og demonstrationsfrihed.

det var os en glæde at se, hvor resolut og fremsynet myndighederne arbejdede i denne kommune. i en række andre kommuner på nedroj havde svage og dårlige regeringer givet efter for arbejdernes vidtgående og ødelæggende krav. industrien i disse kommuner var som følge heraf kommet i store vanskeligheder, og forholdene havde efterhånden udviklet sig til en veritabel krise, der truede med at kvæle erhvervslivet på den ganske klode.

som man jo ved, griber udenrigs forhold i høj grad ind i den enkelte kommunes erhvervsliv, og man kunne da også i denne kommune spore krisens virkninger og føle de vanskeligheder, den medbragte. som følge af disse vanskeligheder stod kommunens finanser på dette tidspunkt meget dårligt, og man så da det rørende udslag af patriotisk følelse og uegennytte, at byens velhavende borgere straks ved første opfordring fra regeringen lånte den de summer, den midlertidig manglede. som et ringe vederlag skulle disse borgere have udbetalt en årlig sum, der varierede efter lånets størrelse, foruden at kommunen naturligvis forpligtede sig til at tilbagebetale lånet i løbet af nogle få år.

kværulanteri syntes at være en stærkt udbredt lidelse på nedroj; når man tager dette i betragtning, forundres man ikke over, at selv denne ædle offervilje af arbejderne gjordes til genstand for kritik. – denne uoplyste og kortsynede underklasse belønnede borgernes patriotiske handling ved at hævde, at sådanne lån betød en extrabeskatning af den ubemidlede befolkning, idet den rente, der tilflød långiverne, skulle betales gennem nye skatter.

professor smith yndede at sige, at de nedrojanske samfund var karikaturer af de jordiske. betragtningen er rigtig og gælder også her. ligesom arbejderne her på kloden klart indser, at gennemførelsen af for vidtgående krav vil medføre samfundets totale forlis, ligeså håbløst fanatisk kastede den nedrojanske arbejderklasse sig ud i en tåbelig bekæmpelse af det samfund, de selv tilhørte.

ved hjælp af udvidede valgretsbestemmelser havde arbejderne efterhånden i adskillige kommuner opnået en ikke

ringe indflydelse på lovgivningsmagten, og måske må årsagen til nedrojs utallige vanskeligheder og misforhold søges i denne omstændighed.

de arbejdere, der af deres klassefæller var blevet indvalgt i senaterne, havde naturligvis ikke studeret socialøkonomi og havde de mærkeligste begreber om samfundets økonomiske struktur, og i deres uvidenhed om praktisk politik og i deres utopiske forestillinger om samfundsidealer er det sikkert en skæbnesvanger indflydelse, de har haft på den nedrojanske kulturs udvikling.

denne klode, der var så rig fra naturens hånd, var så vanrøgtet, at kaos og fattigdom mødte os, hvor vi kom.

hemmeligheden ved nedrojs elendighed gik efterhånden mere og mere op for os, – ja, havde man endda kunnet nøjes med betegnelsen elendighed, men inden vor afrejse fra nedroj skulle vi komme til at opleve frygtelige begivenheder, der berettigede ganske anderledes kraftige udtryk.

– en tidlig morgen overraskedes vi af meddelelsen om, at to nedrojanske kommuner havde erklæret hinanden krig.

jeg må her indskyde, at der på nedroj fandtes kommuner, der lå i stadig krig; men den nu udbrudte krig var af langt alvorligere beskaffenhed, idet det her drejede sig om to af de største og mægtigste kommuner. som årsag angaves, at indbyggerne i den ene kommune havde forhånet den anden kommunes nationale symbol og angrebet nogle af dens borgere, der befandt sig på rejse i denne kommune.

arbejderklassens selvbestaltede folkeførere forsøgte forgæves at vildlede masserne ved at påstå, at krigen i virkeligheden skyldtes et rent økonomisk mellemværende mellem de to

kommuners besiddende klasser og opfordrede arbejderne til at nægte at gøre krigstjeneste og lade de stridende parter selv afgøre deres mellemværende.

lykkeligvis gennemskuede arbejderne denne landsforræderiske manøvre, der kun tog sigte på at splitte og som efter al sandsynlighed var dikteret af fjenden, – man opflammedes af hæderlig, patriotisk følelse og drog begejstret i felten for at hævne den fornærmelse, der var tilføjet landet.

imidlertid så det ud til, at denne konflikt skulle få alvorligere følger, end man i begyndelsen havde antaget, idet flere kommuner snart tilsluttede sig henholdsvis den ene og den anden af de kontraherende parter.

hvad man end kan udsætte på den nedrojanske befolkning, kan man ikke undlade at begejstres over det mod og den fædrelandskærlighed, den under disse skæbnesvangre forhold udviste. det var rørende at se mødrene tage afsked med deres sønner; moderfølelsen regnes for at være en af de stærkeste, – hos disse brave kvinder stod hensynet til fædrelandet vel højere, og tiltrods for at de vidste, at de måske aldrig skulle se deres sønner mere, gjorde de ikke forsøg på at holde dem tilbage. i disse dage kendtes ikke smålighed og egoisme, man ofrede heroisk sine pårørendes liv, ja sit eget om det krævedes, for fædrelandet.

kun kort tid kunne den kommune, vi opholdt os i, holde sig udenfor krigen; en kommune, den stod i venskabsforhold til, var blevet angrebet, og disse brave folk tøvede ikke med at komme til hjælp. hele kommunens ungdom og manddom sendtes af sted, og byens gader og torve lå snart tomme og forladte.

glemt var alle klassekampe, alle indre stridigheder, og det skal siges til arbejderklassens ros, at den ikke var den mindst begejstrede; – den var det jo dog, der måtte tage den hårdeste tørn, den var det, der i ildliniens skyttegrave døjede sult og nød, lemlæstelse og død, – men i dens kamp for fædrelandet veg alle hensyn til side. og disse tapre regnede døden på slagmarken for en ære.

nuvel, den besiddende klasse stod ikke tilbage, den ofrede store summer for den fælles sag og stillede store dele af sine huse og transportmidler til rådighed, ligesom et stort antal af dens mandlige medlemmer tog aktivt del i krigen, som officerer.

naturligvis måtte erhvervslivets ledende mænd holde sig hjemme, og i det civile arbejde yde deres bidrag; men for dem alle gjaldt det, at de hellere var taget med til fronten, selv om de nok indså, at deres nærværelse hjemme var absolut nødvendig for staten, og det var gribende at se, hvor tålmodigt de bar deres skæbne.

kommune efter kommune droges ind i krigen, og det tegnede til at blive en katastrofe af uoverskuelig rækkevidde, da omsider alle klodens kommuner direkte eller indirekte var inddraget i krigen.

for expeditionen var disse tilstande naturligvis foruroligende. ikke alene, fordi vi under disse omstændigheder var forhindret i at gøre vore studier, men i særlig grad fordi begivenhederne truede med at vanskeliggøre vor afrejse fra nedroj til den fastsatte tid. efter samråd med de nedrojanske astronomer og forøvrigt efter expeditionens astronom professor huxtons plan var det blevet besluttet at afsende

raketten 40 døgn senere; man havde allerede under ingeniør andersens ledelse bygget afsenderanlægget på det sted, der var blevet udpeget som mest hensigtsmæssigt.

krigstilstanden syntes imidlertid at skulle umuliggøre transporten af projektilet til dette sted, ligesom det var i høj grad tvivlsomt, om expeditionens medlemmer under disse forhold kunne nå frem til afsenderanlægget i rette tid.

hvad der gjorde situationen i særlig grad fortvivlet var, at lykkedes det ikke at afsende projektilet på denne dato, ville der gå på det nærmeste et år før de astronomiske forhold atter var gunstige for en afrejse.

dette gav anledning til, at vi med dyb bekymring fulgte udviklingens gang, og da forholdene ikke så ud til at bedres, men vel snarere det modsatte, sammenkaldte professor smith til en konference. resultatet af denne blev, at vi henvendte os til regeringen og anmodede om, at der blev gjort skridt til betryggende foranstaltninger for at sikre afrejsen, da en opsættelse af denne kunne blive skæbnesvanger for os.

regeringen lovede at gøre, hvad der stod i dens magt, og indledede forhandlinger med de øvrige regeringer om frit og betrygget lejde for expeditionens medlemmer samt sikkerhedsforanstaltninger for gennemførelsen af projektil-transporten.

forhandlingerne trak længe ud, og for hver dag, der gik, blev vi mere og mere nervøse. den eneste, der under disse fortvivlede forhold holdt hovedet klart, var professor smith. det er med den dybeste beundring, jeg tænker tilbage på smiths ro og overlegenhed i de dage, vi andre var mere eller mindre

oprevne. der er ikke to meninger om, at bedre mand end smith til at lede expeditionen kunne vi ikke have fået.

i disse dage kom den officielle bekræftelse på, at neslo, den sprogkyndige expert, der var attacheret professor smith under hans ophold på nedroj, var død. han var ikke, som oprindelig meddelt, dræbt under kampene med de intervenerende hære, men var i såret tilstand blevet taget til fange. stillet overfor krigsretten blev han overbevist om at have gjort sig skyldig i omfattende bedragerier, ligesom det blev opklaret, at han havde haft til hensigt at forgive hele kommunens befolkning ved at komme gift i byens drikkevand. naturligvis havde han nægtet sig skyldig, men indicierne var for stærke, og han blev dømt til døden. han blev henrettet på samme måde som den revolutionære, professor smith omtalte i sidste foredrag, og om hvem det forøvrigt sagdes, at han ikke var den ædle folkehelt, han havde givet det udseendet af, men en ondsindet sindssyg, der havde utallige børnemord på sin samvittighed.

vi blev dybt rystet ved meddelelsen om neslos henrettelse. hans elskværdighed og intelligens havde gjort indtryk på os alle, og det forskrækkede os meget at erfare, hvilken frygtelig forbryder han i virkeligheden havde været, – det var ikke just behageligt at tænke på, at han havde gået frit om iblandt os.

– dagene gik i uro og spænding.

det var blevet dårligt vejr; det stormede og regnede, og luften var så råkold, at man ikke vovede sig uden for bygningerne, hvis det da ikke var strængt nødvendigt. ustandselig indløb meldinger fra fronten om blodige massakrer, der havde krævet tusinder og atter tusinder af liv. til søs, til lands, i luften, – over den hele klode gik krigens dønninger, begge de stridende

grupper meldte om strålende sejre, det var umuligt at få blot nogenlunde rede på, hvorledes sagernes stilling egentlig var.

endelig meddelte regeringen os, at det var lykkedes den at tilvejebringe et arrangement, efter hvilket vi uden risiko og, om alt gik som det skulle, i rette tid kunne slippe igennem til det bjerg-plateau, hvorpå afsenderanlægget var bygget.

de stridende parters regeringer havde ladet gæstfriheden gå forud for indre stridigheder og i fællesskab lagt en plan, hvorefter det skulle være muligt for os at gennemføre vor afrejse punktligt.

efter denne plan skulle vi rejse over land til en havneby, der lå to dagsrejser borte. til samme by skulle projektilet transporteres, og på en særlig, dertil bygget kæmpeflåde skulle det viderebefordres ad søvejen til den kommune, i hvilken afsenderstationen var beliggende, – en sørejse, der beregnedes at tage 4 dage. expeditionens medlemmer skulle ledsage flåden i et lille dampskib, der var krigsmæssigt udrustet, og desuden skulle vi beskyttes under sejladsen af en konvoj på 6 mindre krigsskibe.

i største hast samlede vi vor bagage og begav os på vej, ledsaget af militær eskorte. hele karavanen talte 10 store, motordrevne vogne. en smule afskedshøjtidelighed blev foranstaltet til vor ære; deltagerne bestod mest af kvinder og børn, og det var tydeligt at mærke, at vigtigere begivenheder, nemlig krigen og deres sønners og fædres skæbne, beskæftigede deres sind. naturligvis var vi genstand for stor opmærksomhed, men opmærksomheden var ikke længere udelt, krigen og dens problemer optog alle, og vi var ikke mere den kæmpesensation, vi havde været. det er værd at lægge

mærke til, hvor hurtigt folk vænner sig til nye kendsgerninger, hvor revolutionerende disse end er, – os var det en lettelse, vi var dygtig trætte af at spille rollen som seværdigheder.

vi kom kun langsomt frem; vejene var slette, og de broer, vi måtte passere, var i mange tilfælde i en sådan forfatning, at de måtte udbedres, inden vi kunne køre over. den sidste tids regnvejr havde ydermere opblødt vejene og ofte, meget ofte, måtte vi alle stå af og trække, lempe og skubbe de tunge vogne gennem mudder og dynd.

kilometer efter kilometer kæmpede vi os frem. hvor vi kom, var landskabet mennesketomt, kun kvinder, oldinge og børn kom os i møde i de små fattige landsbyer, vi kom igennem. der var intet gjort ved markerne, beboelseshuse og avlsbygninger var allerede begyndt at forfalde, desuden var det iøjnefaldende, at mændenes fraværelse havde en dybtgående psykisk indflydelse på kvinderne og børnene. grufuldt var det at iagttage den ubeskrivelige fattigdom og elendighed, der herskede overalt; det var ganske udelukket, at den kun skyldtes de øjeblikkelige, kaotiske tilstande.

vejene blev slettere og slettere, og regnen strømmede uden ophør ned over vor karavane, der efterhånden kom til at se lidt miserabel ud.

på den anden dagsrejse kørte vi uhjælpelig fast i en sump. en af vognene havde fået maskinskade, – da den var udbedret, og der blevet givet signal til at fortsætte, viste det sig umuligt at få vognene til at flytte sig af stedet, de var groet fast i mudderet.

situationen var kritisk; terrainet var øde og ubeboet, og der var c. 15 kilometer til den nærmeste boplads. dertil kom, at det var aften, et uigennemtrængeligt mørke omgav os til alle sider,

bilernes projektører evnede knapt at lade deres lyskegler gennemtrænge stormen og regnen 10-15 meter og, sidst men ikke mindst, var vejen på dette sted så opløst, at vi ikke vovede at forlade vognene.

der var intet at stille op, vi måtte blive, hvor vi var, til morgenen brød frem og vi kunne få sendt bud efter hjælp. vi 6 jordboere indrettede os så hyggeligt, det under disse fortvivlede omstændigheder var muligt, i den bageste vogn. stormen rev og flåede i teltdugen, der var spændt over bilen, og regnen trommede uophørligt mod lærredet, således at vi kun med møje kunne høre hverandres stemmer. vi havde fået tændt en slags flagermuselygte, hvis spæde flamme ustandselig truede med at gå ud på grund af de pludselige og heftige vindstød, der pressede sig gennem revner og utætheder og gennemisnede os fra isse til fod.

det var umuligt at tænke på søvn. tanken om, at denne forsinkelse kunne blive skæbnesvanger for os, martrede os og stjal den sidste rest af vort humør.

efter en gennemvåget nat brød morgenen endelig frem, og efter nogle timers enerverende ventetid ankom undsætningen: et helt kompagni af bønderkoner, 2 motorvogne og 5-6 stude.

det tog det meste af dagen at få vognene fri af mudderet. alle som een deltog vi i det besværlige arbejde, og da omsider den sidste vogn var bragt på fast grund, frembød vi et ynkeligt syn, oversølede fra top til tå, gennemvåde og dødtrætte.

efter 4 dagsrejser nåede vi havnebyen. her var alt gjort klar til vor videre rejse, vi var 3 dage forsinkede, og man havde med spænding og uro afventet vor ankomst.

projektilet var allerede anbragt på kæmpeflåden, forsvarligt emballeret og fastsurret. vi foretog en overfladisk undersøgelse af raketten, den syntes ikke at have lidt den ringeste overlast.

trods den udmattelse, vi befandt os i efter den anstrængende rejse, begav vi os straks ombord på skibet. de konvojerende både lå til ankers på reden. – vejret var klaret en kende op; vel stormede det bravt endnu, men regnen var ophørt, og søfolkene mente, at man turde begive sig af sted trods de store dønninger.

med rigeligere tid til vor rådighed havde vi vel afventet roligere vejr, men tiden var knap, så vi tog chancen, – hen imod aften gled vi ud af havnen, og snart så vi af landjorden kun de blinkende lys.

sørejsen var beregnet at skulle tage 4 døgn, det lykkedes at gennemføre den på 6. – disse 6 døgn på nedrojs stormpiskede, oprørte ocean vil stå præget i min erindring til min dødsdag, det var de mest dramatiske timer i mit liv.

det første døgn forløb alt vel. foruden de 6 konvojskibe og slæbebåden med raket-flåden så vi kun himmel og hav, et nedstemmende og fortrøstningsløst syn.

himlen var grå og blåsort, og havet gråt med hvide skumstriber. de mægtige dønninger bar os snart på deres brede ryg og rejste sig snart som en mur foran os. det rev og sled i takkelagen, og det var højst foruroligende at betragte slæbebåden og flåden. i det ene øjeblik så man kun slæbebåden, medens flåden syntes at være opslugt af bølgerne, næste øjeblik kom flåden til syne på en bølgekam, medens slæbebåden sporløst forsvandt. det var uforståeligt, at selv den stærkeste

fortøjning kunne holde til dette vældige træk, – snart slækkedes tovene, snart strammedes de i et pludseligt ryk.

på overfartens 2' døgn skete katastrofen. – –

det var omkring midnat. alexandrowitz, dexter og skada var gået til køjs, vi øvrige stod på dækket og betragtede de frådende søer, der lyste hvidt gennem mørket, da en sirenes langtrukne, skingre hyl skar gennem natten og fik os til at fare sammen.

der blev øjeblikkelig liv på dækket, de store signalprojektører blev tændt, og alarmklokkerne lod deres drønende malmtoner runge ud i mørket. ingen vidste, hvad der var på færde, men opklaringen lod ikke vente længe på sig. – der var slået bak, og fra broen gled en kæmpelyskasters søgelys over det oprørte hav. der var ikke gået mange minutter, før slæbedamperen gled ind i lyskresen – men uden flåden! fortøjningen var sprunget. i løbet af kort tid var hele konvojen samlet, og der blev holdt rådslagning imellem skibenes førere ved hjælp af lyssignaler.

flåden havde en besætning på 6 mand, men var ikke udstyret med signaleringsanlæg af nogen art, og det ville være meget svært, ja næsten umuligt, at finde den i mørket og det hårde vejr. alligevel blev det besluttet at lade to af konvojbådene foretage en eftersøgning.

hvis flåden var gået i drift under normale omstændigheder, kunne det have været slemt nok; under disse forhold var det katastrofalt.

resten af natten forløb i uvished og nervøs spænding, – spørgsmålet om flådens skæbne var et livsspørgsmål for os. jeg tror, de ærede tilhørere fuldt ud kan sætte sig ind i, hvor oprevne vore sind var hin nat på det frådende, nedrojanske hav.

den grå morgen begyndte at bryde frem, uden at der var sket nogen ændring i situationen. himlen var overtrukket og truende, og stormen og de vældige bølger tumlede med vore småskibe efter forgodtbefindende. der herskede en trykket stemning ombord, trods kulden og det barske vejr opholdt vi os på dækket, ivrigt afsøgende horizonten med vore kikkerter.

formiddagen gik på denne trøstesløse måde, og da vi blev kaldt til middag, var vort humør så sort som nogensinde, – bortset fra den altid optimistiske smith havde vi vist alle opgivet håbet om nogensinde at gense raketten. vi indtog vort måltid i trykkende tavshed.

netop da vi var færdige med at spise, lød der høje råb på dækket, vi styrtede derop. – på broen var skibets officerer samlet. deres kikkerter var rettet mod et lille, mørkt punkt i horizonten, der ved nærmere eftersyn viste sig at være røg.

nu var det jo ikke afgjort, at røgen stammede fra et af de udsendte konvojskibe, og selv om dette var tilfældet, vidste man jo endnu ikke, om raket-flåden var i behold, – men synet af denne lille fjer af røg i horizonten virkede alligevel beroligende. nogle timer senere bekræftedes vort lyssyn, idet det viste sig, at røgen virkelig stammede fra konvojskibene, og at disse havde flåden på slæb.

da denne kendsgerning havde antaget fast form i vor bevidsthed, var der ingen ende på vor glæde, og vi lykønskede hverandre til vor frelse.

flådens besætning var i live, men meget forkomne og udmattede efter de frygtelige timer, de havde tilbragt.

denne sejlads havde taget hårdt på vore nerver, og det var os en stor lettelse, da der omsider blev meldt land i sigte.

dog –. overfarten var endnu ikke til ende, og den største af vore genvordigheder var tilbage. – tæt under land blev vi beskudt af fremmede krigsskibe, der åbenbart ikke var informeret om vor neutralitet. vi signalerede som besatte, men beskydningen vedvarede, – et af konvojskibene var efter kort tids forløb så alvorligt medtaget, at besætningen måtte gå i bådene. de høje søer og den almindelige forvirring vanskeliggjorde i høj grad rømningen af det synkende skib, og to af bådene kæntrede.

den fjendtlige flåde nærmede sig mere og mere, og vor ængstelse steg til alvorlig frygt, da vor konvojs kommandant besluttede at besvare ilden.

der indledtes nu en heftig beskydning fra begge sider. snart var luften tyk af kanonernes røg, ilden glimtede fra de svære våben, og skuddenes torden rullede hen over vandfladen.

med rædsel blev vi vidne til, at et skud ramte raket-flåden. i første øjeblik så det ud til kun at have ramt overfladisk, men efter et par minutters forløb fik flåden slagside, og den forreste ende af projektilet kom under vand.

vort skib styrede straks for fuld fart mod den havarerede flåde. – det var spændende minutter. som hypnotiseret stirrede vi på rakettens kæmpemæssige stålskrog, der ustandselig vaskedes af søerne. det gav et sæt i os, da en af surringerne brast under trykket af et voldsomt bølgeslag, så raketten forskubbede sig og langsomt, men sikkert, kom under vand.

i sidste øjeblik lykkedes det os at nå frem til flåden, og til accompagnement af kanonernes torden og stormens brølen begyndte et brydsomt bjergningsarbejde. – trods de enorme vanskeligheder lykkedes det den modige og uforfærdede

besætning i løbet af en halv snes minutter at fortøje flåden til skibssiden og udbedre surringerne, hvorved vort skib fik voldsom slagside.

så optaget af dette redningsarbejde havde vi været, at vi først nu lagde mærke til, at beskydningen var holdt op og de fjendtlige skibe fortrukket fra skuepladsen.

tre timer senere nåede vi havn. vi var udmattede og dødtrætte, men lykkelige over at være sluppet så godt fra det farlige æventyr.

– næste dag drog vi straks videre, tiden var knap, og der var ikke stunder til at gøre ophold, selvom landet og byerne, vi kom igennem, nok kunne friste dertil. det var et vanskeligt terrain at passere; vor vej gik gennem snævre, næsten utilgængelige bjergkløfter, over stenede højdedrag, stride bjergfloder, gennem forkrøblede dværgskove og over forræderiske sumpe. det siger sig selv, at det var et besværligt foretagende at transportere det store, tunge projektil gennem dette vilde landskab.

nøjagtig 16 timer før det tidspunkt, der var fastsat for rakettens affyring, nåede vi startpladsen, hvor alt var rede, og vore kammerater og et større antal nedrojanske videnskabsmænd mødte vor tilsynekomst med hurraråb.

vi gik straks igang med at efterse projektilet for sidste gang og anbringe det på sin plads i afsenderanlægget, der var leveret af nedrojanske stålværker og bygget af nedrojanske ingeniører under professor andersens ledelse. i den febrilske travlhed gik timerne som minutter, og da – – – c – – –.

– – –

universal halls 4000 lyttende hoveder vendtes som på befaling mod indgangen, hvor der var opstået tumult.

en snes unge mennesker søgte at trænge ind i salen. de tilstedeværende kontrollører ville holde dem tilbage, men fejedes til side som af en cyklon. enkelte af tilhørerne havde rejst sig og stillet sig i vejen for de indtrængende. der opstod håndgemæng. i baggrunden glimtede politiuniformer.

men intet kunne bremse de fremstormende 20, – de banede sig vej gennem den larmende klynge, de ænsede ikke de forargede tilråb fra de 4000.

forrest i flokken var bunny. hvid i ansigtet, med skinnende øjne albuede han sig frem mod talerstolen, sprang op på denne, puffede den bestyrtede meyer til side og råbte ud over publikum:

"offentligheden har været genstand for et kæmpebedrag! dette foredrag er en forfalskning, fra ende til anden. professor smith er ikke syg, som det er blevet meddelt, men er blevet tvunget bort fra denne talerstol ved hjælp af nedrige intriger. et komplot af forbrydere har søgt at føre offentligheden bag lyset, og til redskab har de benyttet denne mand," han vendte sig harmfuld mod professor meyer, – "denne mand, der bevidst eller ubevidst er gået deres ærinde!"

– – –

kontrollørerne havde fået forstærkning, og den iltre taler blev revet ned af talerstolen. salen var een kogende, sydende masse.

også på pladsen foran universal hall herskede vild forvirring. et liberalt blad havde trykt nogle tusind løbesedler, der allerede var spredt over kæmpebyen, og fra bilernes tage bundtvis kastedes ud over masserne.

bunny havde gjort sine sager godt.

han havde underrettet pressen og politiet; han havde sørget for, at meddelelsen om den uhørte forfalskning i dette øjeblik med stormskridt marcherede gennem telegrafledninger, ad telefontråde og gennem æterbølger ud over den ganske civiliserede verden. som en løbeild trængte sensationen i disse minutter ud til de fjerneste afkroge, hvor mennesker lever.

– demonstrerende og oprørte folkemasser larmede allerede nu foran universal halls oplyste kæmpefacade og foran selskabets ejendom.

da professor meyer ville forlade den bygning, i hvilken han med stedse stigende undren havde oplæst det forfalskede manuskript, blev han genkendt og omringet af hoben, en næve fo'r ud af klyngen og tildelte ham et frygteligt slag i ansigtet.

han sank i knæ.

– – –

millionbyen svirrede med rygter. på det ene redaktionskontor hed det sig, at selskabets ledelse var blevet arresteret, på det andet, at professor smith var myrdet.

forespørgsler fra alverdens blade dalede som sværme af duer ned over de londonske nyhedscentraler. de besynderligste gisninger fødtes i tågede hjerner, antog i løbet af minutter form af kendsgerninger, bredte sig med lynets hast og døde bort for at give plads for nye.

– london har feber, dens pulsslag banker i fortvivlet tempo, alt, hvad der kan krybe og gå, er på gaden, kæmpehøjttalere brøler ud over tætpakkede torve og pladser, hoved ved hoved.

finale

hvor skov og strand mødes, står et blokhus. efter en skøn sommerdag med høj himmel og fjerlette cirrusskyer glider natten og det bløde mørke frem fra øst, skoven blåner, og de legende bølger klukker og klunker om de store kampesten i strandkanten.

en båd er trukket op på bredden, på dens ræling sidder smith. bunnys og ruths skikkelser tegner sig mod den lyse nathimmel.

– ude i verden rider krisen sit hvileløse ridt over stepper og byer. hvor dyret sætter sin hov, gror intet græs; ude i verden tilspidses nøden og elendigheden, og de jordiske forhold nærmer sig mere og mere deres karikatur. vi lever i den kapitalistiske tidsalders sidste fase. vi lever i en tid, i et århundrede, hvor verdenshistorien skrives med rødt blæk; vort århundrede er den gryende socialismes.

menneskeheden står på tærskelen til en vidunderlig tid.

vi lever i boses, einsteins og bohrs århundrede. den menneskelige erkendelse ser rum og tid som udflydende begreber, atomer som solsystemer og universer som mikrokosmer, tusind år som een dag og een dag som tusind år, planter som organismer med hjerte og lunger og guder som mennesker.

– – –

endnu er det nat, men i øst flammer et lysskær op. er det skæret fra en storby. – eller er det den ny dag, der gryr – i øst.

Om "de sindssyges klode"

Forfatter: Mogens Klitgaard (1906-1945).
Org.udgave: Mogens Klitgaard: *de sindssyges klode.* Carit Andersens Forlag, København 1968. Denne udgave er baseret på førsteudgaven.
Redigeret af: Kim N. Jensen.
Udgiverens note: *Retskrivningen i nærværende udgave er nænsomt ændret mod det nutidige (aa til å, kunde/skulde/vilde til kunne/skulle/ville samt enkelte andre tidsbundne stavemåder er tilrettet), tydelige stavefejl og inkonsekvenser i stavemåder er rettet, men i øvrigt er forfatterens særegne retskrivning respekteret.*

ISBN 978-87-7628-306-3
2. ebogsudgave, tidligere udgave ISBN 978-87-7979-443-6 (Ølstykke 2016).

© 2026 eBibliotek 1800
www.ebib1800.dk